

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
БІБЛІОТЕКА**

Серія «Академічна бібліотека»
Випуск 5 (22)

МАРІЯ ЧЕПІЛЬ

Біобібліографічний покажчик

Дрогобич
2023

*Рекомендовано вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 11 від 13 жовтня 2022 р.)*

Упорядник

Карпенко О. Є., д-р пед. н., проф. ДДПУ імені Івана Франка

Рецензенти:

Невмержицька О. В., д-р пед. н., проф. кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Стинська В. В., д-р пед. н., проф. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Редакційна колегія:

Розлуцький І. М., канд. філол. н., дир. 6-ки ДДПУ ім. Івана Франка (*голова*), **Кивацька Р. Д.**, зав. інформ.-бібліогр. від. 6-ки ДДПУ ім. Івана Франка (*заст. голови*), **Кравцова С. Т.**, заст. дир. 6-ки ДДПУ ім. Івана Франка (*відп. секр.*), **Баган О. Р.**, канд. філол. н., доц. (ДДПУ ім. Івана Франка), **Галів М. Д.**, д-р пед. н., проф., декан історичного факультету (ДДПУ ім. Івана Франка), **Зварич В. З.**, канд. філол. н., доц. (ДДПУ ім. Івана Франка), **Зимомря І. М.**, д-р філол. н., проф., зав. каф. теорії та практики перекладу (УжНУ), **Іванишин П. В.**, д-р філол. н., проф., зав. каф. укр. літ. та теорії літ. (ДДПУ ім. Івана Франка), **Ільніцький В. І.**, д-р іст. н., проф., зав. каф. історії України (ДДПУ ім. Івана Франка), **Матковський І. Й.**, д-р філос. (Вермінсько-Мазурський ун-т, Польща), **Набитович І. Й.**, д-р філол. н., проф. (ДДПУ ім. Івана Франка), **Стецик М. С.**, канд. філол. н., доц. (ДДПУ ім. Івана Франка).

Марія Чепіль : біобібліогр. покажч. / Дрогобицький державний педагогічний Ч 44 університет імені Івана Франка, Бібліотека ; упоряд. О. Є. Карпенко ; автор передмови О. Є. Карпенко ; голова ред. колегії І. М. Розлуцький. – Дрогобич : Ред.-вид. від. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. – 236 с. – (Серія «Академічна бібліотека» ; вип. 5 (22)).

Біобібліографічний покажчик містить коротку інформацію про науково-педагогічну діяльність українського вченого-педагога, доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії наук вищої освіти України, Заслуженого діяча науки і техніки України, заслуженого професора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, заслуженого професора Університету Марії Кюрі-Склодовської, керівника наукової школи «Історія, теорія і практика української освіти і виховання», завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти (2006–2022 рр.) Марію Миронівну Чепіль, перелік наукових публікацій, авторефератів кандидатських і докторських дисертацій, захищених під її керівництвом. Матеріали розташовано за видами видань у хронологічному порядку.

Видання розраховане на наукових працівників, аспірантів, дослідників, вчителів, бібліотечних працівників, студентів, усіх, хто цікавиться розвитком сучасної української педагогічної науки.

© Ореста Карпенко, упорядник, 2022

© Ореста Карпенко, передмова, 2022

© Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022

ЗМІСТ

Від упорядника	4
Стежинами до науково-педагогічного зростання.....	8
Розділ 1. Життєдайні основи педагогічної творчості	71
Перелік конференцій, педагогічних читань, форумів	71
Перелік опонувань дисертаційних досліджень	101
Перелік публікацій про науково-педагогічну діяльність ...	110
Розділ 2. Список основних наукових та навчально-методичних праць	125
Монографії	125
Розділи монографій	127
Збірники наукових праць	132
Автореферати, дисертації	140
Підручники, посібники	141
Статті	147
Навчальні програми	179
Розділ 3. Наукова школа «Історія, теорія і практика української освіти і виховання	187
Напрями наукових досліджень	187
Наукове керівництво захищеними дисертаційними роботами	192
Представники наукової школи	206
Іменний покажчик	227

ВІД УПОРЯДНИКА

За роки незалежності України політичні та соціально-економічні перетворення зумовили методологічні зміни й концептуальні напрацювання нових підходів в освіті. Здійснення виваженої політики в галузі освіти, дослідження української історії освіти та виховання, міжнародна співпраця, впровадження інновацій в освітній простір створюють гідний імідж нашої держави у світі.

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти в Україні виняткового значення набуває пошук нових форм професійного зростання викладача вищої школи, здатного інноваційно мислити, відчувати нові тенденції освітнього простору і творчо на них реагувати. Ознайомлення з інформацією щодо діяльності науково-педагогічних працівників, із здобутками провідних вчених сприятиме популяризації вітчизняного передового досвіду та подальшому розвитку педагогічної науки.

Очевидною є об'єктивна потреба вивчення досвіду провідних науково-педагогічних шкіл, які виступають особливим науковим середовищем творчого пошуку, насиченого інформаційного простору, свободи генерування й реалізації інноваційних ідей, наукової комунікації. Аналіз наукової літератури свідчить, що останнім часом педагогічна наука збагатилася численними дослідженнями, в яких автори (А. Бойко, О. Гнізділова, О. Дубасенюк, Л. Зеленська, О. Карпенко, В. Кузьменко, М. Лещенко, Н. Слюсаренко, І. Стражнікова, Л. Попова та інші) розкривають генезу окремих науково-педагогічних шкіл України, з позицій персоніфікації аналізують діяльність їх наукових лідерів.

Високий професіоналізм українських вчених, які своїм інтелектом і самовідданою працею збагачують націо-

нальну і світову скарбниці, достойні того, щоб відомості про них стали надбанням якнайширшого загалу, а їхні здобутки гідним прикладом для наслідування. Водночас, плідна діяльність науково-педагогічної школи професор Марії Чепіль, звернення до молододосліджених питань організації виховання в освітніх закладах із позицій історичної ретроспекції, розробка регіонального компоненту історико-педагогічних досліджень у межах цієї школи потребують дослідження системотворчих і ціннісносміслових принципів становлення і розвитку наукової школи професор Марії Чепіль, аналіз провідних напрямів її досліджень та її учнів.

Мудре гасло древніх «*Patriae decori civibus educandis*» («Освічені громадяни є окрасою Батьківщини») можна сміливо адресувати професору Марії Чепіль, яка відома як в Україні, так і за її межами, науковцю з яскраво вираженою креативністю, педагогу, яка відрізняється різноплановістю наукових інтересів, які реалізуються як у фундаментальних дослідженнях, так і багатьох прикладних наукових роботах. Вона є визнаним фахівцем у галузі історії педагогіки, теорії і методики виховання, порівняльної педагогіки. Вона виплекала цілу плеяду наукових прихильників, які охоче транслюють і всіляко примножують ідеї свого вчителя, пристрасно і самовіддано сприяють поступові національної освіти.

Очевидним є той факт, що наукову школу може створити лише вчений із яскраво вираженою креативністю, який спроможний виконувати роль невтомного генератора ідей і здатний критично аналізувати й синтезувати результати досліджень. Саме науковий лідер є ключовою умовою зародження, розвитку й плідної життєдіяльності наукової школи. Прикладом такої людини є Марія Миронівна Чепіль – доктор педагогічних наук, професор, лідер наукових розробок, котра не тільки душею вболіває за націо-

нальну освіту, а й власним життям і творчістю додає їй наснаги та оптимізму.

Дослідницька робота молодих науковців із проблем виховання підростаючих поколінь, стрижнем яких є українська ідея, яка стала основою заснування у 1999 р. науково-педагогічної школи «Історія, теорія і практика української освіти і виховання», біля витоків якої стояв професор Богдан Ступарик (1940-2002 рр.). Віддаючи шану його величчю, вона завжди підкреслює, що він був для неї взірцем дослідника і людини, допоміг їй повірити у себе, власні сили, доцільність обраного шляху і наповнив життя багатим змістом. Він навчив вивчати педагогічну спадщину минулого не ізольовано, а на тлі тих процесів, які відбуваються в світі.

Магістральною метою школи є вивчення історії вітчизняної освіти, теорії і методики виховання з позицій нового педагогічного мислення, на основі інтеграції мудрості народної педагогіки, здобутків прогресивної педагогічної думки, найновіших досягнень виховної практики задля доведення її значущості для сучасної освіти України. Для того, щоб розкрити витoki становлення її науково-педагогічної школи, концентруємо увагу на вивченні життєвих реалій особистості вченої, що сприяли її науковому розвитку.

Видання презентує шлях професійного зростання, основні напрями науково-педагогічної діяльності Марії Чепіль, здобуки наукової школи. Наведені об'єктивні дані, перелік авторефератів дисертацій, захищених під керівництвом М. Чепіль, список наукових і навчально-методичних праць, перелік конференцій, педагогічних читань, форумів, у яких брала участь керівник наукової школи, а також перелік публікацій про наукову діяльність. Зібрані і опрацьовані матеріали допоможуть молодим дослідникам

у виробленні власного стилю, культури наукового дослідження, педагогічної майстерності, а також можуть бути використані також під час читання лекцій, при укладанні програм навчальних дисциплін, спецкурсів і спецсемініарів, при написанні навчальних посібників тощо.

Це видання сприятиме подальшому розвитку українського суспільства, зростанню поваги освітянської громади до фахових здобутків своїх співвітчизників. Показчик буде цікавим і для майбутніх поколінь. Перегорнувши його сторінки, зацікавлений читач віднайде для себе потрібну інформацію, нові факти, а можливо продовжить добру справу і доповнить новими іменами, фактами і подіями українську педагогіку.

*Ореста Карпенко,
доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

СТЕЖИНАМИ ДО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Чепіль Марія Миронівна – доктор педагогічних наук (2002), професор (2003), академік Національної академії наук вищої освіти України (2012), дійсний член Міждисциплінарної академії наук України (2013), «Заслужений діяч науки і техніки України» (2017), завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти (2006–2022) Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, заслужений професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (2022), заслужений професор Університету Марії Кюрі-Склодовської (2022), з 2004 р. – професор, завідувач кафедри історії виховання та порівняльної педагогіки (2009–2019), професор кафедри педагогіки праці і андрагогіки (з 2019) Інституту педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін, Польща).

Професор М. Чепіль – керівник 12 міжнародних проєктів, стипендіальних програм і грантів, які отримали викладачі та аспіранти кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти. Координатор міжнародного товариства Montessori Research Europe (Mo.Re) в Україні. Член Наукової ради Центру Східної Європи Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (з 2013), Всеукраїнської асоціації Василя Сухомлинського (2018), Міжнародної асоціації сучасної освіти, науки та культури (2021), Всеукраїнської асоціації працівників дошкільної освіти (2022).

Відома в Україні й Польщі як педагог-новатор, науковець нового покоління, ініціатор відродження й упровадження національної системи українського виховання, вчений із

яскраво вираженою креативністю, лідер наукових розробок, котра не тільки душею вболіває за українську освіту, а й власним життям і творчістю додає їй наснаги та оптимізму, виконує роль невтомного генератора ідей і здатна критично аналізувати й синтезувати результати досліджень.

Інформація про науково-організаційну діяльність увійшла до енциклопедії «Учені України», «Міждисциплінарної Академії Наук», «Złota Księga Nauk Społecznych», «Науковці України – еліта держави. Том IV», «Літопис сучасної науки й освіти України», «Наукові школи, авторські системи і концепції», «Державні нагороди України: кавалери та лауреати» (Т. VII), «Сучасний педагогічний досвід освітян України», «Науковці України: 30 років досягнень, успіхів і визнання», «Успішні професіонали України» та ін.*

Гармонія, вивірена життям

Народилася 23 жовтня 1961 року в мальовничому селі Гірське Миколаївського району Львівської області. Дитинство пройшло у ритмі сільського життя, де всі трудилися

* При укладанні цього розділу використано також автобіографічні дані, документи та джерела: Грані педагогічної творчості : Наукова школа Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод посібн. / упоряд. О. Кобрій. Дрогобич : Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2006. 132 с.; Наукова діяльність кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 1991–2009: наук.-бібліогр. покажчик / Упоряд. М. М. Чепіль. Дрогобич : Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. 109 с.; Життя у творчості й красі : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / Упорядник Ореста Карпенко. Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. 380 с. У барвах сьогодення : до 25-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, академіка Академії наук вищої освіти, заслуженого діяча науки і техніки України, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль / Упоряд. Н. Дудник. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. 378 С. (Серія “Педагогіка в іменах”. Вип. 6).

у полі, по господарству. Батьки (мати – Ганна Федорівна Горуцька і батько – Мирон Петрович Грушовський) прищепили Марії любов до праці з раннього дитинства, стали першими і найкращими вчителями у доланні життєвих труднощів. Вони створили справжній університет духовності, життєвої мудрості, батьківської відданості, невичерпної любові, уміння самостійно шукати відповіді на всі насувні проблеми і вчили вирішувати їх тут і зараз, не відкладаючи «на потім». Батько часто повторював: «Твоє щастя у твоїх руках». Це і стало дороговказом життя і діяльності Марії.

З 1968 до 1976 рр. навчалася в Гірській середній школі. З відзнакою завершила навчання у Самбірському культурно-освітньому училищі (1979) та Київському інституті культури імені О. Корнійчука (нині Київський національний університет культури) (1985).

У місті над Дніпром відбулося її становлення у багатьох вимірах, а головне – визріла мрія сягнути вершин у педагогічній науці. Цьому сприяло плідотворне спілкування з такими визначними вченими, як Іван Солдатенко та Ніна Рева. Наукове становлення М. Чепіль відбувалося під керівництвом члена-кореспондента Академії педагогічних наук України, професора Василя Чепелева, наукового керівника кандидатської дисертації, коли вона упродовж 1989–1993 рр. навчалася в аспірантурі без відриву від виробництва. Успішний достроковий захист дисертаційної праці на тему «Клубна аматорська діяльність як фактор формування у підлітків потреби в читанні» відбувся у стінах столичного Шевченкового університету 29 березня 1993 року. Примітним виявився практичний досвід, нагромаджений у 1985 – 1992 рр., коли авторка названого дослідження працювала у Палаці культури в м. Трускавець. За період трудової діяльності пройшла шлях професійного становлення, пов'язаний із системою позашкільної та вищої освіти.

Науково-педагогічна діяльність М. Чепіль розпочалася в умовах Української держави, коли пріоритетними і вагомими були питання національної культури, розвиток та утвердження ідеї національної ідентичності. У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка вона пройшла різні щаблі наукового зростання. З квітня 1992 року її діяльність пов'язана з бібліотекою (відділ бібліографії) Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. З грудня 1993 року працює на кафедрі педагогіки викладачем, з 1996 року – доцентом, з 2002 – професором, з 2006 – завідувачем кафедри педагогіки, а з 2008 р. – кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти. Кафедра педагогіки перейменована на кафедру загальної педагогіки та дошкільної освіти (наказ № 485 від 08.12.2008 р.)

Кандидат педагогічних наук (1993), доцент (1998), доктор педагогічних наук (2002), професор (2003). При розмовах і зустрічах на кафедрі склалися реальні умови для проведення науково-дослідної роботи з проблем виховання української молоді.

Упродовж 1998 – 2001 рр. навчалася у цільовій докторантурі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і достроково завершила виконання дисертаційного дослідження на тему «Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина ХІХ – 1939 р.)». Захист відбувся 31 січня 2002 року в Харківському національному педагогічному університеті ім. Григорія Сковороди. Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України Богдан Ступарик (1940 – 2002). Через роки пронесла велику шану і повагу до Богдана Ступарика, який своїми глибокими знаннями, увиразненою громадянською позицією заохотили до вивчення історії педагогіки,

пізнання незвіданих сторінок української освіти і педагогічної думки, означили коло її майбутніх наукових уподобань.

З 1 березня 2002 р. – професор кафедри педагогіки, з вересня 2006 по серпень 2022 р. – завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ імені Івана Франка, яка є провідною структурною одиницею в регіоні й Україні, осередком наукової, методичної роботи, стала провідним центром підготовки науково-педагогічних кадрів. Паралельно з 2004 р. працювала професором кафедри історії виховання і порівняльної педагогіки, упродовж 2009 – 2019 рр. – завідувачем цієї ж кафедри в Університеті Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін, Польща). З жовтня 2019 р. – професор кафедри педагогіки праці та андрагогіки цього ж університету.

Науково-дослідницька робота знайшла висвітлення у 397 публікаціях. Серед них 37 монографій, розділів у монографіях, 56 збірників наукових праць за редакцією, 38 посібників для студентів педагогічних закладів вищої освіти. 74 наукові праці опубліковано за кордоном. Низка статей опублікована у провідних міжнародних і вітчизняних наукових виданнях, які входять до науково-метричних баз даних «Skopus», «Web of Scince Core Collektion», «Index Copernikus» тощо.

Для повноти творчого портрету зазначимо, що вона відома в Україні та за її межами і як талановитий автор численних публікацій, і як організатор спільних наукових конференцій, семінарів тощо. Її виважене слово завжди було окрасою двохсот наукових конференцій, симпозіумів, конгресів, форумів, історико-педагогічних читань в Україні та за її межами. Неодноразово презентувала свій доробок в університетах Польщі, Німеччині, Білорусії, Австрії, де виголошувала доповіді, читала лекції, організовувала конференції, проводила спільні наукові дослідження і семінари.

Упродовж усієї педагогічної діяльності викладає курси «Педагогічні технології», «Порівняльна педагогіка», «Сучасні напрямки в педагогіці», «Загальна педагогіка», «Актуальні проблеми освіти», «Історія педагогіки», «Педагогіка вищої школи», «Вища школа і Болонський процес», «Основи педагогічної майстерності», «Організація наукових досліджень у галузі дошкільної освіти», «Педагогічне партнерство» та ін.

Багатолітня виховна діяльність у сфері позашкільної освіти, результати експериментального дослідження, наукові пошуки стали сприятливим підґрунтям для заснування наукової школи (1999) – «Історія, теорія і практика української освіти і виховання». Під її керівництвом підготовлено 2 доктори і 22 кандидати педагогічних наук, з них 1 доктор і 14 кандидатів наук працюють в нашому університеті (О. Бенца, М. Брода, М. Винарчик, Р. Вишнівський, А. Возняк, Н. Дудник, Н. Іваніків, О. Кобрій, Л. Левицька, О. Околович, І. Паласевич, А. Погоріла, О. Свйонтик, Л. Стахів, А. Федорович). Ще 3 теми докторських та 4 теми кандидатських дисертацій виконуються здобувачами.

Професор Марія Чепіль впроваджує педагогіку толерантності та культури етичних взаємин сучасного управління – партнерсько-рівноправний стиль професійних стосунків, відмову від дріб'язкової опіки, зосереджується не лише на процесі, а й на моральних засадах в організації діяльності кафедри, враховує особисті переваги та сильні сторони у професійному прояві колег, а основним мірилом є позитивний кінцевий результат наукової діяльності кафедри та можливості професійної самореалізації кожного члена колективу.

Зупинюся на основних подіях діяльності кафедри під час керівництва Марії Миронівни. Більш повна інформація вміщена у підготовленому нею нарисі «Педагоги творять

майбутнє...» (2104). Наукову діяльність і навчально-виховний процес станом на 1 січня 2007 р. забезпечували 2 доктори педагогічних наук, професори, 1 кандидат педагогічних наук, професор, 12 кандидатів педагогічних наук, доцентів. Загальна кількість штатних викладачів – 19, у тому числі з науковими ступенями та вченими званнями – 15 (79 %). Згодом викладацький склад кафедри поповнили талановиті випускники нашого університету А. Федорович (2007), О. Карпенко (2010). Захистили кандидатські дисертації: О. Невмержицька «Розважальні програми Центральних каналів телебачення України як чинник морального виховання підлітків» (2006), С. Івах «Проблеми українського шкільництва у жіночому русі Галичини (80-ті роки ХІХ – 30-ті роки ХХ ст.)» (2007), Н. Дудник «Просвітницька діяльність та педагогічна спадщина Антона Лотоцького (1881 – 1949 рр.)» (2008), А. Федорович «Підготовка вчителів праці у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.)» (2008).

Професор М. Чепіль стояла у витоків заснування спеціальності з підготовки фахівців дошкільної освіти. З 2007/2008 н.р. кафедра стала випусковою зі спеціальності «Дошкільна освіта». Нею започатковано підготовку фахівців другого рівня вищої освіти зі спеціальності «Педагогіка вищої школи» (ліцензовано у 2015 р., акредитовано у 2016 р.), відкриття аспірантури зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки (наказ МОН України №92-802 від 03.12.1998 р.) та 13.00.07 – теорія та методика виховання (наказ №182 від 26.02.2009 р.), докторантури зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки (наказ №182 від 16 лютого 2009 р.). Це вперше у стінах Франкового університету є можливість готувати висококваліфіковані педагогічні кадри. З вересня 2016 р. кафедра здійснила набір в аспірантуру за освітньо-науко-

вими програмами «Загальна педагогіка та історія педагогіка» (гарант програми М. Чепіль) та «Дошкільна освіта». У 2020 р. освітньо-наукова програма «Загальна педагогіка та дошкільна освіта» успішно акредитована.

3 березня 2007 р. на підставі рішення вченої ради університету кафедра педагогіки стала структурним підрозділом соціально-гуманітарного факультету – одного з наймолодших у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, який у 2014 р. відзначив свій ювілей – 15 років з дня заснування і успішної діяльності у стінах університету. Це – 15 років непростого шляху до впровадження нововведень, ризику відкриття нових спеціальностей та напрямів підготовки нових сучасних освітніх спеціалізацій.

У складні часи соціально-економічних і політичних змін у нашій країні (на зламі століть) Марія Чепіль підтримала ідею запровадження у нашому навчальному закладі нових спеціальностей і стала однією з розробників інновацій. Потреба підготовки кадрів для дошкільної освіти зумовлена, з одного боку, тим, що на Львівщині немає вищого навчального закладу, який би готував таких фахівців, з іншого, – відчутною стає потреба розширення мережі закладів дошкільної освіти. Метою діяльності кафедри є підготовка висококваліфікованих, конкурентно спроможних у сучасних умовах освіти фахівців для закладів дошкільної освіти. Для її реалізації професорсько-викладацький склад сформулював завдання: виховання професійно вмотивованих потреб студентів в оволодінні новими знаннями, уміннями, цілісності у їх використанні; здійснення глибокої базової підготовки студентів з обраної спеціальності, що передбачає передачу найкращих культурних, наукових і освітніх традицій, підготовку молоді до професійної діяльності; стимулювання і вдосконалення знань і вмінь студен-

тів в оволодінні інноваційними та комунікативними технологіями; формування у майбутніх фахівців вміння поглиблювати професійні знання і вдосконалювати професійні навички шляхом цілеспрямованої роботи над собою.

В основу діяльності кафедри лягла креативно-евристична стратегія, яка виявляється у постійному творчому пошуку механізмів удосконалення професійної підготовки фахівців закладів дошкільної освіти. Колектив кафедри реалізує ідеї особистісно орієнтованої моделі професійної підготовки педагога, що забезпечує формування творчого потенціалу, ініціативи та самоорганізації майбутнього фахівця; ідеї педагогіки співробітництва і педагогізації навчально-виховного процесу у вищій школі. Налагоджуються взаємодія і співробітництво між кафедрою та дошкільними навчальними закладами міста і регіону, між викладачами і студентами.

Поволі склався свій, особистий, стиль керівництва. Дещо вдавалося впроваджувати, застосовувавши досвід багаторічної роботи з людьми, але були і не завжди вдалі рішення у знаходженні компромісу між суб'єктивними та об'єктивними обставинами при підборі кадрів. Особливо тернистим був шлях відкриття нової спеціальності – дошкільна освіта.

В університеті проблема підготовки фахівців дошкільної освіти впродовж кількох років була малоуспішною, бо копітка робота у підготовці кадрового, матеріально-технічного, методичного забезпечення вимагала потужного лідера, до думки якого прислухаються більшість науковців і зможуть досягнути успіху. Надія Скотна як очільник факультету намагалася переконати колектив у нагальній потребі підготовки дошкільних педагогів. Було створено навчально-методичні комплекси з дошкільної освіти для всіх освітніх рівнів. За редакцією М. Чепіль та Н. Скотної

підготовлено навчально-методичні посібники для підготовки відповідних фахівців освітніх рівнів «Спеціаліст» та «Магістр». Довелося докласти чимало сил і часу для організації навчання студентів у зв'язку з переведенням соціально-гуманітарного факультету із Самбора до Дрогобича. Першочерговим завданням поставало обладнання та відкриття кабінетів з фахових методик (кабінет логіко-математичного розвитку (зав. кабінетом – доцент О. Гевко), кабінет художньо-мовленнєвого розвитку (зав. кабінетом – професор О. Карпенко), кабінет ознайомлення з природним довкіллям (зав. кабінетом – доцент Л. Стахів, а з 2021 р. – О. Яців), кабінет фізичного розвитку (зав. кабінетом – доцент Ю. Калічак), започаткування досвіду художніх студентських студій, де майбутні фахівці за бажанням змогли б удосконалювати набуті вміння та навички (ліплення, малювання, аплікація тощо); обладнання «ігрового майданчика» – своєрідного навчального простору під відкритим небом, де студенти могли б відпрацьовувати методику різних видів роботи з дітьми під час прогулянок.

З метою широкої популяризації здобутків і напрацювань у галузі теорії та практики виховання, історії вітчизняної та зарубіжної педагогіки Марія Чепіль заснувала збірник наукових праць «Вісник соціально-гуманітарного факультету» (2007), видання двох серій – «Бібліотечка дошкільного педагога» (2009) та «Педагогіка в іменах» (2013). У 2014 р. вийшло три випуски, присвячені педагогічній спадщині І. Филипчака, А. Лотоцького, Г. Гмайнера. Четвертий – шостий випуски присвячені професорсько-викладацькому складу кафедри, восьмий – М. Шлемкевичу.

Марія Чепіль стала ініціатором створення лабораторії «Педагогічної творчості», розробила положення про лабораторію, яке затверджено вченою радою університету (про-

токол № 7 від 10.06.2015 р.). Метою її діяльності є розробка і апробація педагогічних інновацій, формування іміджу сучасного викладача, популяризація інноваційного педагогічного досвіду, створення бази даних регіональних педагогів-новаторів, творче застосування педагогічних технологій у середніх та вищих закладах освіти, залучення викладачів і студентів до впровадження педагогічних інновацій у практику сучасних освітніх закладів. Керівник лабораторії – кандидат педагогічних наук, доцент, досвідчений педагог Надія Дудник.

Станом на 1 січня 2014 р. на кафедрі працюють 15 викладачів, усі з вченими званнями і науковими ступенями. Серед них – 6 докторів наук, професорів, 9 – кандидатів наук, доцентів. Склад кафедри станом на 1 січня 2022 р. становить 25 осіб. З них – 9 докторів і 16 кандидатів наук. Вони беруть активну участь у роботі творчих груп, є авторами монографій, збірників наукових праць, навчальних і навчально-методичних посібників. Професорсько-викладацький склад кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти утверджує нову ідеологію, яка передбачає забезпечення самоцінності дитинства, переорієнтацію навчання на розвиток особистості, формування громадянина України. Наукова робота кафедри скеровується на переосмислення засад педагогіки відповідно до нових умов життя. М. Чепіль є керівником тем науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедри – «Чинники виховання» (2002–2004), «Зміст навчання і виховання в умовах реформування освіти України» (2005–2007), «Українська освіта в контексті трансформаційних суспільних процесів» (2008–2012), «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (2013–2017) (держ. реєстр. номер 0113U001233), «Українська освіта у контексті євро-

пейських інтеграційних процесів» (2018–2022) (держ. реєстр. номер 0117U005400).

Професор М. Чепіль у різні роки була членом спеціалізованих учених рад у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (2002–2005 рр.); Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (2005–2008), Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (2004–2010), Дрогобицькому державному університеті імені Івана Франка (2008 – до тепер), а також член Наукової ради Інституту педагогіки Університету імені Марії Кюрі-Склодовської у Любліні (Польща) – (з 2004 р. до тепер). Бере участь в атестації наукових працівників як офіційний опонент, здійснює керівництво дисертаціями.

Член експертної ради з освіти при ДАК з ліцензування та акредитації закладів вищої освіти I – IV рівнів акредитації (2011 – 2014).

Головний редактор збірника наукових праць ДДПУ імені Івана Франка «Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» (з 2008), член редколегій наукових видань в Україні («Молодь і ринок», «Гірська школа Українських Карпат», «Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Психологічна») і за рубежом (у Польщі – «Lubelski Rocznik Pedagogiczny», «Annales», «Studia Kulturowo-Edukacyjne»).

Заступник голови оргкомітету II туру Всеукраїнської олімпіади з педагогіки (Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського), член журі II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Освітні, педагогічні науки» (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2018–2020).

Лауреат іменної премії для відомих учених і знаних фахівців наукових установ АН України та вищих навчальних закладів (2007). Лауреат Всеукраїнського проекту «Сучасний педагогічний досвід освітян України – 2020».

Нагороджена Грамотами Львівської обласної державної адміністрації за плідну наукову працю, особистий внесок у підготовку кваліфікованих спеціалістів для педагогічної галузі України (2010), розвиток вітчизняної науки і освіти (2011), медалями Національної Академії педагогічних наук України «Ушинський К.Д.» (2012), «Григорій Сковорода» (2016), «Леся Українка» (2021), Подяка МОН України (2014), Грамота МОН України (2018), Почесна грамота НАПН України (2020).

Указом Президента України від 7 березня 2017р. (№56/2017) їй присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» за значний особистий внесок у соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, зразкове виконання службового обов'язку та багаторічну сумлінну працю. Державна нагорода – заслужена віддяка професору за ініціативність, щоденну працю й активну позицію в галузі педагогічної науки.

Президент НАПН України В. Кремень нагородив засновника наукової школи «Історія, теорія і практика української освіти і виховання, проф. М. Чепіль дипломом «За вагомий внесок у розвиток наукових шкіл України» (2018 р.).

У серпні 2022 р. вчена рада присвоїла проф. М. Чепіль почесне звання «Заслужений професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» (наказ №288 від 6 вересня 2022р.).

За сумлінну і взірцеву діяльність, заангажованість, солідарність, професіоналізм, а також особистий вагомий внесок у розвиток педагогічної науки нагороджена дипломами

та медалями у Польщі: «Dyplom uznania dla Pani prof. dr hab. Mariji Czepil» (2018), «Medal Brązowy za Długoletnią Służbę III stopnia» (2018), «Medal Komisji Edukacji Narodowej» (2021), «Medal «Zasłużona dla Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej» (2022). З 2005 року неодноразово отримувала відзнаки ректора Університету Марії Кюрі-Скłodовської.

Наполеглива і багаторічна праця Марії Чепіль дала довгоочікувані плоди. Результатом і впевненим доказом професійно спроможності та творчої активності колективу кафедри й організаторсько-творчих умінь її завідувача довели, що здатні йти вперед навіть у найскладніші часи, гідно представляючи університет в освітньому просторі України та на міжнародному рівні. Для зацікавленого читача рекомендуємо познайомитися з публікаціями про наукову діяльність науковця, перелік яких наведено у покажчику.

Основні напрями наукових досліджень

Багатогранними є її наукові зацікавлення і науково-педагогічний доробок. Дослідницьке поле досить широке. Складно взяти за основу предметно-тематичний підхід, оскільки публікації торкаються різних аспектів освіти і виховання дітей та молоді в Україні та за кордоном. В основу класифікації напрямів науково-педагогічної діяльності покладено хронологічний метод розвитку наукових зацікавлень вченої, що дало нам можливість виокремити три основні напрями досліджень: історія освіти і виховання дітей та молоді; реформування вищої освіти, актуальні проблеми дошкільного виховання.

Історія освіти і виховання дітей та молоді

Дослідження історичних аспектів освіти і виховання досить широко представлене у науковому доробку Марії Миронівни. Як історик виховання, їй не байдужі актуальні

освітні проблеми на теренах Української держави. Цей напрям досліджень пов'язаний з історією освіти і розвитком педагогічної думки XIX – XXI ст. Наскрізною ідеєю є вивчення історії вітчизняної освіти, теорії і методики виховання з позицій нового педагогічного мислення, на основі інтеграції мудрості народної педагогіки, здобутків прогресивної педагогічної думки, найновіших досягнень вітчизняної і зарубіжної виховної практики задля доведення її значущості для сучасної освіти України.

Вагомий науковий доробок висвітлює актуальні проблеми виховання в Галичині, зокрема формування національної свідомості дітей та молоді, розкриває роль сім'ї, школи, громадських організацій, церкви у цьому процесі. Монографія «Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина XIX – перша третина XX ст.)» і навчальний посібник з грифом МОН України «Формування національної свідомості української молоді Галичини (1848–1939 рр.)» на широкій джерельній базі розкривають мету та зміст українського виховання дітей та молоді. Згодом упродовж десятиліть з-під пера Марії Чепіль виходять статті, присвячені розвитку педагогічної думки у Західній Україні, внесок окремих педагогів, культурно-освітніх діячів, теоретиків і практиків української педагогічної думки, діяльності культурно-освітніх товариств. Враховуючи актуальні потреби сьогодення, вважаю за потрібне докладніше зупинитись на окремих результатах.

Дослідження Марії Чепіль репрезентує розгляд історико-педагогічної проблеми через осмислення філософського підґрунтя освіти, через взаємоузгодження критеріїв наукової термінологічності і особливостей педагогічної традиції. У наукових працях вміщено матеріали про внесок відомих педагогів, громадських і культурно-просвітницьких діячів

у розвиток українського шкільництва, детермінованість освіти соціальними і національно-культурними явищами, досліджується історія громадсько-педагогічного сподвижництва в Україні як феномен українського соціуму. Значна частина наукового доробку опублікована англійською мовою, що дає можливість педагогічній спільноті ознайомитися з історією становлення та розвитку української педагогічної думки.

Наукові здобутки Марії Чепіль подають для розгляду інструментарій підходів до вивчення історико-педагогічних проблем, їх аналіз та синтез у вимогах сучасної педагогічної науки, соціокультурного, історичного поступу суспільства. Це забезпечує об'єктивність оцінки незалежно від прийнятої парадигми розгляду проблеми на період її існування, використання періодизації, порівняння і зіставлення складників педагогічної проблеми.

Основну увагу приділено проблемам національної ідентичності, виховному ідеалу, формування національної свідомості української молоді, патріотичному вихованню, розвитку української педагогіки на теренах Галичини, висвітлення концептуальних ідей українських освітян, діяльності культурно-освітніх товариств і молодіжних організацій. Регіоналізм досліджуваної проблематики опирається на широку джерельну базу. Водночас суттєву увагу звернуто на патріотизм і толерантність українського народу, зроблено намагання справедливо й об'єктивно оцінити факти і явища українців і поляків, насамперед у галузі освіти і виховання. Ці проблеми мають не тільки важливий історичний ракурс, а й є актуальними для сучасного українського народу, який будує свою незалежну державу.

До наукового обігу введено значну кількість наукових документів, фактів, теоретичних ідей, що базуються на архівних документах, здійснено наукову інтерпретацію про-

цесу формування національної свідомості, що може стати важливим джерелом для розкриття нових науково-теоретичних напрямів педагогічних досліджень.

У багатьох її публікаціях хронологічні межі дослідження торкаються другої половини XIX ст. За вихідний рубіж узято 1848 р. – час «весни народів», що став початком реформування суспільного життя на демократичних засадах. Падіння абсолютизму і проголошення Австрії конституційною монархією, декларування демократичних свобод (особи, совісті і віровизнання, друку, зборів, організацій і т. ін.), гарантування усім народам монархії непорушності їх національності й мови, обговорення в рейхстазі проекту перетворення Австрійської монархії на федерацію вільних і рівноправних націй породили серед галицьких українців великі надії на майбутній культурно-освітній та економічний розвиток.

Узагальнення багаторічного історико-педагогічного наукового пошуку та широкої джерельної бази й архівних матеріалів засвідчує, що розвиток теорії і практики формування національної свідомості дітей і молоді Галичини у другій половині XIX – першій третині XX ст. був зумовлений об'єктивними суспільно-політичними, соціально-економічними, культурно-освітніми обставинами розвитку краю і впливом тих культурно-історичних процесів, які відбувалися у Наддніпрянській Україні та в західноєвропейських країнах. Завдяки конституційним свободам і гарантіям Галичина ставала для всієї України осередком політичного і культурного життя. На цей процес мали вплив концепція нації, яка зародилася у Західній Європі, та передові ідеї Наддніпрянщини. Під впливом національно-культурного відродження у педагогічній думці краю утверджується ідея народності, яку розробляли і наддніпрянські, і галицькі педагоги. Спільність їх теоретичних пошуків,

незважаючи на штучне розмежування України, на зламі століть переросла в політичну проблему, а вироблені ними концептуальні положення стали теоретичним підґрунтям формування національної свідомості у міжвоєнний період. Ідея національного виховання органічно постала з потреб українського народу. Однак національна самобутність, історичні потреби нації, не заперечують й контактів з іншими народами, впливу їх досвіду і традицій, використання західноєвропейської педагогічної теорії і практики виховання національно свідомої особистості.

Дослідження здійснюється у європейському контексті формування національної свідомості із дотриманням ідеї соборності України, що дає можливість виявлення специфіки цього процесу та його особливостей в Галичині. Стрижневою ідеєю дослідження є висвітлення еволюції української національної ідеї в процесі національно-культурного відродження та її впливу на мету, завдання і методи формування національної свідомості у дітей та молоді краю.

Ще одна ідея дослідження – спроба виявити наступність, тяглість традицій у працях українських педагогів Галичини щодо формування національної свідомості в різних історичних періодах та інтерпретації одержаних результатів з метою творчого використання в сучасних умовах. Системно-історичний підхід дав змогу всебічно дослідити формування національної свідомості дітей і молоді Галичини, особливості його становлення і розвитку, зробити прогностичні висновки щодо теоретичних і практичних аспектів формування національної свідомості.

У дослідженні національної свідомості сходяться різні концептуальні підходи, наукові напрями соціогуманітарного характеру. У сучасній українській національній свідомості поєднані явища і тенденції, що є відображенням

етнічних, національних, державотворчих процесів. Теоретичні розробки в галузі філософії, політології, педагогіки, психології та інших гуманітарних наук потрапляють до сфери національної свідомості тоді, коли вони збагатилися загальнозначущими для нації теоріями, ідеями, підходами до розв'язання певних проблем, поповнили її інтелектуальний потенціал. Однак з часом певні ідеї поступаються місцем новим теоретичним підходам, що відповідають соціальному замовленню. Часто націотворчі процеси потребують наукового осмислення, узагальнення, що веде до появи нових наукових напрямів на межі декількох наук, які згодом стають самостійними (етнополітологія, етнодержавознавство, етнопедагогіка тощо).

Професор М. Чепіль аналізує дефініції «нація», «національна свідомість», «національна самосвідомість», «патріотизм», еволюцію цих понять, доводить, що в українській історико-педагогічній науці вони не мають однозначного трактування, а наповнені історичними, регіональними відтінками. Аналіз праць українських педагогів (М. Галущинського, М. Грушевського, Ю. Дзеровича, О. Іванчука, С. Томашівського, І. Франка, І. Ющишина та ін.) дає підстави науковцю стверджувати, що ідея національного виховання виросла з органічної потреби українського народу, розвивалася на рідному ґрунті з використанням народних звичаїв, традицій, народного досвіду. Тому формування національної (історичної) свідомості у дітей слід розпочинати з виховання почуття любові до рідного краю. Науковиця погоджується з виокремленням трьох найвищих ідей людської практики, які мають визначальний вплив на життєдіяльність людства: ідею правди, або теоретичну ідею, оскільки вона є керманичем наших думок, ідею добра, яку ще називають практичною, бо вона керує нашою волею, ідею краси, тобто естетичну ідею.

Марія Чепіль висловлює деякі зауваги щодо проблеми національного виховання дітей та молоді:

- розвиток теорії і практики формування національної свідомості дітей та молоді Галичини упродовж другої половини XIX – першої третини XX ст. був зумовлений суспільно-політичним та культурно-освітніми передумовами краю, впливом західноєвропейської та наддніпрянської педагогічної думки. Процеси націотворення, консолідація етнічних груп на засадах національної ідеї, що набули поширення у Галичині у другій половині XIX ст., були можливими завдяки демократизму законів Австро-Угорщини. З одного боку, Австро-Угорська монархія відкривала певні можливості для ведення легальної боротьби за розширення національних прав, а з іншого – в державі діяли політичні сили, які прагнули онімечення всього громадсько-політичного життя Галичини. Виникнення політичних течій, створення мережі просвітницьких, культурно-освітніх і молодіжних товариств, розвиток україномовної преси у другій половині XIX – на початку XX ст. посилювало прагнення галичан здобути національну освіту, прискорило процес національно-культурного відродження, формування національної свідомості. У міжвоєнний період йшла гостра боротьба за подальше існування української нації, за рідну школу й освіту.

Активна боротьба за національну школу як головний чинник відродження української нації у кінці XIX – на початку XX ст. велася на всіх українських землях. Результатом творчих пошуків українських педагогів Галичини і Наддніпрянщини стала розробка концептуальних основ національної освіти, яка б відповідала потребам національно-культурного відродження. Проблема формування національної свідомості спонукала українських педагогів Галичини й Наддніпрянщини до активної співпраці. Це –

взаємообмін науково-педагогічною літературою і досвідом роботи, налагодження контактів і зв'язків між освітянами і громадськими діячами, висвітлення важливих подій українського шкільництва на сторінках педагогічних часописів, проведення Першого всеукраїнського з'їзду народного вчительства (Львів, 1914), участь у діяльності українських просвітницьких та педагогічних товариств.

- у міжвоєнний період розвиток теорії і практики формування національної свідомості зумовлений зростанням національної свідомості галицьких українців, впливом європейської педагогічної думки, процесом українізації у Наддніпрянській Україні. Ці чинники висунули на перший план національні цінності, що було можливим лише за умови виховання молоді на основі національної ідеї. Основою українського виховання мала стати ідея будівництва незалежної Української держави.

- еволюція української національної ідеї та утвердження її у свідомості українців в означений період суттєво вплинули на визначення мети, змісту і завдань виховання. Сутність української національної ідеї на початку XIX ст. зводилась до автономії Галичини у складі Австрії, а на переломі XIX – XX ст. – у прагненні державної самостійності України. Національна ідея в українській педагогічній думці другої половини XIX ст. ототожнювалася з питаннями мови, географічної території, на початку XX ст. – з вимогою політичної незалежності, а в 20 – 30-ті рр. XX ст. означала підготовку молоді до здобуття незалежності, соціальної справедливості, побудови вільної, самостійної України. Українські педагоги теоретично обґрунтували шляхи реалізації національної ідеї, визначивши, що метою національного виховання є всебічна підготовка молоді до здійснення найвищого ідеалу нації, до творчої участі у розбудові рідної духовної і матеріальної культури.

- виділено три етапи у розвитку теорії і практики формування національної свідомості протягом другої половини – 1939 р. кожен з яких відображає сутність поняття «національна свідомість».

Перший етап – мовно-етнографічний (1848–1890-ті роки). Українські педагоги теоретично обґрунтували основні компоненти національної свідомості: національний ідеал, національний світогляд, патріотизм – любов до роду, до рідного народу, національний характер. Основними засобами формування національної свідомості дітей і молоді вважали рідну мову, народні традиції, звичаї, культуру рідного народу.

Другий етап – національно-державницький (1900–1918) позначений активізацією наукових пошуків українських педагогів Галичини, результатом яких стало обґрунтування компонентів національної свідомості, чинників і засобів її формування. Складовими національної свідомості визначено національний ідеал, національне переконання, національну окремішність, національний характер, свідомий діяльний патріотизм, ідею толерантності, історичну пам'ять. Мета національного виховання – формування патріота-державника. Чинниками формування національної свідомості стали українська сім'я, національна школа, національні виховні інституції. Однак саме національна школа є одним із найважливіших чинників формування національної свідомості учнівської молоді. Засобами її формування є рідна мова, історія та географія України, народні звичаї і традиції.

Третій етап – територіально-державницький (1919–1939) ознаменований пошуком шляхів удосконалення і розробки теоретичних засад формування національної свідомості дітей та молоді, втілення їх у практику. Українське виховання має забезпечувати плекання національної свідо-

мості, кращих національних та загальнолюдських чеснот, формування на цій основі особистості із почуттям національної гідності. Структурними компонентами національної свідомості є національна ідея, національний ідеал, патріотизм, національна самопошана, національна окремішність, історична пам'ять, етнічна свідомість, готовність захищати державні та національні інтереси, свободу і незалежність свого народу, зберігати і примножувати національні багатства. Засобами формування національної свідомості є рідна мова, література, історія та географія України, народні звичаї, традиції, обряди, народне мистецтво. Чинниками цього процесу визначено сім'ю, школу, церкву, просвітницькі та молодіжні організації, громаду. Усі ці аспекти знайшли відображення у монографіях, наукових статтях.

- встановлено, що вперше в українській педагогіці поняття «національна свідомість» вжито і обґрунтовано С. Томашівським (1905). Саме його висновок взято як засадничий у визначенні суті національної свідомості. Національна свідомість – це ясне і свідоме «почуване моєї тісної приналежності до всієї маси мого народу», тісного зв'язку всіх моїх потреб з вимогами загальнонародними, готовність зректися власної користі для загального добра, далі – розуміння своєї окремішності племінної від інших народів, любов до своєї землі, мови і культури (без ненависті до чужих), взагалі дбальість про поступ цілої нації, підмога для неї й оборона від ворожих нападів. Сформувавши її можна лише шляхом виховання у національному дусі, на своєрідних основах, власних шкільних підручниках, у власній школі та відповідній атмосфері.

У міжвоєнний період виховати патріота означало виховати свідомого українця, який брав би конструктивну участь у процесі державотворення (М. Галущинський, Ю. Дзерович, І. Ющишин та ін.). Показано, що

метою українського виховання, яке у міжвоєнний період вважалося пріоритетним у навчально-виховному процесі, повинно бути не лише виховання національно свідомого українця, що знає свою мову, літературу й історію, не лише українця, «зі всебічно оформленим умом, серцем, волею і тілом» (В. Кузьмович), але й українця, спеціально зорієнтованого на всі проблеми сучасного життя, а головне – орієнтованого національно.

Зроблено висновок, що для української педагогіки цього періоду характерне поєднання у виховному процесі загальнолюдського і національного. Без виховання у молодій людини любові до Бога і Нації неможливим буде гармонійне життя українців, нездійсненним – завдання побудови самостійної Української держави.

Утвердження української національної ідеї суттєво вплинуло на мету, зміст і завдання виховання. Державницька ідея трактувалася галицькими педагогами як необхідність підготовки української молоді до створення власної держави, подальшої участі у її збереженні та розбудові. Під національно-державним вихованням українські педагоги розуміли виховання державотворчої молоді, спроможної активно боротися за незалежність України і власною творчою працею приносити користь рідному народові.

- доведено, що важливим висновком галицьких педагогів (О. Барвінського, Г. Врецьони, Г. Зарицького, В. Ільницького, О. Партицького та ін.) стало положення про те, що опору науковій педагогіці треба шукати в народній, у виховному досвіді народу і на цій основі будувати теорію і практику формування національної свідомості. Практика народного виховання передбачала формування в кожній дитини моральних оцінок з позицій добра, справедливості, що впливає з народного поняття моралі. Виховання в сім'ї найкраще враховує вдачу, світогляд, психологію нації, з

якої походить дитина. Відповідно до цих вимог, переконували педагоги краю, потрібно розглядати кожне педагогічне питання, історію і практику виховання дітей.

- провідним інститутом формування національної свідомості дітей і молоді українські педагоги вважали сім'ю, яка виконувала роль найбільшої виховательки, святині людського духу, «спасительки нації». Для українців як недержавного народу характерним було те, що сім'я, родина брала на себе більший обов'язок щодо виховання національно свідомих дітей і молоді. Із раннього віку дитина прилучалася до духовного життя українців, виховувалася на народних традиціях і звичаях. Співпраця сім'ї і школи розглядалася українськими педагогами як важливий засіб збереження українських ідеалів. Провідними напрямками спільної діяльності сім'ї і школи у досліджуваній період були вивчення індивідуальності дитини, педагогічна просвіта батьків, проведення виховних заходів національно-патріотичного змісту.

Головною умовою ефективності формування національної свідомості дітей визнавалася співпраця, взаємна підтримка сім'ї і школи, «сих двох наймогутніших виховуючих інституцій». Якщо рідна хата і рідна школа взаємно доповнюють і допомагають одна одній, йдуть до однієї мети, дають підвалини національного усвідомлення і виховання, їх праця овіяна національним духом і почуттям відповідальності за долю мільйонів, тоді дитина, за висновком галицьких педагогів, закінчивши школу, стає національно свідомою одиницею. Методологічною основою співпраці різних виховних інституцій вважалася орієнтація на те, щоб уже в початковому соціальному досвіді національні та загальнолюдські цінності органічно поєднувалися.

Особливого значення для забезпечення ефективності виховання підростаючих поколінь надавалося організації

всеобучу батьків, який здійснювався при поєднанні масових та індивідуальних форм роботи. Індивідуальна робота з батьками передбачала налагодження контактів з ними, з'ясування сутності педагогічної позиції сім'ї, родини, вивчення особливостей виховного впливу сім'ї на дитину. На практиці ця мета втілювалася за допомогою бесід, консультацій. Серед масових форм спільної діяльності цих інституцій поширеними були батьківські конференції, батьківські комітети, загальні і класні збори («сходина»), консультаційний відділ («бюро»), прилюдні шкільні іспити, шкільні повідомлення, шкільні свята, «маївки» та ін. Усі ці форми були наповнені національним змістом, сприяли формуванню нової генерації українських патріотів, для яких ідея державності України стала сенсом життя.

- українські педагоги відводили важливу роль національній школі, яка змістом і формами виховної роботи відповідає національно-культурним потребам України, яка покликана зберегти дух нації, її мову, культуру, сприяти їхньому відродженню, розвитку і розквіту. Теоретико-методологічні та практичні розробки, більшість із яких була підготовлена педагогами-фахівцями, розкривали сутність, мету, завдання, закономірності, зміст та засоби формування національної свідомості учнівської молоді. Національний зміст освіти мали б забезпечувати «проняті національним духом науки українознавства» (рідна мова, література, історія, мистецтво, музика, географія). Велася безкомпромісна боротьба за навчання дітей рідною мовою, наповнення підручників національними мотивами, українознавчим матеріалом (з історії, географії, культури України). Учителі на свій страх і ризик вносили зміни та доповнення національного характеру до навчальних програм, проводили національні за змістом заходи, залучали школярів до роботи в молодіжних організаціях.

На основі аналізу державних навчальних планів і програм доведено, що вони не враховували національних особливостей учнів, будувалися за чужими зразками, мали на меті виховати в української молоді відданість австрійській монархії і польській державі. З цих програм не можна було почерпнути правдивих відомостей про героїчне минуле українського народу, його нескорений дух та культуру.

З'ясовано, що зусилля українських педагогів краю були зосереджені на розробці нових навчальних планів та програм, такого змісту освіти української школи, який би забезпечував підготовку молоді до реалізації української національної ідеї. Школа, стверджували вони, може виконати свої завдання щодо формування національно свідомого покоління за наявності навчальних програм, підручників, національно свідомого вчителя-українця. Протягом досліджуваного періоду першочерговим був той чи той чинник.

Формування національного компонента змісту освіти відбувалося за допомогою введення до навчальних програм предметів українознавчого спрямування (історії України, рідної мови, географії краю), насичення підручників для всіх типів шкіл матеріалами національного характеру. Українське вчительство здійснювало практичну роботу з формування національної свідомості шляхом боротьби за національну школу, внесенням національних елементів у зміст освіти державних шкіл.

Проаналізовано оригінальні підручники з української мови, історії, географії, катехизму, читанки, підготовлені О. Барвінським, Г. Врецьоною, Б. Заклинським, А. Крушельницьким, К. Лучаківським, О. Партицьким та ін. З'ясовано, що ці підручники добре проілюстровані українознавчим матеріалом, сповнені національними мотивами. Педагоги не тільки вносили національний компонент в зміст освіти,

а й надавали національної спрямованості шкільному та позашкільному життю учнів. Вони були активними учасниками громадського та політичного життя краю. Виховна робота з учнями проводилась шляхом формування національного компонента змісту освіти.

- встановлено, що в тогочасних публікаціях головна роль у формуванні національної свідомості учнів відводилася шкільному педагогові, який мав забезпечити реалізацію освітньої політики держави і розв'язувати завдання, що випливали із сучасного становища українців краю. В умовах відсутності власної держави вчитель мав удосконалювати навчальний процес, виховувати підростаюче покоління на основі національної ідеї, володіти мистецтвом виховання. Формуванню національної свідомості молоді сприяли виховна спрямованість уроків, різноманітна позаурочна і позашкільна робота вчителів і дітей. Часто вчителі подавали значно ширший матеріал, ніж передбачалося програмою, ознайомлювали дітей із правдивими сторінками історії рідного краю і духовними надбаннями народу. Завдяки зусиллям свідомого вчительства учнівська молодь отримувала друковані видання, що розширювали її світогляд, формували національне світосприйняття, пробуджували національну гідність і гордість.

Аналіз виховної практики дає підстави стверджувати, що у формуванні національної свідомості учнівської молоді педагоги краю вважали доречним гармонійно поєднувати індивідуальне і групове виховання дітей («індивідуалізувати усупільнюючи»), а всі найкращі індивідуальні чесноти й прикмети людини поставити на службу народів. Найбільш поширеними формами виховання були вечори вшанування українських патріотів, національні свята, академії, декламування віршів, виставки письмових праць учнів, прогулянки, забави, імпрези, театральні вистави, лекції, екскурсії тощо.

Традиційним було святкування роковин Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича, заснування «Просвіти», до програми яких входили твори патріотичного характеру. Педагоги підтримували діяльність молодіжних гуртків тощо. Зроблено висновок, що українське вчительство в умовах відсутності власної держави здійснювало виховання підростаючого покоління на основі національної ідеї.

Отож, *уперше в історико-педагогічній науці* проведено комплексне дослідження теорії і практики формування національної свідомості дітей та учнівської молоді Галичини упродовж 1848 – 1939 р., що дало можливість розкрити тогочасну модель національної свідомості та обґрунтувати етапи у розвитку теорії і практики формування національної свідомості дітей та молоді краю, виявлено тенденції та особливості цього процесу; доповнено педагогічну теорію науковими знаннями про еволюцію поняття «національна свідомість», уточнено зміст, форми і методи формування національної свідомості української молоді; подальшого розвитку набули положення і висновки щодо ефективності виховної діяльності сім'ї, школи, церкви, «Просвіти», «Рідної школи», молодіжних організацій у формуванні національної свідомості дітей.

Зазначимо, що професор М. Чепіль досліджує історичні аспекти співпраці сім'ї і закладів освіти. Організація батьківського всеобучу передбачала проведення індивідуальної роботи, метою якої було вивчення особливостей виховного впливу сім'ї на дитину, налагодження контактів з батьками, розуміння педагогічної позиції сім'ї та виокремлення найважливіших завдань і проблем виховання дитини. Діяльність батьківських гуртків у міжвоєнний період спрямована на забезпечення позашкільної опіки й сприяння фізичному, моральному, національному вихованню молоді, взаємодію сім'ї й школи в реалізації вихов-

них завдань, пошук і реалізацію педагогічного інструментарію досягнення поставленої мети. Відповідно до статуту членами батьківського гуртка можуть бути батьки, опікуни і виховники молоді, кожна фізична і юридична особа без різниці статі, яка реалізує мету і завдання гуртка. Батьки, які з перших днів відвідування дитиною школи, заангажовані у шкільне життя, допомагають дитині адаптуватися до шкільного середовища, вчать підпорядкувати своє «Я» загалу, обмінюються інформацією тощо.

Теоретичні міркування щодо статуту, змісту, організації діяльності батьківських гуртків висловив О. Макарушка, І. Михалевський, С. Сірополко, І. Ющишин та ін. Метою батьківського гуртка є позашкільна опіка й сприяння фізичному і моральному вихованню молоді; виховання молоді на ідейних громадян; тісний зв'язок родини й школи в ім'я сповнення їх завдань; пошук і реалізація різних засобів безпосереднього впливу на молодь; застосування способів захисту молоді від згубних позашкільних впливів. Для досягнення цієї мети потрібно: створити власним коштом або підтримувати уже існуючі санаторії, літні табори для дітей; заснувати бібліотеки, крамниці із шкільними приладами; організувати віддалені шкільні екскурсії, прогулянки з метою розваг, осель для відпочинку, використання спортивних площадок для рухових забав; допомогти в отриманні приміщень для проживання дітей з небагатих сімей, забезпечення їх харчуванням; співпрацювати з учительським колективом закладу при організації лекцій, конференцій для батьків, шкільних свят, театральних вистав, товариських сходинок, ігор і забав, гуманітарних акцій.

Педагоги стверджували, що батьківські гуртки потрібно організовувати в усіх школах, хоча зміст і форми їхньої діяльності залежатимуть від типу школи та її

розміщення. Роль вчителя у цьому процесі визначається довірою, щирістю з батьками. Завдання батьків полягає у тому, щоб допомогти школі в її виховній діяльності, всіляко підтримувати в реалізації освітніх завдань. Школа має сприяти батькам в освоєнні мистецтва виховання. Гуртки є основою для виховання національно свідомої молоді. Створене родинно-шкільне середовище забезпечить відбір форм і методів виховання дітей, залучення батьків до шкільного життя.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження Марії Чепіль полягає у висвітленні напрацювань галицьких педагогів і громадських діячів з питань виховання національно свідомої української молоді у контексті новітньої педагогічної думки держав Західної Європи і суспільно-політичного та соціально-економічного становища Галичини; у виявленні структурних компонентів національної свідомості; у визначенні нормативно-правового механізму і змісту діяльності школи щодо формування національної свідомості учнівської молоді; у прогностичності одержаних результатів, зокрема щодо визначення можливостей використання історичного досвіду формування національної свідомості молоді у сучасних умовах.

У сучасних умовах, вважає Марія Чепіль, з теоретичних висновків й практичного доробку педагогів Галичини другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. можна використати такі: визнати пріоритетним у вихованні молоді державницького світогляду, любові до України як життєвої домінанти; відродити сім'ю як головну ланку у формуванні національної свідомості дітей і молоді; покласти в основу педагогічного процесу українську національну ідею як інтегральний чинник об'єднання суспільства для будівництва держави. Для цього головним засобом визнати українозна-

вство, утвердити в освітньо-виховній практиці принцип навчання рідною мовою, вважаючи двомовність «з наукового погляду недоречною, з педагогічного шкідливою», а також посилити виховну функцію школи, виокремити у ній ідею єдності загальнолюдського і національного, об'єднати зусилля сім'ї, школи, церкви, просвітницьких, педагогічних і молодіжних організацій для піднесення національної свідомості дітей та молоді.

Хочу зупинитися на декількох, з моєї точки зору, важливих спільних публікаціях. У часописі «*History of Education. Journal of the History of Education Society*» (2021, Q2) опубліковано статтю, присвячену еволюції поняття «національна свідомість». Сама науковиця висвітлює еволюцію поняття «національна свідомість», визначено два етапи у розвитку педагогічної теорії формування національної свідомості: мовно-етнографічний (1848–1904) і національно-державницький (1905–1918). У другій половині XIX ст. педагоги обґрунтували компоненти національної свідомості: патріотизм, національний ідеал, національний світогляд, національний характер. Патріотизм педагоги трактують як плекання любові до рідного народу; рідну мову – як засіб формування національної свідомості. В українській педагогіці утверджується ідея народності. Упродовж 1905–1918 рр. основою виховання стає українська національна ідея як прагнення до державної самостійності; метою виховання – плекання державотворчої молоді з високою національною свідомістю, яке включає в себе володіння рідною мовою, уявлення про всю національну спільність, знання її матеріальної і духовної культури, минулого та сучасного, усвідомлення самого себе, уявлення про роль і місце своєї національної спільноти у світовому історичному процесі. Акцентовано увагу на ролі народної школи у формуванні національної свідомості.

Антропологічні засади дослідження людини у творчому доробку М. Шлемкевич (1894–1966) проаналізовано у статті, опублікованій у часописі «*Educational Philosophy and Theory*» (2021, Q3). У концепції М. Шлемкевича людина представлена у двох аспектах – духовна істота та соціальна істота. Духовний прояв людини він розкриває через здатність людини обдумувати життя (логос), впорядковувати його (етос), розрізняти у житті красиве і потворне (ерос). Філософсько-рефлексивне трактування М. Шлемкевичем феномену людини як соціальної істоти представлено у різних моделях. Мета антропології – гармонізувати духовну й матеріальну частини життя людини в суспільстві. Відповідно до цього, мета освіти передбачає вдосконалення природи людини. Досягнення такої мети можливе за умови вивчення культурних витоків освітніх явищ, пізнання і сприйняття людини як унікального духовно-фізичного і соціоментального феномену. Це може мати відношення до будь-якого сучасного напрямку у філософії освіти, який прагне по-справжньому змінити освіту. М. Шлемкевич стверджував про принципову можливість пізнання природи людини як істоти діяльної, яка динамічно розвивається під впливом середовища і виховання. Квінтесенцією його концепції є положення про нерозривний зв'язок філософських поглядів і педагогічної теорії. Він вірить у народження «нової» української людини, «нової громади духу», яка дасть можливість вільній людині адекватно реалізувати українську вдачу у вільній і незалежній Україні.

У полі зору науковиці проблеми опіки над дітьми в європейських країнах. У статтях «*Pedagogical principles of child custody in European countries (XVIII – the first half of XIX c.)*» (часопис «*Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*», 2019, № 11/2), «*The foster family in Poland, a custodial and educational environment (XX – the early XXI centuries)*»

(часопис «*The History of the Family*», 2020) досліджено форми опіки над дітьми, опіки над дітьми, позбавленими батьківського піклування, їх виникнення та розвиток у європейських країнах XVIII – XXI ст. Акцентується увага на теорії та практиці опікунського виховання, соціально-педагогічних концепціях, в основі яких лежить принцип сім'ї та спільного життя, де піклуєшся про дитину та любиш її. Висвітлено концепцію виховання в будинках дитини, яка вперше в історії виховання була реалізована у Швейцарії. Вагомим внеском у теорію і практику виховання стало прийняття до рятівних будинків дітей обох статей. На той час це була новаторська ідея. Здійснено ретроспективний аналіз функціонування прийомної сім'ї у Польщі як однієї з основних форм опіки над дітьми XX – початку XXI ст. Досліджено історіографію означеної соціально-педагогічної проблеми, окреслено еволюцію організаційно-правових засад прийомної сім'ї, її розвиток і модифікацію. Акцентовано увагу на багатозначності трактування прийомної сім'ї: кожне виховне середовище, створене не біологічними батьками; форма опіки над дитиною, яка не може певний проміжок часу перебувати з власними батьками; є сімейною опікунською моделлю, яка забезпечує оптимальні умови розвитку, гарантує опіку і природне виховання. емоційний контакт дитини з батьками-опікунами, індивідуальний підхід до дитини, налагодження стосунків між батьками і дітьми. Аргументовано, що прийомна сім'я має гарантувати дитині належні умови життя і розвитку максимально наближених до існуючих у природній сім'ї.

У низці статей і монографій розкрито теоретичні засади виховання дітей та учнівської молоді в українській педагогіці. Систематизовано підходи українських педагогів щодо виховного ідеалу, мети, змісту і завдань національного виховання. Зосереджено увагу на національних цін-

ностях (національна ідея, національна єдність, національна самопошана, національна свідомість), які не даються дитині від народження, а формуються в процесі розвитку особистості, набуття нею соціального досвіду; на якісно новому змісті виховання, в якому тісно переплетені національні й загальнолюдські цінності. Основою виховання стає українська національна ідея як прагнення до державної самостійності.

З під пера М. Чепіль вийшло чимало монографій, присвячених діяльності українських педагогів: «Творчий пошук педагогів Франкового університету», «Педагоги творять майбутнє», «Антін Лотоцький – педагог, громадський діяч (1881 – 1949) (співавтор Н.. Дудник), «Педагогічні погляди та культурно-освітня діяльність Івана Филипчака» (співавтор Г. Савчин), «... яка молодь, таке й майбутнє народу. Іван Франко про освіту та виховання» (співавтор Р. Вишнівський) та ін.

Цінними для читача є монографії з історико-педагогічних проблем: «Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина XIX – перша третина XX ст.», «Естетичне виховання учнівської молоді на Закарпатті (1919 – 1939 рр.)» (співавтор Т. Цибар), «Естетичне виховання підлітків у позакласній роботі (друга половина XX – початок XXI ст.)» (співавтор І. Паласевич), «Підготовка вчителя трудового навчання: історія, реалії та перспективи» (співавтор А. Федорович), «Теорія і практика формування творчої особистості підлітків у позакласній виховній роботі (друга половина XX – початок XXI ст.)» (співавтор А. Возняк), «Підручник як чинник родинного виховання молодших школярів у Західній Україні (1919 – 1939 рр.)» (співавтор Л. Стахів), «Педагогічні заклади Львівщини», колективна монографія «Формування цінностей особистості: теорія і практика». Завдяки сприянню

Наукового товариства м. Люблін (Польща) побачила світ монографія «Ciernistą drogą. Wychowanie narodowe dzieci i młodzieży ukraińskiej w Galicji i II Rzeczypospolitej (1848 – 1939)». Окрім цього близько тридцяти розділів монографій англійською та польською мовами опубліковано за кордоном, що дає змогу знайомитися з науковим доробком професор М. Чепіль далеко за межами України. Це стосується і багатьох статей, присвячених історико-педагогічним проблемам української освіти та виховання.

Професор М. Чепіль визначає перспективні напрями дослідження. Це українсько-польські та українсько-німецькі взаємовпливи у розробці теоретичних основ формування національної свідомості (XVIII – XX ст.); дитяча книга як засіб утвердження національної ідеї наприкінці XIX – початку XXI ст.; зміст шкільних підручників у національному вихованні української молоді; взаємодія державних, громадських і молодіжних організацій у національно-патріотичному вихованні на сучасному етапі; порівняльний аналіз змісту виховного процесу в різних типах навчальних закладів України та європейських країн, організація освітнього процесу та безпека життєдіяльності студентів та педагогів під час пандемії та воєнного стану, в кризових ситуаціях.

Реформування вищої освіти

Цей напрям наукових зацікавлень обумовлений демократичними процесами суспільного життя, відродженням національної освіти і пов'язаний з пошуком, обґрунтуванням і впровадженням гуманістичних засад побудови освітнього простору в Україні, де освіта та виховання займають одне з провідних місць у розв'язанні проблем інтелектуального, духовного і фізичного розвитку особистості, забезпеченні ефективних умов її соціалізації, підготовки до актив-

ного самостійного життя. Серед пріоритетних насамперед визначено й теоретично обґрунтовано підходи та принципи змісту педагогічної освіти, структуру освітнього процесу, науково-дослідницьку підготовку студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Освіта забезпечує усім доступ до знань і формування кращого розуміння себе та інших. XXI століття вимагає іншого погляду на призначення системи освіти в Україні, в якій відбуваються численні якісні зміни. Це, зокрема, відродження гімназій та ліцеїв, демонополізація шкільництва (дозвіл на приватне шкільництво, різноманітність навчальних планів та програм, участь громадськості у розв'язанні освітніх питань та ін.), адаптація шкільництва до умов ринкової економіки, запровадження ступеневої підготовки вчителів тощо. Процес демократизації структури освіти вже започаткований, однак він вимагає продовження й поглиблення.

У теоретичних напрацюваннях Марії Чепіль висвітлено філософсько-методологічні засади, які покликані визначити сенс і ціннісні орієнтації педагогічної діяльності, співвідношення між загальнолюдським і національним, що потребує окреслення національно-духовних основ української культури і водночас розгляду історичного контексту. Європейський вимір освіти дає можливість реалізувати певні потреби (зміцнити в молоді почуття європейської тотожності, сформувати основи толерантності, солідарності, пошанування прав людини, уміння дотримуватися демократії, збагатити знання про історичні, культурні і господарські аспекти держав Європейського Союзу з іншими країнами Європи і світу), а також означає прагнення до визначення освітнім закладам і педагогу нової ролі в суспільстві. Таке розуміння змісту едукативної діяльності має бути закладене і в навчальні плани та програми з різних пред-

метів, реальне впровадження системи вибору дисциплін. Цей вибір має відбивати регіональні й етнокультурні особливості.

Реформування освіти у річищі загальноєвропейських тенденцій ставить перед українською інтелігенцією, зокрема педагогами, вченими, державними та громадськими діячами, завдання – виховання підростаючого покоління як патріота України і фахівця. Це означає, стверджує Марія Чепіль, що процес підготовки молоді особистості має ґрунтуватися на кращих досягненнях світової педагогічної науки, на кращих традиціях українського народу, його історії та культури, а українська школа повинна утверджувати національну традицію, окремішність і систему цінностей, опиратися на засади регіоналізму.

Регіоналізм і процеси глобалізації, їхня реалізація у змісті освітнього процесу є одним із важливих аспектів модернізації освіти. Регіональна едукація підкреслює значущість культурної спадщини як необхідного елементу індивідуальної і суспільної ідентичності, завдяки якому буде можливе вкорінення у «малу вітчизну» (С. Русова). Глобальна едукація передбачає широке розуміння освітнього процесу, який охоплює знання про проблеми, що виходять за межі кордонів окремих країн. Завданням освітнього процесу в ЗВО має бути формування чіткої життєвої позиції і поведінки, що виражаються в активній участі в суспільному житті, підтримці інших культур, толерантності, справедливості та співпраці. Ці два процеси, які мають різні мету й завдання, повинні взаємодоповнюватися, завдяки чому вихованець водночас буде усвідомлювати себе і повноправним громадянином власної вітчизни, і громадянином Європи чи світу. Глобальна й регіональна едукації – важливий елемент процесу виховання, що готує молодь до життя у сучасному світі.

Перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, формування мережі закладів вищої освіти, яка задовольняла б потреби кожної людини й держави загалом, запровадження у системі вищої освіти і науки України передового досвіду розвинутих країн світу та її інтеграція у міжнародне науково-освітнє співтовариство тощо сприятиме мобільності молодих спеціалістів, конкурентоздатності нації на міжнародному ринку освітніх послуг. Це посилює вимоги до наукової компетентності фахівця з вищою освітою, який повинен уміти творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у бурхливому потоці наукової інформації. Необхідність підвищення рівня підготовки є характерною ознакою сьогодення і в галузі професійної педагогічної підготовки.

Як стверджує дослідниця, ознайомлення з проблемами освітньої галузі, основними документами, концепціями шкільництва в Україні, напрямками удосконалення різних ланок системи освіти, питаннями організації навчання і виховання в національній школі, основними шляхами реформування сучасної освіти часто відбувається побіжно. Це призводить до недостатнього осмислення майбутніми педагогами значення освітніх реформ, основних напрямів модернізації освіти, необхідності постійного поліпшення навчально-виховної системи. Навіть, за час навчання у педагогічному ЗВО, можливі зміни, доповнення в основних освітніх документах, впровадження нових технологій навчання тощо.

Ознайомлення студентів з ключовими позиціями Болонського процесу та шляхами запровадження їх у вищу освіту України – головна мета курсів «Актуальні проблеми освіти», «Вища освіта та Болонський процес», «Педагогіка вищої школи та Болонський процес», «Педагогіка та пси-

хологія вищої школи», які викладає М. Чепіль. Нею розроблено авторські програми, укладено навчальні і навчально-методичні посібники. Більш детально проблеми вищої освіти розкрито у статтях, які ознайомлюють майбутніх фахівців з найбільш актуальними питаннями освіти, вихідними положеннями, ідеями, науковими розвідками про освітню галузь, залучають їх до наукового дослідництва, пошуків шляхів і напрямів удосконалення сучасної освіти, творчого використання, здобутих знань та вмінь у професійно-практичній діяльності.

Відбувається зміна виховної парадигми, яка отримала назву гуманно-особистісна. Пропонуються інший зміст, інші підходи, інше право, інші відносини, інша поведінка, інший педагогічний менталітет, зокрема:

- застосування на вищих рівнях освіти і виховання принципу «від майбутнього до сучасного»; підготовка молоді до інноваційної діяльності, безперервної самоосвіти, трансформації суспільства та збереження природного довкілля за умови утворення й формування «людства» як здатної до усвідомлених дій реальної єдності;

- метою виховного процесу стає розвиток індивідуальності кожного учасника педагогічного процесу, становлення його особистості, збагачення ціннісно-сміслової сфери; формування національних і загальнолюдських цінностей;

- орієнтація на формування вільної людини, здатної до критичного аналізу і розв'язування багатofакторних проблем, до самостійної діяльності у швидкозмінному демократичному суспільстві;

- виховання відроджується національним за характером і змістом та демократичним за формою;

- навчання і виховання будується на основі природних здібностей кожної дитини;

- інноваційність стає визначальним аспектом розвитку освіти і виховання;

- традиційні способи інформації – усна і письмова мова, телефонний та радіозв'язок поступаються місцем комп'ютерним засобам, використанню телекомунікаційних мереж глобального масштабу;

- особлива роль приділяється духовному становленню вихованців, моральному вигляду молодого покоління громадян України;

- пропаганда та ствердження здорового способу життя;

- найважливішої складової педагогічного процесу набувають особистісно зорієнтовані технології індивідуально-орієнтованої взаємодії вчителя з учнями; активні і діяльнісні форми «спільного» виховання і навчання, завдяки об'єднанню зусиль вихованців та вихователів з метою розвитку критично-креативних здібностей дітей і молоді як «людей відповідальних», здатних розв'язувати особисті і глобальні проблеми;

- широко впроваджуються у виховній роботі такі психологічні механізми розвитку як самоуправління, ідентифікація, емпатія, рефлексія, внутрішній контроль і самодисципліна тощо;

- поглиблюється інтеграція виховних факторів: школи, родини, мікро- і макросоціуму; батьки та громадськість стають активними партнерами педагогічних професіоналів в освітньому процесі;

- освіта збагачується новими процесуальними вміннями, розвитком здібностей оперуванням інформацією, творчим розв'язанням проблем науки й ринкової практики з акцентом на індивідуалізацію освітньо-виховних програм.

У полі досліджень М. Чепіль підготовка майбутнього педагога та реалізація ним функцій в освітньому процесі.

Як свідчить практика роботи шкіл, виникають труднощі у зв'язку з предметною переорієнтацією вчителя, підготовленого переважно інформативно лише в якійсь одній ділянці. Актуальною є і підготовка кадрів для сучасної школи. Йдеться не лише про оволодіння вчителем конкретними правилами фахової діяльності, а про його педагогічний світогляд, що уможливує самореалізацію особистості педагога, зокрема вибір ним форм, методів і засобів навчання. Педагогічні навчальні заклади повинні забезпечити належну підготовку вчительських кадрів, озброюючи майбутнього педагога психолого-педагогічними знаннями, організовуючи його участь у різних видах діяльності. Структура підготовки вчителя сьогодні, на жаль, ще не повністю відповідає суспільним потребам і природі професійно-педагогічної діяльності. Серед причин можемо назвати переваженість студентів навчальними предметами, впровадження нових підходів до виховання.

Зазначено, що ставлення до інформації в українській і європейській школах дещо інше. Тривають дискусії над цілями шкільної та університетської освіти в Україні. Це передовсім стосується інформації як предметної основи навчального процесу. Інформація, одержана у школі, не може бути актуальною упродовж всього життя. До того ж людина змушена постійно засвоювати нові сфери інформації. Стає очевидним, що значно більшу вагу для людини в майбутньому матимуть не «інформаційний багаж», а її здатність опановувати все нові знання і технології їх реалізації у практичній діяльності. Двокомпонентна структура змісту освіти (інформативний і діяльнісний компоненти) дає можливість досягнути розумного засвоєнням інформації і розвитку особистості у процесі самостійної творчої діяльності. Першорядне значення для здійснення цієї мети має розробка стратегії освіти. Ідея про те, що найважливішою

метою освіти є формування всебічно розвиненої людини мала значний вплив на більшість педагогічних учень минулих епох. У наш час ця ідея набула принципово нового змісту. Головно постало питання – як треба пов'язати цю мету із згаданою щойно загальною тенденцією, згідно з якою здійснюється більш вузька спеціалізація в усіх видах професійної підготовки.

Саме забезпечення проблемно-пошукового, консультативного змісту лекцій, практичних занять, раціональне поєднання різних форм організації навчально-виховної роботи зі студентською молоддю, розширення міжнародних програм обміну студентами, проведення спільних наукових досліджень викладачів, аспірантів і студентів, робота дослідницьких груп «викладач–студент–аспірант» сприятимуть розвитку вищої педагогічної школи України в контексті Болонського процесу.

Усебічне і глибоке вивчення та засвоєння студентами закладів вищої освіти усієї інтегративної системи знань про рідний народ, націю, Батьківщину-Україну може забезпечити лише українознавчий підхід до організації педагогічного процесу. Викладачі виробляють у студентів уміння сприймати будь-яку наукову інформацію через призму українознавства, трансформувати її й перетворювати на надбання національної культури. Зміст навчальних дисциплін треба пов'язувати з конкретними потребами й умовами життя рідного народу. Студенти мають усвідомлювати, що в кожного народу є своя, історично зумовлена ієрархія цінностей, ідей, історично зумовлене визначення статусу тієї чи тієї ідеї в цілісній системі цінностей. Кожна особистість має прагнути стати повноцінною людиною, любити рідний край, народ, бути палким патріотом і стійким громадянином. Отож кожного студента треба підводити до самостійного висновку, що ідеологія державотво-

рення є квінтесенцією української національної ідеології, яка формувалася упродовж віків і знайшла відображення у давньоукраїнській міфології, фольклорі, мистецтві, культурі нашої нації. Українознавчий підхід посилює національно-державницькі, патріотичні, громадянські аспекти виховання, сприяє підготовці студентів до самостійної, творчої педагогічної праці.

Низка публікацій М. Чепіль присвячена педагогічним технологіям. Підготовка сучасного педагога, здатного оригінально розв'язувати актуальні навчально-виховні та соціокультурні проблеми вимагає особливої організації його практичної та мислительної діяльності. Особистісно розвивальна концепція освіти забезпечує можливість майбутньому фахівцеві стати суб'єктом навчальної діяльності, розширює межі педагогічної творчості, пропонує широку варіативність освітніх методик, значну кількість технологій і методичних розробок. Усе це вимагає від особистості майбутнього педагога великої внутрішньої впорядкованості, структурування професійних знань і цінностей, мотивів навчальної діяльності, здатності до внутрішнього діалогу як основи самопізнання, формування нового типу спілкування та комунікативних здібностей, ставить особливі вимоги до системи як зовнішнього, так і внутрішнього контролю.

Напрямок підготовки майбутніх освітян орієнтується на розвиток їх творчих сил та здібностей, тому ознайомлення з найкращими надбаннями вітчизняної і світової педагогіки, усвідомлення тенденцій розвитку світового освітнього простору є важливою ланкою їх професійної підготовки. М. Чепіль переконана, що оволодіння здобувачами педагогічними технологіями допоможе у засвоєнні ключових положень і проблематики педагогічної технології, актуальних напрямів змін у змісті, формах, методах вихо-

вання і навчання; формування власної педагогічної позиції щодо виховного процесу; набуття досвіду самостійного і творчого аналізу та оцінки педагогічних явищ і ситуацій; формування педагогічного мислення, професійної самосвідомості. Ознайомлення з педагогічними технологіями відбувається як з автономними дидактичними явищами-проблемами, між якими складно визначити причинно-наслідкові зв'язки. Це призводить до того, що майбутні педагоги недостатньо осмислюють дидактичні знання, не вміють їх матеріалізувати в компоненти навчання і педагогічного процесу, а тому не готові творчо використовувати їх на практиці.

Підготовлений професор М. Чепіль посібник «Педагогічні технології» (співавтор Н. Дудник) ґрунтується на теорії діяльнісного підходу до навчання і виховання, передбачає оволодіння ефективною технологією педагогічної діяльності, що забезпечує на практиці педагогіку партнерства. Основна увага приділяється з'ясуванню мети, змісту, завдань, етапів формування інституційної бази «педагогічної технології», еволюції цілей і методів цієї науки. Підготовка майбутнього педагога, менеджера освіти до професійної діяльності передбачає ознайомлення з сучасними досягненнями і проблемами, що стосуються усіх рівнів і видів освіти – як первинної підготовки, так і дистанційної освіти, а також навчання упродовж всього життя. В основу навчальної дисципліни покладено проблемно-дослідницький підхід до організації пізнавальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей, розвиток здібностей до творчої професійної діяльності, зв'язок і організацію навчання з рівнем формування педагогічних умінь.

Ще один аспект означеної проблеми торкається формування лідерських якостей майбутнього викладача закладу

вищої освіти засобами командної діяльності. М. Чепіль визначає сутність понять «лідер», «лідерство», та «лідерські якості» провідні для викладачів ЗВО. Формування лідерських якостей майбутніх викладачів є ефективним у командній діяльності. Дослідження сформувало основні засади педагогіки лідерства, надаючи пропозиції щодо підтримки лідерських якостей. Майбутні педагоги взяли участь в оцінці сформованості лідерських якостей через онлайн-технології, тестові методики, тощо. На основі отриманих даних розроблено тести, анкетування, вправи та завдання для роботи у командній діяльності. Використано різноманітні технології формування лідерських якостей: тренінги, онлайн-заняття, вебінари, індивідуальну роботу тощо. Вони показують результативність роботи авторів публікації. Спільно з Л. Прокопів розроблено експериментальний проект «Основи лідерства у командній діяльності», перевірено його ефективність. Проаналізовано педагогічні умови формування лідерських якостей: розвиток у студентів стійкої мотивації до формування лідерських якостей, урахування особливостей формування лідерських якостей у командній діяльності, стимулювання рефлексивного ставлення лідерів, здійснення моніторингу рівня сформованості у студентів лідерських якостей. Оцінку сформованості лідерських якостей проводили незалежні експерти через використання Swat-аналізу, тестових методик. Зокрема, під час командного планування відеомосту «Яким має бути успішний лідер: бачення сторін» авторами проаналізовано особливості підготовки студентів спеціальності ОПН до проведення такої діяльності. Вивчення питання формування лідерських якостей є необхідним, бо потребує не лише пошуку лідерів, а й нових підходів до їх регуляції. Важливим у формуванні лідерських якостей виступають компетентнісний, комунікативний, діяльнісний, мотива-

ційний підходи, що дає змогу майбутнім лідерам ефективно взаємодіяти.

Важливою складовою фахової підготовки, зазначає М. Чепіль, є залучення студентів до наукової діяльності, що має на меті поглиблення та узагальнення знань, засвоєних ними під час навчання, закріплення вмінь і навичок самостійного опрацювання науково-теоретичних джерел, а також систематизації науково-педагогічної, філософської, психологічної та історичної літератури з теми дослідження, навчально-програмової документації, продуктів діяльності учнів (учнівські роботи); умінь робити узагальнення та висновки, оформляти науковий апарат, вивчати й узагальнювати досвід роботи педагогів-новаторів, вихователів закладів дошкільної освіти. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і «магістр» – складний і багатогранний процес.

Майбутній фахівець повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, збереження і використання наукової інформації, теоретичними та емпіричними методами педагогічного дослідження, діагностикою педагогічних явищ, бути спроможним до науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності. Вивчення основ педагогічних досліджень повинно сприяти широкому залученню студентів до аналізу й розв'язання проблем навчання та виховання дітей дошкільного віку.

Наукові дослідження у галузі дошкільної освіти мають на меті дослідити явища педагогічної дійсності, педагогічну діяльність та її вплив на індивіда. У процесі науково-педагогічного дослідження, дотримуючись необхідних критеріїв якості, дослідник, обираючи певні методи та засоби, спостерігає за дітьми в освітньому процесі, вивчає ті чи інші явища,

факти, проводить дослідження, опрацьовує дані, фіксує їхні проміжні результати, оформляє результати дослідження.

Варто також зазначити, що науково-педагогічне дослідження є поліфункціональною науковою діяльністю та включає в себе такі функції, як контрольну, діагностичну, корекційну та аналітичну. Під час його проведення дослідник може на основі отриманих даних здійснити планування корекційних заходів. Об'єктами науково-педагогічного дослідження можуть бути: виховання та поведінка дитини, доцільність вибору педагогічних методів у виховній чи навчальній діяльності, характеристика учасників освітньої діяльності, визначення критеріїв ефективності виховної діяльності.

Залучення студентів – майбутніх педагогічних працівників у галузі дошкільної освіти – до наукової діяльності має на меті поглиблення та узагальнення знань, засвоєних ними під час навчання, закріплення вмій і навичок самостійного опрацювання науково-теоретичних джерел, а також систематизації науково-педагогічної, філософської, психологічної та історичної літератури з теми дослідження, навчально-програмової документації, продуктів діяльності дітей (дитячі роботи); здійснення психолого-педагогічного керівництва індивідуальним розвитком особистості дитини; виявлення та відтворення в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передового педагогічного досвіду та результатів досліджень, умінь робити узагальнення та висновки, оформляти науковий апарат, вивчати й узагальнювати досвід роботи педагогів-новаторів, вихователів закладів дошкільної освіти.

Професор М. Чепіль сформулювала мету вивчення курсу «Організація наукових досліджень у галузі дошкільної освіти» – формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти щодо організації

педагогічного дослідження та використання його результатів у професійній діяльності. Укладено нею навчально-методичний посібник відповідно до програми навчальної дисципліни «Організація наукових досліджень у галузі дошкільної освіти» (співавтор А. Ревть) для фахівців другого (магістерського) рівня спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Посібник висвітлює наукові підходи до проблеми виникнення та класифікації науки; організації науково-дослідницької роботи студентів у галузі дошкільної освіти; організації проведення педагогічного дослідження у галузі дошкільної освіти; характеристики принципів педагогічного дослідження у галузі дошкільної освіти; специфіки застосування методів психолого-педагогічного дослідження в системі дошкільної освіти; застосування теоретичних та емпіричних методів пізнання при здійсненні досліджень в галузі дошкільної освіти; організації педагогічного експерименту; видів та особливостей викладу результатів наукових досліджень студентів.

Зміст підготовки педагогічних кадрів значною мірою, на думку М. Чепіль, визначається навчально-методичним забезпеченням. Реалізувати це завдання можна безпосередньо уклавши авторські програми і підготувавши навчальні та навчально-методичні посібники, за якими ведеться викладання цієї чи іншої дисципліни. Підготовлені нею посібники («Основи педагогіки», «Нові педагогічні технології», «Основи педагогічної майстерності», «Порівняльна педагогіка», «Вища школа та Болонський процес», «Педагогіка вищої школи. Болонський процес», «Педагогіка вищої школи», «Основи наукових досліджень», «Магістерський семінар», «Сучасні напрями в педагогіці» «Теоретичні основи педагогіки» (у співавторстві з О. Вишневський і О. Кобрій), «Методика позаурочної діяльності» (у співавторстві з О. Кобрій) та ін.) використовуються не тільки у

Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, а й у багатьох закладах вищої освіти.

Значну увагу у творчому доробку М. Чепіль приділено дослідженню виховної роботи з молоддю у позаурочний час як в історичному контексті, так і в сучасних умовах. Ринкові відносини, конкуренція, вільний вибір галузі діяльності сприяють посиленню потреби особистості у додатковій освіті, ранньому професійному самовизначенні. Пріоритетним, стверджує науковиця, є надання їм права вільного вибору занять за інтересами, профілю програм, особистісний підхід, профорієнтаційна робота. Позаурочна діяльність створює умови кожній дитині для розкриття своїх здібностей, дає можливість почувати себе комфортно, впевнено. У теоретичному доробку обґрунтовано завдання, принципи, зміст і форми позаурочної діяльності, роль класного керівника в її організації, технологію підготовки і проведення виховного заходу, зміст і форми позаурочної діяльності.

Низка публікацій Марії Чепіль присвячена актуальним проблемам порівняльної педагогіки: порівняльні/зарубіжні дослідження, методологічні проблеми порівняльної педагогіки, педагогічні реалії у порівняльно-історичній ретроспективі, освітні реформи та інновації у глобалізованому світі. У 2015 р. вийшов друком навчальний посібник «Порівняльна педагогіка» (Київ, Академвидав, серія «Альма-матер»). Посібник професора М. Чепіль, як зазначає заідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України О. Локшина, є новим внеском у потрфолю посібників з порівняльної педагогіки. У рецензії зазначено, що «автор, ґрунтуючись на традиційній формулі побудови підручників з порівняльної педагогіки, робить спробу започаткувати авторські інновації. До авторського стилю слід віднести наскрізне використання

елементу порівняння у розділах, присвячених особливостям дошкільної, шкільної, вищої освіти та освіти дорослих у країнах світу. М. Чепіль, трактуючи трансформації освіти зарубіжжя, проводить паралелі з Україною, що сприяє баченню процесів, які характеризують національну освіту, у контексті європейських та світових тенденцій розвитку. Слід вітати спробу автора акцентувати такі актуальні теми сьогодення, як міжнародна взаємодія в освіті (Розділ 2), чинники і стратегії реформування освіти (Розділ 7), характеризуючи які М. Чепіль транслює актуальні ідеї сьогодення – глобалізацію та регіоналізацію освіти, партнерство в освіті, інформатизацію освіти». З повним текстом рецензії О. Локшиної «Навчальний посібник «Порівняльна педагогіка» Марії Чепіль – вітаємо компаративістів з новим джерелом компаративних знань» читач може ознайомитися у часописі «Порівняльно-педагогічні студії» (2015, № 1 (23), с. 137 – 138).

Професор М. Чепіль представила своє бачення розвитку порівняльної педагогіки в Україні та країнах Європейського Союзу, охарактеризувала структуру свого посібника, його оригінальність, відмінність від українських та зарубіжних видань. Порівняльна педагогіка набула актуальності в Україні у зв'язку з інтегруванням національної освітньо-виховної системи в загальноцивілізаційний простір, міграцією робочої сили, підвищенням цінності людського капіталу у глобальній економіці знань. Опанування змісту цієї дисципліни збагачує фаховий світогляд і діяльність педагога знанням світових надбань і тенденцій, регіональних та національних особливостей в освіті, міжнародних взаємодій, ролі міжнародних освітніх організацій і програм у розвитку освітнього середовища тощо. Під її керівництвом започатковано виконання дисертаційних досліджень з порівняльної педагогіки.

Пріоритетним напрямом діяльності Марія Чепіль обрала науково-дослідницьку роботу і підготовку науково-педагогічних кадрів, оскільки тільки потужний особистісно-професійний потенціал викладачів, педагогів-наставників здатен сформуваати аналогічний та більш потужний потенціал майбутніх фахівців освіти.

Зусилля Марії Чепіль спрямовані на різновекторну дослідницьку роботу педагогів на кафедрі, у кожній з яких є вагомі успіхи. Про це яскраво свідчать підготовлені нею видання до ювілею кафедри і 75-річчя Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка університету. Нарис про кафедру загальної педагогіки та дошкільної освіти «Педагоги творять майбутнє» висвітлює основні віхи становлення і розвитку кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, у ньому розкрито різнобічну діяльність професорського-викладацького складу, який своєю педагогічною працею та просвітницькою діяльністю сьогодні робить вагомий внесок у розбудову української освіти і педагогічної науки, долучається до формування національної еліти, загалом, та свідомого громадянина України зокрема.

Професор Марія Чепіль підготувала й опублікувала науково-допоміжний покажчик «Освіта і виховання у дослідженнях науковців кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (1991 – 2014)», в якому зібрано біля півтори тисячі бібліографічних записів, згрупованих у чотири розділи. Це видання є серйозною джерельною базою для подальшої роботи науковців, педагогів, вчителів, вихователів та методистів, сприятиме професійному зростанню кадрів, формуватиме єдиний комунікативний простір, забезпечить передачу досвіду.

Актуальні проблеми дошкільного виховання

На початку ХХІ ст. значні зусилля професор М. Чепіль сконцентровані на відкриття спеціальності 012 Дошкільна освіта, що спричинилося до зміни назви кафедри педагогіка (на кафедрі загальної педагогіки та дошкільної освіти) і підготовки кадрів на першому (бакалаврському), другому (магістерському) і третьому освітньо-науковому рівні. Виокремлення цього напрямку науково-педагогічної діяльності є досить умовним, оскільки упродовж усієї наукової діяльності проблема виховання дітей, насамперед в історико-педагогічному контексті, була предметом дослідження. Це впливає також із теми докторської дисертації «Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді в Гаїчині (дурга половина ХІХ – 1939 р.)».

Характерним для сьогодення, зазначає М. Чепіль, є модернізація різних ланок системи освіти, зокрема дошкільної, удосконаленням змісту освіти, упровадженням в освітній процес інноваційних технологій. Домінантою цих реформ є дитиноцентрована освіта. Нова парадигма освіти спрямована на формування творчої особистості дитини, здатної до саморозвитку, та підготовку педагогічних кадрів до професійної діяльності у різних типах закладів освіти, їхню взаємодію з дітьми, батьками, колегами тощо. Її основою має стати виховання відповідальної, компетентної особистості. До того ж, у державі повинен здійснюватися контроль за рівнем якості дошкільної освіти та рівнем якості підготовки майбутніх кадрів для цієї галузі.

Розв'язання цих завдань можливе за умови ґрунтовного вивчення теорії навчання і виховання дітей дошкільного віку, становлення і розвитку дошкільної освіти в Україні, аналізу та осмислення історичного минулого, урахування світових і національних тенденцій розвитку змісту дошкільної освіти, наближення його до сучасних

вимог. З одного боку, це дасть можливість усвідомити сучасні проблеми українського дошкілля, спрогнозувати перспективи розвитку та окреслити тенденції та шляхи його удосконалення; з іншого – модернізація змісту освіти потребує опори на наукові дослідження, ціннісно-цільові пріоритети професійної підготовки, що сприятиме саморозвитку, самовизначенню особистості, формуванню її аксіологічного потенціалу.

Низка публікацій вченої присвячена розвитку дошкільної освіти в Україні, історіографії наукових досліджень, тенденціям розвитку дошкільної освіти в Україні та Європі. В останні десятиліття дошкільні установи стають осередком підготовки дитини до майбутнього, в якому вона розвиватиме свою індивідуальність, таланти, соціалізуватиметься. У більшості європейських країн точаться дискусії про виховання дитини у сім'ї і дошкільній установі, їхній ролі у житті дитини, змісту виховання, взаємодії і співпраці. Діяльність дошкільних установ у Данії, Німеччині, Нідерландах є прикладом взаємодії цих двох інститутів виховання, доповнення цінностей сімейного виховання, соціалізації особистості. Значною мірою дошкільна освіта залежить від національних традицій, соціально-економічних умов. Метою дошкільного виховання є створення умов для фізичного, психічного та соціального здоров'я дітей, повноцінного розвитку та подальшої самореалізації у житті, підготовка до школи.

Дослідниця стверджує, що визнання самоцінності дошкільного дитинства, повага до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду є засадничими цінностями, на яких ґрунтується освітній процес у дошкільних установах більшості європейських країн. Розвиток системи дошкільної освіти у цих країнах зумовлений рівнем соціально-економічного розвитку, науковими досягненнями в

теорії й практиці виховання дітей, географічними й кліматичними умовами, рівнем культурно-освітнього розвитку населення, умовами й перспективами його урбанізації та міграції.

Серед тенденцій розвитку дошкільної освіти виокремлює підвищення рівня ефективності та якості змісту освіти кожної дитини. Завдання полягає в тому, щоб за допомогою дошкільної освіти досягти соціально значущої стратегічної мети – всебічного і гармонійного розвитку кожного громадянина спільноти, спираючись на його особистісний потенціал. Досягти цього результату можна з допомогою змісту програм, їх розвивального потенціалу, урахування специфіки того чи іншого закладу дошкільної освіти. У межах цієї тенденції, активізуються два її аспекти: перший – збереження цілісності особистості, яка активно формується з раннього віку сукупно з усіма її внутрішніми структурами, що є і метою дошкільної освіти, і, водночас, фактором забезпечення її ж поступального розвитку. І другий аспект – забезпечення сприятливих умов для розвитку індивідуального потенціалу кожної дитини, її нахилів і задатків, стимулювання й мотивування її до дитячої творчості уже в дошкільному віці.

Професор М. Чепіль, перебуваючи в ряді європейських країн, мала можливість вивчити досвід організації закладів дошкільної освіти, зміст дошкільної освіти, який охоплює потреби харчування, екології охорони здоров'я, освіти, культури та праксеологічні потреби. Кожна з цих потреб має бути донесена до дитини відповідно до її рівня розвитку. Заклад дошкільної освіти для дитини є тим посередником між сім'єю та незнайомим їй світом, до якого вона має долучитися. У європейських країнах дошкільля репрезентують дитячі ясла, дитячі садки, дитячі центри, дитячі ясла-садки з короткочасним, денним, цілодоб-

вим і цілорічним перебуванням дітей, заклади дошкільної освіти тощо. За звичай, це самостійні установи, але можуть бути у структурі початкової школи чи школи загалом (Данія, Ірландія, Нідерланди). Дошкільні установи призначені для дітей віком від трьох до семи років, у Франції і Бельгії від двох років, у Польщі від одного року. У Франції дошкільна освіта дуже популярна, батьки всіляко підтримують діяльність дошкільних установ, переконані у тому, що дошкільна освіта має вагомий вплив на розвиток дитини. В останні роки дошкільні установи можуть бути приєднані до школи від 4 до 12 років, що сприяє реалізації безперервності у розвитку дітей.

Характерною тенденцією в європейських країнах, так і для України, на її пеконання, є зорієнтованість змісту виховання і навчання дітей з раннього до старшого дошкільного віку на пошук нових типів закладів дошкільної освіти, на задоволення сучасних вимог суспільства. У дошкільній освіті поширеними є дві моделі дошкільних установ – сімейна і шкільна. Сімейна модель передбачає об'єднання в групи дітей різного віку з метою забезпечення їм права на здобуття освіти та соціальну адаптацію. Така модель характерна для Данії, Німеччини, Швеції, Фінляндії та ін. Шкільна модель передбачає диференційований підхід до організації освітнього процесу дітей молодшого, середнього і старшого дошкільного віку у спеціальних приміщеннях (класах) дошкільної установи. Заняття проводять з дітьми одного віку, як у школі, упроваджують елементи читання, лічби і письма, ознайомлюють дітей зі шкільним середовищем. Ця модель поширена в Австрії, Болгарії, Великій Британії, Іспанії, Греції, Словаччині, Угорщині, Франції, Польщі та ін. Відповідно до мети і завдань дошкільні установи виконують виховану, опікунську, діагностично-терапевтичну та дидактичну функцію.

Вчена зазначає, що частина закладів дошкільної освіти працює за ідеями Ф. Фребеля, М. Монтесорі, Р. Штейнера Ж. Піаже, Дж. Брунера. Педагогічні теорії навчання і виховання формувалися під впливом освітніх концепцій та культурних цінностей. Їхні ідеї виражаються в концепції суб'єктності дитини, налагодження суб'єкт-суб'єктних стосунків, партнерської взаємодії, створення умов для реалізації можливостей дітей проявляти ініціативу, самостійно приймати рішення, демонструвати відповідальність, робити вибір.

Багатокомпонентний зміст дошкільної освіти в Україні відображає широкий спектр проблем соціалізації особистості, виховання відповідальності, працелюбності, культури міжособистісних взаємин, прищеплення духовно-моральних цінностей, формування моральної поведінки у довіллі (світі, суспільстві, природі). Більшість дітей в окремих країнах відвідують дошкільну установу упродовж одного року перед початком навчання у школі.

Реалізація цих завдань у різних країнах відбувається по-різному. У Німеччині використовують ігрові форми навчання, забезпечують засвоєння дітьми необхідних умінь і навичок; формують навички соціальної поведінки, розвивають мовні та навчальні навички, тобто в освітньому процесі використовують навички читання, лічби і письма. Пріоритетними видами діяльності дошкільних установ у Бельгії є психомоторний розвиток, мистецтво, технології і природа, підготовка до читання і математики, релігія і громадянство; у Португалії – рух, рідна мова, музика й образотворче мистецтво, математика; у Франції – психомоторний розвиток, ініціація в науки і технології, спілкування, мова, письмо, мистецтво і естетика; в Іспанії – самоусвідомлення і особиста автономія, фізичне і соціальне довілля, комунікативні і репрезентативні навички; в Італії – тіло і рух, слово і висловлювання, простір, час, вимірювання природи,

спілкування та ін. Пріоритетними видами діяльності українських закладів дошкільної освіти є фізичний і психічний розвиток, соціалізація, рідна мова, особиста гігієна, підготовка до школи.

Професор М. Чепіль стверджує, що одним із аспектів успішного функціонування закладів дошкільної освіти є співпраця з батьками, яка полягає у налагодженні контакту, спрямованого на пізнання дитини і сімейних умов, на процес її адаптації, в якому роль батьків є надзвичайно важливою. Вони повинні сприяти формуванню почуття обов'язку, самостійності, дисциплінованості, ініціювати різноманітні ситуації в домашніх умовах, які дозволяють дитині виконувати різні завдання, концентрувати увагу на предметах, навчити організовувати свій ігровий куточок, доглядати за особистими іграшками та речами, формувати вміння співпрацювати з членами сім'ї і дітьми та елементи самообслуговування. Від батьків значною мірою залежить, чи сподобається і наскільки їхній дитині заклад дошкільної освіти і яке до нього ставлення. Участь батьків і дітей в адаптаційних заходах допоможе дитині налагодити взаємовідносини із соціальним середовищем закладу дошкільної освіти. Психічна підготовка дитини до змін, які чекають на неї в закладі, також є проблемою. Батьки несуть відповідальність за збагачення її позитивного досвіду у стосунках з однолітками та дорослими в сім'ї, розвиток у неї вміння спілкуватися з дорослими та іншими дітьми, формування у малюка позитивної мотивації, пов'язаної з відвідуванням ЗДО, організації зустрічей з однолітками. Батьки повинні докладати чимало зусиль, щоб вона поступово могла стати незалежною від них, особливо від матері, з точки зору емоційних і психологічних проблем.

Важливим завданням для батьків у підготовці дитини до ЗДО є також формування почуття обов'язку. Вони повинні

ініціювати різноманітні ситуації в домашніх умовах, які дозволяють їй виконувати ту чи іншу роботу за бажанням батьків або за власною ініціативою. Також необхідно розвивати почуття наполегливості та формувати звичку доводити до кінця кожен розпочату справу. Спільне читання оповідань і слухання пісень, перегляд картинок, забави та ігри за правилами, спільне спостереження за природою відіграють важливу роль у наближенні її до довшої концентрації уваги. Роль батьків полягає у тому, щоб привчити дитину уважно слухати. Дотримуючись плану, подібного до розкладу в ЗДО, батьки повинні організувати її життя в домашніх умовах. Варто було б також дати їй можливість працювати з матеріалами, з якими вона буде мати справу в ЗДО. Завдяки цьому їй буде легше влитися у групову діяльність, засвоїти звички, пов'язані з організацією занять в ЗДО. Перші дні відвідування ЗДО для дитини є великим стресом, на який впливає багато факторів. У перші тижні перебування у ЗДО батьки повинні пам'ятати про те, щоб поступово, заздалегідь привчати дитину до розлуки з близькими людьми, залишаючи її на піклування рідних та інших дорослих, наприклад, бабусі, дідуся.

У полі зору науковиці вирішення таких завдань: організація предметно-розвивального середовища; удосконалення педагогічного інструментарію виховання і навчання дітей дошкільного віку; соціалізація особистості; налагодження взаємовідносин у системі «дитина – дорослий – світ», сутності педагогічного партнерства у дошкільній освіті Польщі. Партнерство є важливим елементом досягнення життєвого успіху дитини. Партнерства слід навчати з самого початку перебування дитини в дошкільній установі. Співпраця вихователів і батьків спрямована на підтримку дитини у період адаптації, формування у неї довіри до вихователя. Доведено, що співпраця дошкільних

установ і сім'ї, залучення батьків до освітнього процесу сприяє налагодженню партнерства вихователів і батьків у вихованні дітей. Педагогічне партнерство визначає єдині вимоги до дитини. Вихованець, вихователь і батьки повинні виступати суб'єктами освітньої діяльності. Проведення різноманітних свят сприяє налагодженню взаємодії вихованців і вихователів, створенню доброзичливої атмосфери для розвитку педагогічного партнерства у закладі дошкільної освіти. Співпраця вихователів і батьків сприяє реалізації діяльності ЗДО, створенню освітнього простору з місцевим середовищем. Формування батьківської культури позитивно впливає на взаємини вихователя та батьків. Послідовність у діяльності вихователів і батьків сприяє наближенню дитини до групи ровесників, адаптації до закладу дошкільної освіти.

М. Чепіль акцентує увагу на опікунсько-виховній діяльності ясел, яка опирається на педагогічні засади, що реалізуються через інноваційні технології. Основним завданням дитячих садочків є створення умов для всебічного фізичного, розумового та емоційно-соціального розвитку дитини, а також її підготовки до школи. Для Польщі характерним є організація освітнього процесу у двох формах: дитячі садочки – діти віком від трьох до шести років; дошкільні відділи у початковій школі для шестирічних дітей. Мета і завдання, які реалізують заклади дошкільної освіти, впливають з програмних вимог загальної освіти: сприяти індивідуальному розвитку; формувати відкритість у дитини на оточення; формувати уміння, необхідні до навчання у школі; допомагати батькам у виконанні опікунських і виховних функцій. Досягнення мети відбувається через створення належних умов щодо здоров'я і безпеки дитини, використання інноваційних форм і методів педагогічної діяльності, постійний контакт з психолого-педагогічною

службою, опіку над дітьми з особливими потребами, допомогу у розвитку здібних дітей.

М. Чепіль, на основі вивчення досвіду роботи дошкільних установ, доводить, що заклад дошкільної освіти Польщі – це відкрита опікунсько-виховна інституція, яка забезпечує шанс на кращу якість життя у майбутньому. Суспільне виховання у закладах дошкільної освіти відіграє важливу роль у системі освіти, допомагає батькам у наданні опіки і виховання їхніх дітей, є посередником між сімейним і суспільним вихованням, створює дитині позитивні умови для всестороннього розвитку, забезпечує підготовку дитини до навчання у школі. Пріоритетним завдання дошкільних установ є задоволення потреби активності дитини. Вихователь має забезпечити різні види діяльності, беручи до уваги вид і характер діяльності, організувати розвивально-ігрове середовище. Матеріальні умови мають уможливити дітям експериментувати і пізнавати навколишнє середовище, задовільняти їхні потреби. Створення дитині належних умов до активного проведення часу у закладі дошкільної освіти сприяє вираженню власної ініціативи, почуття повної свободи, розвиток самостійності.

Дослідження науковицею діяльності вітчизняних і зарубіжних педагогів з питань якості дошкільної освіти дають можливість зробити висновок про небайдужість батьків до цієї проблеми. Оцінюючи якість дошкільної освіти батьки привертають увагу до різних її компонентів. На якість дошкільної освіти позитивно впливають кваліфіковані вихователі, високе співвідношення персоналу та дітей, невеликі та стабільні групи. Знання батьків щодо визначення якості дошкільної освіти може зміцнити співпрацю між сім'ями та середовищем і заохочувати їх до взаємодії і підтримки навчання та розвитку дітей. Дослідники різних країн стверджують, що батьки часто пере-

більшують реальний стан надання якісних освітніх послуг їхнім дітям.

У публікаціях Марії Чепіль відображено виклики сучасності, які стоять перед освітніми закладами і педагогічними працівниками під час пандемії COVID-19, воєнного стану. Дослідниця розкриває зміст понять «безпека», «безпека людини», окреслює фактори впливу на забезпечення особистої безпеки вихователів. Безпека людини є базовою потребою індивіда у процесі його життєдіяльності. Особиста безпека є найважливішою соціальною цінністю, передбачає створення безпечних умов педагогічної діяльності вихователя. Проблеми безпеки життєдіяльності та особистої безпеки посилились у зв'язку з екстремальними ситуаціями, змінами у житті суспільства, пандемією, війною, які викликають невизначеність і непередбачуваність майбутнього, тривожність і стреси.

Заслужують на увагу результати проведеного нею експериментального дослідження серед вихователів закладів дошкільної освіти Львівщини щодо їхнього ставлення (значною мірою, невеликою мірою, не є загрозою) до факторів впливу на особисту безпеку в умовах сьогодення. Акцентовано увагу на факторах, які становлять загрозу безпеці людини і держави: військове вторгнення зі сходу, тероризм, забруднення навколишнього середовища, економічна, політична, демографічна криза, обмеження громадянських свобод і демократії та ін. Загрозою безпеки для педагогічних працівників є фізичні чинники і психологічні небезпеки. Найбільш безпечно вони почувається у своїй родині, серед рідних. Менш безпечно – серед друзів. Вихователям важливо, щоб відновлення освітнього процесу у закладах дошкільної освіти, створення безпечних умов для їхньої діяльності відповідало техногенній, природній та воєнній ситуації у регіоні. Нею сформульовано основні напрями

діяльності вихователів в умовах воєнного стану (створення належних умов для безпечної життєдіяльності, організації освітнього процесу; забезпечення психолого-педагогічного супроводу вихованців; надання методичної допомоги та психологічної підтримки вихователям; допомога батькам, які опинилися у скрутній ситуації та ін.). Пріоритетним завданням закладу дошкільної освіти є особиста безпека працівника, безпека вихованців.

Ідей у професор М. Чепіль багато і тому сподіваємося, що з Божою поміччю у науковиці вистачить сил та наснаги творити та реалізовувати наукові педагогічні проекти в Україні і за її межами.

*Ореста Карпенко,
доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

Розділ 1

ЖИТТЄДАЙНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

*Перелік міжнародних, всеукраїнських наукових і науково-практичних конференцій, педагогічних читань, форумів, в яких брала участь д. п. н., професор
Марія Чепіль*

1991

1. Республіканська науково-теоретична конференція «**Проблеми збереження і відродження народних традицій, звичаїв і обрядів**» (12 – 14 листопада 1991 р., м. Львів), Львівська державна консерваторія ім. М.В. Лисенка.

1992

2. **XX вузівська наукова конференція** (12 вересня 1992 р., м. Київ), Київський державний інститут культури.

1993

3. Всеукраїнська наукова конференція «**Відродження і розвиток культури України: проблеми історії, теорії і практики**» (14 – 15 квітня 1993 р.), Київський державний інститут культури.

4. Регіональна науково-практична конференція «**Просвіта**» на Дрогобиччині – історія і сьогодення» (20 – 21 листопада 1993 р., м. Дрогобич), Дрогобицьке об'єднання товариства української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта».

1994

5. Міжнародна науково-практична конференція **«Екологія і освіта: проблеми теорії і практики»** (20 – 21 квітня 1994 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний інститут ім. П.Г. Тичини.

6. Наукова конференція **«Проблеми збереження та відновлення історичної пам'яті»** (24 – 25 травня 1994 р., м. Харків), Харківський державний інститут культури.

7. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Позашкільна педагогіка: пошук і проблеми»** (20 – 24 вересня 1994 р., м. Київ) Інститут системних досліджень освіти України.

8. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Система цінностей як регулятор педагогічної взаємодії»** (4 – 6 жовтня 1994 р., м. Дрогобич), інститут психології АПН України, Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Франка.

9. Міжнародна науково-методична конференція **«Жіночий рух в Україні: історія і сучасність»** (27 – 29 жовтня 1994 р., м. Київ), Інститут системних досліджень освіти.

1995

10. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Модернізація системи освіти в Україні на засадах національних традицій та етнопедagogіки, гуманізації і демократизації, світового досвіду»** (26 – 27 січня 1995 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

11. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Ідеали та система цінностей молоді в умовах станов-**

лення української державності» (11 – 12 травня 1995 р., м. Тернопіль), Науково-дослідний інститут «Проблеми людини».

12. Міжнародна науково-практична конференція **«Формування основ християнської моралі в процесі духовного відродження України»** (18 – 21 травня 1995 р., м. Острог), НАН України, Острозький вищий колегіум національного університету «Києво-Могилянська академія».

13. Міжнародна науково-практична конференція **«Традиції виховання у світовій народній педагогіці»** (6 – 8 червня 1995 р., м. Рівне) Рівненський державний педагогічний інститут, Київський державний лінгвістичний університет.

14. Науково-практична конференція **«Перший Український Педагогічний Конгрес і сучасність»** (3 листопада 1995 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

1996

15. Міжвузівська науково-практична конференція **«Національне виховання: формування світогляду і духовних цінностей у студентської молоді»** (12 – 13 березня 1996 р., м. Рівне), Рівненський інститут культури.

16. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Сучасна початкова школа: проблеми, пошуки, знахідки»** (17 – 18 квітня 1996 р., м. Тернопіль), Інститут системних досліджень, Інститут педагогіки АПН України. Тернопільський державний педагогічний інститут.

17. Регіональна науково-практична конференція **«Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя»** (25 – 27 квітня 1996 р., м. Вінниця), Вінницький державний педагогічний інститут.

18. III краєзнавча конференція (17 – 18 травня 1996 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний інститут імені Івана Франка.

19. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Ідея національної школи у педагогічній спадщині С. Русової та С. Сірополка»** (2–3 жовтня 1996 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

20. Міжнародна науково-практична конференція **«Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми»** (28 – 31 жовтня 1996 р., м. Чернівці), Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича, Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України.

21. Регіональна науково-практична конференція **«Українська національно-демократична педагогіка в контексті завдань сучасного виховання»** (7 листопада 1996 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Франка, Львівська організація Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Ващенко.

22. Міжнародна науково-практична конференція **«Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики»** (18 – 19 грудня 1996 р., м. Київ), Український педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.

1998

23. II Міжнародна науково-практична конференція **«Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України»** (5 – 7 червня 1998 р., м. Острогор), Національний університет «Києво-Могилянська академія», Острозький колегіум.

24. IV Міжнародна науково-практична конференція **«Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України»**

(5 – 7 червня 1998 р., м. Острог), Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Острозька академія.

25. IV Міжнародна науково-практична конференція **«Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України»** (5 – 7 червня 1998 р., м. Острог), Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Острозька академія.

26. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Ціннісні орієнтації в громадянському становленні особистості»** (30 вересня – 2 жовтня 1998 р., м. Дрогобич), Інститут психології ім. Г. Костюка, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка.

27. Міжнародна науково-практична конференція **«Етнос. Нація. Культура»** (29 – 31 жовтня 1998 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка.

28. Всеукраїнська науково-теоретична конференція **«Українська система виховання: пошуки, проблеми»** (26 – 28 листопада 1998 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський державний університет імені Василя Стефаника.

1999

29. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Педагогічні ідеї С. Смаль-Стоцького в контексті розвитку національної освіти й виховання»** (25 – 26 лютого 1999 р., м. Чернівці), Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича.

30. II наукова конференція **«Рогатинська земля: історія і сучасність»** (26 – 27 березня 1999 р., м. Рогатин), Львівський національний університет імені Івана Франка, Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича, Прикарпатський державний університет імені Василя Стефаника.

31. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Іван Стешенко – відомий діяч освіти та культури України»** (16 – 17 травня 1999 р., м. Київ), АПН України, Інститут змісту і методів навчання.

32. Міжнародна науково-практична конференція **«Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України»** (3 – 4 червня 1999 р., Острого).

33. Регіональна наукова конференція **«Україна: державність, історія, перспективи»** (24 – 25 червня 1999 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

34. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Вища педагогічна освіта: сучасний стан та перспективи розвитку»** (7 – 8 жовтня 1999 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка.

35. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді»** (13 – 14 жовтня 1999 р., м. Київ), Інститут проблем виховання АПН України.

36. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Ідеї народної та наукової педагогіки у вихованні дітей та молоді»** (4 – 5 листопада 1999 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

37. III міжнародна науково-практична конференція **«Проблеми національного виховання в системі неперервної освіти»** (17 – 19 листопада 1999 р., м. Чернівці), Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича, Інститут проблем виховання АПН України.

38. Міжнародна науково-практична конференція **«Інновації в сучасному педагогічному процесі: теорія і практика»** (21 – 22 грудня 1999 р., м. Луганськ), Луганський педагогічний університет імені Тараса Шевченка.

2000

39. Регіональна науково-практична конференція **«Фактори соціального розвитку особистості: школа, сім'я, громадськість»** (30 березня 2000 р., м. Львів), Львівський національний університет ім. І. Франка, Львівське крайове товариство «Рідна школа».

40. VI Міжнародна науково-практична конференція **«Християнські цінності. Історія і погляд у третє тисячоліття»** (Острог, 19 – 20 травня 2000 р., Острог), Університет «Острозька Академія», Національний університет «Києво-Могилянська Академія».

41. Наукова конференція **«Історія та сучасність Українського Придунав'я»** (14 – 15 вересня 2000 р., Ізмаїл), Ізмаїльський державний педагогічний інститут.

42. Міжнародна науково-практична конференція **«Ступенева педагогічна освіта в умовах класичного університету: досвід, проблеми, перспективи»** (18 – 21 жовтня 2000 р., м. Львів), Львівський національний університет імені Івана Франка.

2001

43. Регіональна науково-практична конференція **«Софія Русова – визначна українська громадська діячка і педагог»** (1 березня 2001 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

44. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Сучасна родина в системі самовідтворення української нації»** (12 – 13 травня 2001 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

45. Міжнародна науково-практична конференція **«Реклама і дизайн XXI сторіччя: освіта, культура, еко-**

номіка» (18 – 20 вересня 2001 р., м. Київ), Інститут Підприємництва, Права і Реклами.

2002

46. VIII міжнародна науково-практична конференція **«Виховання молодого покоління на християнських моральних цінностях. Досвід і перспективи»** (13 – 15 березня 2002 р., м. Острогор), Національний університет «Острозька академія».

47. Міжнародна науково-практична конференція **«Психолого-педагогічні проблеми соціальної роботи та професійна підготовка до неї: теорія, практика»** (10 – 11 квітня 2002 р., м. Самбір), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

48. Міжнародна конференція **«Освіта для майбутнього розвитку»** (31 травня – 1 червня 2002 р., м. Київ), Національний університет «Києво-Могилянська Академія».

49. Міжнародна науково-практична конференція **«Реформування соціальних служб в Україні: сучасний стан та перспективи»** (5 – 7 червня 2002 р., м. Львів), Канадська агенція міжнародного розвитку, Національний університет «Львівська політехніка», Манітобський університет.

50. V Міжнародний конгрес українців (26 – 29 серпня 2002 р., м. Чернівці), Інститут літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

51. III міжнародна науково-практична конференція **«Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції»** (16 – 18 вересня 2002 р., м. Київ), Інститут Підприємництва, Права і Реклами.

52. Міжнародна науково-практична конференція **«Пріоритетні напрями розвитку професійної освіти»**

(10 – 11 жовтня 2002 р., м. Одеса), Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського.

53. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Єдність національного і загальнолюдського у формуванні морально-духовних цінностей»** (17 – 18 жовтня 2002 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

54. Міжнародна науково-практична конференція **«Проблеми розвитку системи соціальної роботи та неперервної освіти в Україні та зарубіжжі»** (28 – 29 жовтня 2002 р., м. Чернівці), Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

55. Круглий стіл **«Теорія і практика християнського виховання у загальноосвітній школі: стан, проблеми, перспективи»** (22 листопада 2002 р., Львів), Львівська обласна організація Всеукраїнського Педагогічного товариства імені Григорія Ващенко.

56. Регіональна науково-практична конференція **«Християнське виховання у загальноосвітніх навчальних закладах: стан, проблеми, перспективи»** (26 листопада 2002 р., м. Львів), Головне управління освіти і науки облдержадміністрації та обласне товариство імені Григорія Ващенко.

2003

57. IV Міжнародна науково-практична **«Реклама та дизайн XXI сторіччя: наука, освіта, бізнес»** (16 – 18 березня 2003 р., м. Київ), Добродійна Рада сприяння розвитку реклами в Україні, Інститут реклами і компанія «Євроіндекс».

58. Регіональні педагогічні читання **«Українська педагогіка на межі століть»** (20 – 21 березня, 2003 р., Іва-

но-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

59. IX Міжнародна науково-практична конференція **«Християнські цінності в культурі та освіті»** (19 – 20 червня 2003 р., м. Острог), Національний університет «Острозька академія».

60. II Всеукраїнська науково-практична конференція **«Розвиток змісту освіти як історико-педагогічна проблема»** (30 – 31 жовтня 2003 р., м. Чернівці), Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

2004

61. Перші Всеукраїнські педагогічні читання **«Проблеми української народної педагогіки в науковій спадщині М. Г. Стельмаховича»** (5 – 6 лютого 2004 р., м. Івано-Франківськ), Інститут проблем виховання АПН України, Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

62. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Педагогічна думка і просвітництво у жіночому русі Західної України (кінець XIX – перша третина XX ст.)»** (25 – 26 листопада 2004 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський університет імені Василя Стефаника.

63. Міжнародна наукова конференція **«Edukacja wobec wyzwań i zadań współczesności i przyszłości – strategie rozwoju»** (7 – 8 грудня 2004 р., м. Жешув), Жешувський університет, Інститут педагогіки, Підкарпатський центр вчителів у Жешуві.

2005

64. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Сучасні погляди на гендерну проблему в Україні»** (25 –

26 травня 2005 р, м. Херсон), Херсонська філія Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів.

65. Другий Український Педагогічний Конгрес (3 – 4 листопада 2005 р., м. Львів), Львівське крайове товариство «Рідна школа», Львівський національний університет імені Івана Франка.

66. I Міжнародна науково-практична конференція «Скаутинг на Україні як можливість розвитку громадянського суспільства» (17 – 18 листопада 2005 р., м. Тернопіль), Пласт, Національна Скаутська Організація України, Європейський колегіум польських та українських університетів.

67. Міжнародна науково-практична конференція «Ідея опіки дітей та молоді в історико-педагогічній науці» (24 – 25 листопада 2005 р., м. Івано-Франківськ), Інститут проблем виховання АПН України, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

68. Міжнародна науково-практична конференція «Формування професійної компетентності вчителя в умовах Європейської інтеграції» (28 – 29 листопада 2005 р., м. Житомир), АПН України, Житомирський державний університет імені Івана Франка.

2006

69. Наукова конференція «Педагогічна та громадська діяльність Софії Русової в контексті сучасності» (16 – 17 лютого 2006 р., м. Чернігів), Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, Чернігівський обласний Інститут післядипломної освіти.

70. I міжнародна науково-практична конференція «Роль фізичної культури як вагомого фактора покращення

стану здоров'я населення і модифікації стилю життя» (11 – 14 травня 2006 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

71. Міжнародна наукова конференція «**System oświaty w Galicji 1772 – 1918 i jego rola w przemianach cywilizacyjnych**» (29 – 31 травня 2006 р., м. Івоніч Здруй, Польща), Жешувський університет.

72. Міжнародна науково-практична конференція «**Зміст громадянської освіти і виховання: історія, реалії, перспективи**» (14 – 15 вересня 2006 р., м. Херсон), Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти.

73. ІУ Всеукраїнська науково-практична конференція «Етнос. Нація. Культура» (9 – 10 листопада 2006 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний інститут імені Івана Франка.

74. Наукова конференція «**Europejska wspólna przestrzeń edukacyjna a przeobrażenia oświatowe w Polsce (1989 – 2006). Nadzieje i zagrożenia**» (13 – 14 листопада 2006 р., Люблін, Польща), Вища школа економіки та інновацій.

75. Всеукраїнська науково-практична конференція «**Сучасні проблеми художньо-трудової підготовки вчителів: теорія, досвід, зміст і технології**» (22 – 24 листопада 2006 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

2007

76. Міжнародний симпозіум «Револуція в університетській освіті: глобалізація та індивідуалізація – погляд у майбутнє» (25 – 27 травня 2007 р., м. Одеса), Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського.

77. II міжнародна науково-практична конференція **«Модернізація освіти: пошуки, проблеми, перспективи»** (28 – 31 травня 2007 р., Київ – Массандра), АПН України, Інститут професійно-технічної освіти АПН України, Кримський інженерно-педагогічний університет

78. Міжнародна науково-практична конференція **«Реклама і дизайн – європейський вибір (освіта, наука, практика)»** (11 – 14 вересня 2007 р., Київ), Інститут реклами.

79. Міжнародна науково-практична конференція **«Формування цінностей сучасної особистості»** (20 – 21 вересня 2007 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

80. Міжнародна наукова конференція **«Wychowanie patriotyczne tradycja i współczesność»** (24 – 25 вересня 2007 р., м. Б'яловежу, Польща), Університет у Б'ялим Стоку.

81. Міжнародна наукова конференція **«Zdrowa szkoła – zdrowy uczeń»** (6 – 7 листопада 2007 р., м. Люблін, Польща), Університет Марії Кюрі-Склодовської.

2008

82. Науково-практична конференція **«Трудове навчання в контексті реформування системи освіти»** (25 березня 2008 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

83. Регіональна науково-практична конференція **«Проблеми змісту освіти у контексті трансформаційних суспільних процесів»** (8 – 9 квітня 2008 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

84. Міжнародна науково-практична конференція **«Розвиток освітньо-виховного простору в Карпатах в умовах глобалізації: стан, проблеми, перспективи»** (9 –

11 жовтня 2008 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

85. Міжнародна науково-практична конференція **«Актуальні проблеми і перспективи трудової та професійної підготовки молоді»** (17 – 18 листопада 2008 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

86. Міжнародна наукова конференція **«Terażniejszość wobec wyzwań edukacyjnych do kreowania cywilizacji przyszłości – inspiracje Floriana Znanieckiego we współczesnych badaniach przemian edukacyjnych i społecznych»** (22 – 24 listopada 2008 r., Жешув – Львів), Жешувський університет, Львівський національний університет імені Івана Франка.

87. II міжнародні педагогічні читання на пошану члена-кореспондента АПН, доктора педагогічних наук, професора Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Богдана Ступарика **«Проблеми якості виховання і навчання у системі безперервної освіти»** (24 – 25 листопада 2008 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

2009

88. Міжнародна наукова конференція **«Rodzina jako nosnik tradycji narodowych, religijnych i patriotycznych»** (25 березня 2009 р., м. Ловіч, Польща), Мазовецька Вища Гуманістично-Педагогічна в Ловічу, Вища Школа Педагогічних Умінь і Управління в Риках.

89. Регіональна науково-практична конференція **«Інноваційні процеси в сучасній системі освіти»** (28 – 29 квітня 2009 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

90. Наукова конференція «**Głodne dzieci w Polsce**» (5 – 6 жовтня 2009 р., Люблін, Польща), Католицький Університет Яна Павла II.

91. Всеукраїнська науково-практична конференція «**Вища педагогічна освіта в Україні: історія та сучасність**» (23 – 24 жовтня 2009 р., Глухів), Глухівський державний педагогічний університет імені Олександра Довженка.

2010

92. IV Міжнародна науково-практична конференція «**Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции**» (4 – 5 лютого 2010 р.), Брестський державний університет ім. О. С. Пушкіна.

93. Міжнародна наукова конференція «**Актуальні проблеми опіки і виховання дітей**» (16 – 17 лютого 2010 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

94. Міжнародна науково-практична конференція «**Інновації у вищій освіті: проблеми та перспективи**» (20 – 21 травня 2010 р.), м. Кременець, Тернопільська обл.), Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут ім. Тараса Шевченка.

95. Міжнародна наукова конференція «**Myśl i praktyka edukacyjna w obliczu zmian cywilizacyjnych**» (26 – 28 маја 2010, Санок, Польща), Жешівський Університет, Державна вища професійна школа у м. Санок.

96. Міжнародна науково-практична конференція «**Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід**» (28 – 30 жовтня 2010 р., м. Полтава), Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка.

97. Міжнародна наукова конференція «Wychowanie w teorii i praktyce» (25 – 26 листопада 2010 р., Люблін, Польща), Університет Марії Кюрі-Склодовської.

2011

98. Міжнародна науково-практична конференція «Тенденции развития высшего образования в Украине: европейский вектор» (10 – 11 марта 2011 г., г. Ялта), Кримський гуманітарний університет.

99. Міжнародна науково-практична конференція «**Pedagogiczna wielowymiarowość rozwoju. Jednostka – przestrzeń społeczna – instytucja**» (4 – 6 квітня 2011 р., Люблін, Польща), Католицький Університет Яна Павла II.

100. Всеукраїнський науково-методичний семінар «**Роль педагогічних дисциплін у формуванні сучасного фахівця**» (12–15 квітня 2011 р., Умань), Науково-дослідна лабораторія педагогічної компетентності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

101. Всеукраїнська науково-методична конференція «**Становлення педагога в умовах трансформації українського суспільства**» (17 – 18 травня 2011 р., Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

102. V Міжнародна наукова конференція «**Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции**» (19 – 20 травня 2011 р., Брест, Білорусія), Брестський державний університет ім. О. С. Пушкіна.

103. Міжнародна конференція «**Nauczyciel „szkoły twórczej” – rzecz o Henryku Rowidzie w 65. rocznicę powołania Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie**» (26 – 27 травня 2011 р., Краків, Польща), Педагогічний університет імені Комісії Національної освіти у Кракові.

104. Міжнародні педагогічні читання на пошану член-кореспондента АПН України, доктора педагогічних наук, професора Богдана Ступарика **«Українська педагогічна наука у контексті сучасних цивілізаційних процесів»** (20 – 21 жовтня 2011 р., Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

105. V Міжнародної науково-практичної конференції **«Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном»** (28 – 29 жовтня 2011 р., м. Горлівка), Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов.

2012

106. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Соціальний захист та соціальний супровід: теорія, практика та перспективи розвитку»** (1 – 2 березня 2012 р., м. Кам'янець-Подільський), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

107. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Актуальні проблеми дошкільної освіти»** (20 – 21 березня 2012 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

108. Всеукраїнська науково-методична конференція **«Актуальні проблеми підготовки фахівців у вищій школі»** (22 – 23 березня 2012 р., м. Слов'янськ), Слов'янський державний педагогічний університет, Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.

109. Всеукраїнська науково-методична конференція **«Василь Сухомлинський і школа XXI століття: традиція й інноваційність»** (5 – 6 квітня 2012 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

110. Міжнародна Інтернет-конференція **«Дидактика Яна Амоса Коменського: від минулого до сьогодення»** (27 квітня 2012 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Вища школа професійної освіти м. Лешно (Польща).

111. IX Міжнародна науково-практична конференція **«Молодіжна політика: проблеми та перспективи»** (18 – 19 травня 2012 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

112. Міжнародна наукова конференція **«Pochylmy się nad dzieckiem–Idea i dzieło Janusza Korczaka»** (31 травня 2012 р., м. Люблін), Інститут педагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської.

113. Міжнародна науково-практична конференція **«Сучасні тенденції використання дидактичних ідей Яна Амоса Коменського»** (25 – 26 жовтня 2012 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

2013

114. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Культура педагога в контексті сучасних освітніх парадигм»** (28 – 29 лютого 2013 р., м. Ужгород), ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Закарпатський державний університет.

115. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Українське національне виховання : реалії, тенденції, перспективи»** (8 квітня 2013 р.), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Міжнародний освітній фонд імені Ярослава Мудрого.

116. I Всепольська інтердисциплінарна наукова конференція **«Współczesne przestrzenie edukacyjne biografistyki»**

(19 – 20 квітня 2013 р, м. Люблін, Польща), Католицький Університет імені Івана Павла II.

117. VI Міжнародна науково-практична конференція **«Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции»** (16 – 17 травня 2013 р., м. Брест, Білорусія), Брестський державний педагогічний університет імені О. С. Пушкіна.

118. Міжнародна наукова конференція **«European ideas in the works of famous educationalists: past, present and future perspectives»** (23 – 24 травня 2013 р., м. Лодзь, Польща), Суспільна академія наук.

119. III міжнародна науково-практична конференція **«Інновації у вищій школі: проблеми та перспективи освіти і науки»** (23 – 24 травня 2013 р.), Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут ім. Тараса Шевченка.

120. II Міжнародна спільна українсько-американська науково-практична конференція **«Карпати – Апалачі; формування особистості в контексті сталого розвитку гірських районів»** (24 – 26 вересня 2013 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

121. Міжнародна науково-практична конференція **«Педагог третього тисячоліття: теоретико-методологічний дискурс»** (26 – 27 вересня 2013 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Університет Марії Кюрі-Склодовської.

122. IV українсько-польські історико-педагогічні читання **«Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX – XXI ст.)»** (17 – 18 жовтня 2013 р., м. Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

123. Всепольська наукова конференція **«Współczesne dylematy pedagogiki. Teoria i praktyka»** (19–20 листопада

2013 р., м. Люблін, Польща), Польська Академія Наук, Університет Марії Кюрі-Склодовської.

2014

124. Регіональна науково-практична конференція **«Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст»** (10 – 11 квітня 2014 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

125. Перша Міжнародна науково-практична конференція **«Педагогічна теорія і практика в контексті інтеграційних процесів»** (24 – 26 квітня 2014 р., м. Тернопіль), Тернопільський національний економічний університет, Вища школа економіки та інновацій у м. Люблін, Лабораторія порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

126. Українсько-польські педагогічні читання **«Я. Корчак і В. Сухомлинський – педагоги-гуманісти ХХ ст.»** (12 вересня 2014 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

127. Міжнародна науково-практична конференція **«Модернізація педагогічної освіти як основа інтенсифікації професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя сучасної школи»** (16 – 17 жовтня 2014 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

2015

128. Семінар обміну досвідом **«Wdrażanie do zachowań kreatywnych dzieci w edukacji wczesnoszkolnej i wychowaniu przedszkolnym»** (23 січня 2015 р., м. Люблін, Польща), Католицький Університет імені Івана Павла II.

129. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Партнерство навчальних, культурно-освітніх закладів, соціальних служб і родин: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку»** (18 – 19 березня 2015 р., м. Тернопіль), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

130. Круглий стіл **«Проблема особистості в освітньому просторі держави»** (15 квітня 2015 р., м. Львів), Львівський державний університет внутрішніх справ.

131. Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю **«Дитинство в соціально-педагогічному дискурсі»** (15–16 квітня 2015 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

132. Всеукраїнська науково-методична конференція **«Виховання особистості: національно-патріотичний вимір»** (16–17 квітня 2015 р., м. Херсон), КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

133. Регіональна науково-практична конференція **«Розвиток особистості в системі неперервної освіти»** (12–13 травня 2015 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

134. Міжнародна науково-практична конференція **«Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции»** (15 – 16 травня 2015 р., м. Брест, Білорусь), Брестський державний університет імені О.С. Пушкіна.

135. VI науково-практичний семінар **«Педагогічна компаративістика – 2015: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст»** (11 червня 2015 р., м. Київ), Інститут педагогіки НАПН України, відділ порівняльної педагогіки.

136. Міжнародний науково-практичний семінар **«Підготовка педагогів до виховної роботи в Україні та Польщі»**

(7 вересня 2015 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

137. VI форум українських і польських науковців **«Україна – Польща»** на тему **«Освіта для сучасності»** (15 – 17 вересня 2015 р., м. Київ), Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

138. Круглий стіл **«Актуальні проблеми дошкільної освіти»** (30 вересня 2015 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

139. Міжнародна науково-практична конференція **«Подготовка конкурентоспособного специалиста в современных условиях»** (27 – 28 жовтня 2015 р., м. Брест, Білорусь), Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна.

140. Наукова конференція **«Psychopedagogiczne problemy edukacji i funkcjonowania człowieka – teoria i praktyka»** (26 – 27 листопада 2015 р., м. Люблін, Польща), Університет Марії Кюрі-Склодовської.

2016

141. I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція **«Педагогічна персоналістика: теорія, історія, освітня практика»**, присвяченій 160-річчю від дня народження С. Русової (25 лютого 2016 р., м. Івано-Франківськ), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

142. Науково-методичний семінар **«Форми і методи екологічного виховання дітей дошкільного віку»** (4 березня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

143. Міжнародна наукова конференція **«Виховання у контексті цивілізаційних процесів: вітчизняний і**

зарубіжний досвід» (30 – 31 березня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

144. Міжнародна науково-практична конференція **«Особистість у соціальному, віковому та клінічному вимірі сучасного життя»** (7 квітня 2016 р., м. Луцьк), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

145. Регіональна науково-практична конференція **«Психолого-педагогічні аспекти виховання особистості в системі неперервної освіти»** (13 квітня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

146. IV Всеукраїнська науково-практична конференція **«Соціальна робота: виклики сьогодення»** (28 – 29 квітня 2016 р., м. Тернопіль), Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

147. Міжнародна науково-практична конференція **«Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери»** (5 – 6 травня 2016 р., м. Ніжин), Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

148. Науково-методичний семінар **«Музично-театральна та художня діяльність дітей дошкільного віку»** (10 травня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

149. Регіональна науково-практична конференція **«Інноваційне навчання історії»** (23 – 24 травня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

150. VII науково-практичний семінар **«Педагогічна компаративістика – 2016: освітні реформи та інновації у глобалізованому світі»** (9 червня 2016 р., м. Київ), Інститут педагогіки НАПН України.

151. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики»** (26–27 серпня 2016 р., м. Запоріжжя), Класичний приватний університет.

152. Міжнародна наукова конференція **«Педагогічні аспекти підготовки фахівців в університетах до професійної діяльності»** (6 вересня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

153. Міжнародний науково-методичний семінар **«Діяльність педагогів України та Польщі в умовах полікультурності»** (12 вересня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

154. Святкова академія **«Читаємо твори Франка, і актуальність бачимо у всьому»** (11 жовтня 2016 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

2017

155. I Міжнародна науково-практична конференція **«Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика»** (20–21 січня 2017 р., м. Одеса), Південна фундація педагогіки.

156. IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція **«Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентнісній основі»** (28 лютого 2017 р., м. Черкаси), Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

157. VI Міжнародна науково-практична конференція **«Osobowość, Społeczeństwo, Polityka»** (10 – 11 березня 2017 р., м. Люблін, Польща), Вища школа економіки та інновацій.

158. Міжнародна науково-практична конференція **«Inovativný výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce»** (10 – 11 березня 2017 р.), м. Сладковічево, Словацька Республіка), Університет Данубіус.

159. Всеукраїнський науково-практичний семінар **«Реалізація виховного компонента освітнього середовища ВНЗ і та закладів післядипломної освіти»** (14 березня 2017 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

160. Міжнародна науково-практична конференція **«Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в освітньому просторі: проблеми та перспективи»** (15 березня 2017 р., м. Слов'янськ), ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

161. Науково-методичний семінар **«Ідея наступності у формуванні мовленнєвих компетентностей дошкільників та молодших школярів»** (31 березня 2017 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

162. III Міжнародна науково-практична конференція **«Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти»** (6 – 7 квітня 2017 р., м. Кам'янець-Подільськ), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

163. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Виховна робота з дітьми: теорія і практика»** (4 травня 2017 р.), м. Дрогобич, Дрогобицький державний педагогічний університету імені Івана Франка.

164. III Міжнародна науково-практична конференція **«Роль освіти у сталому розвитку гірського регіону»** (20 – 22 вересня 2017 р., м. Івано-Франківськ), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

165. Міжнародна науково-практична конференція **«Сучасна початкова освіта: проблеми, теорія та практика»** (28 – 29 вересня 2017 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університету імені Івана Франка.

166. II Міжнародна науково-практична конференція **«Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи»** (5 – 6 жовтня 2017 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

167. Міжнародна науково-практична конференція **«Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції»** (26 – 27 жовтня 2017 р., м. Мукачеве), Мукачівський державний університет.

168. Міжнародна науково-практична конференція **«Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика»** (26 – 27 жовтня 2017 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університету імені Івана Франка.

169. Міжнародна науково-практична конференція **«Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции»** (10 листопада 2017 р., Брест, Білорусь), Брестський державний університет ім. О. С. Пушкіна.

2018

170. Третя Міжнародна науково-практична конференція **«Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи»** (16 – 17 лютого 2018 р., м. Умань, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини).

171. Міжнародна наукова конференція **«Модернізація освітньої системи: світові тенденції та національні особливості»** (23 лютого 2018 р., м. Каунас, Литва, Університеті Вітаутаса Великого).

172. IV Міжнародна науково-практична конференція «**Perspectives of science and education**» (28 вересня 2018 р., м. Карлові Вари, Чехія).

173. Міжнародна наукова конференція «**Interdyscyplinarne konteksty współczesnej pedagogiki i psychologii**» (25 – 26 жовтня 2018 р., м. Люблін), Університет Марії Кюрі-Склодовської.

174. I Міжнародна науково-практична конференція «**Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції**» (25–26 жовтня 2018 р., м. Мукачево), Мукачівський державний університет.

2019

175. II Міжнародна наукова конференція «**Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities**» (22 лютого 2019 р., Каунас, Литва) Vytautas Magnus University.

176. Всеукраїнський науково-практичний тренінг «**Збереження емоційної стабільності у конфліктних ситуаціях**» (28 лютого 2019 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

177. Перший всеукраїнський науково-практичний семінар «**Психопедагогічне значення соціальних мереж (на прикладі facebook)**» (26 березня 2019 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

178. Всеукраїнська науково-практична конференція «**Українська освіта в контексті інтеграції та технологізації**» (11 квітня 2019 р. м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

179. V Міжнародна науково-практична конференція «**Актуальні проблеми наступності дошкільної і початко-**

вої освіти» (17–18 квітня 2019 р., м. Кам'янець-Подільськ), Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

180. III Міжнародна науково-практична конференція **«Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти»** (16–17 травня 2019 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

2020

181. Всеукраїнські педагогічні читання **«Педагогічна освіта: традиції та сучасні виклики»** (27–28 лютого 2020 р., м. Івано-Франківськ), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

182. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Актуальні проблеми сучасної педагогічної науки»** (9–10 квітня 2020 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

183. VI Міжнародна науково-практична конференція **«Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти»** (16–17 квітня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

184. Перша Міжнародна науково-практична конференція **«Сучасні проблеми обдарованості особистості»** (20–21 травня 2020 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

185. Четверта Міжнародна науково-практична конференції **«Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти»** (21–22 травня 2020 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

186. V Міжнародна науково-практична конференція **«Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти»** (21–22 травня 2020 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

187. Міжнародна науково-практична конференція **«Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук в Україні та країнах ЄС»**. (25–26 вересня 2020 р., м. Люблін, Польща), Університет Марії Кюрі-Склодовської.

188. Перша міжнародна науково-практична конференція **«Імплементация концепції інклюзивної освіти: проблеми та перспективи»** (7–8 жовтня 2020 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

189. Шоста міжнародна науково-практична конференція **«Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи»** (8–9 жовтня 2020 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

190. VI Всеукраїнська науково-практична конференція **«Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управлінської діяльності»** (20 листопада 2020 р., м. Херсон), КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

2021

191. I Міжнародна наукова конференція з міждисциплінарних досліджень **«International Science Group»** (19 – 21 січня 2021 р., м. Берлін, Німеччина).

192. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Зміст освіти у контексті інтеграційних процесів»** (8–9 квітня 2021 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

193. Друга Міжнародна науково-практична конференція **«Сучасні проблеми обдарованості особистості»** (20–21 травня 2021 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

194. III Міжнародна науково-практична конференція **«Interaction of society and science: problems and prospects»** (05–08 жовтня 2021 р. м. Лондон, Англія).

195. I Міжнародна науково-практична конференція **«Modern science: innovations and prospects»** (10–12 жовтня 2021 р., м. Стокгольм, Швеція).

2022

196. Друга Міжнародна науково-практична конференція інноваційного формату **«Світові виклики сучасній освіти»** (22–24 лютого 2022 р., м. Умань), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

197. Всеукраїнська з міжнародною участю науково-практична конференція **«Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи»** (24–25 березня 2022 р., м. Житомир), Житомирський державний університет імені Івана Франка.

198. Всеукраїнська науково-практична конференція **«Пріоритетні напрями модернізації освіти: досвід, реалії, перспективи»** (7–8 квітня 2022 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

199. Регіональна науково-практична конференція **«Зміст виховання дітей дошкільного віку: традиції та інновації»** (3 травня 2022 р., м. Дрогобич), Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.

200. IX Польсько-Український/Українсько-польський науковий форум **«Drogi i bezdroża edukacji w okresie**

pandemii COVID-19» (11–12 травня 2022 р., м. Люблін, Польща), Університет Марії Кюрі-Склодовської.

201. Науково-практична інтернет-конференція **«Доступність і неперервність освіти впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика»** (17 травня 2022, м. Івано-Франківськ), Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

202. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю **«Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі»** (9–10 червня 2022 р. м. Полтава), Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Перелік опонувачів дисертаційних досліджень

2004

203. Маляр Л.В. Вивчення творчості класиків української і зарубіжної літератури у школах Закарпаття (друга половина XIX – перша половина XX ст.): автореф. дис. ... канд. пед.наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Любов Василівна Маляр; Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2004. – 20 с. (30 червня 2004 р.).

2005

204. Тимошук І. В. Педагогічні умови виховання у студентів медичного технікуму гуманістичних цінностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тимошук Ірина Володимирівна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 21 с. (1 квітня 2005 р.).

205. Рацул О.А. Формування громадянськості у студентів вищих навчальних закладів України у другій половині XIX – на початку XX ст.: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олександр Анатолійович Рацул ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2005. – 21 с. (7 квітня 2005 р.).

206. Кошолоп О. Ф. Громадянське виховання старшокласників у процесі історико-краєзнавчої діяльності : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Олександр Федорович Кошолоп ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2005. – (19 травня 2005 р.).

207. Грязнов І. О. Теоретико-методичні засади морального виховання майбутніх офіцерів державної прикордонної служби України: автореф. дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Ігор Олександрович Грязнов ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 40 с. (25 листопада 2005 р.).

2006

208. Абрамчук О. В. Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Оксана Володимирівна Абрамчук ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – 21 с. (29 червня 2006 р.).

209. Столярчук Т. О. Проблеми організації педагогічної праці вчителя народних шкіл (друга половина XIX – початок XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Олександрівна Столярчук ; Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2006. – 20 арк.

2008

210. Ананьян Е. Л. Полікультурне виховання учнів у гімназіях України (друга половина XIX – початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Еліна Львівна Ананьян ; Полтав. держ.пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2008. – 20 с. (16 вересня 2008 р.).

211. Ліхневська Т. А. Громадянське виховання учнівської молоді у середній школі США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Анатоліївна Ліхневська ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2008. – 20 с.

212. Шимків І. В. Моніторинг якості освіти в школах Німеччини другої половини XX століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Інна Василівна Шимків ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2008. – 21 с. (29 червня 2006 р.).

2009

213. Корпач Н. І. Формування громадянської позиції підлітків у молодіжних організаціях: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Надія Іванівна Корпач ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – 21 с.

214. Колодійчук О. Я. Розвиток технічної творчості дітей та молоді у навчальних закладах Галичини (1900–1939 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олег Ярославовича Колодійчук ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2009. – 20 с. (3 лютого 2009 р.).

215. Мороз Н. С. Система виховної роботи в середніх навчальних закладах Великої Британії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Наталія Станіславівна Мороз ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2009. – 20 с. (3 березня 2009 р.).

216. Мармураш Л. П. Розвиток гуманістичної спрямованості педагогічної думки в епоху віхових культур Стародавнього світу і Середньовіччя : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Любов Петрівна Мармураш ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – 21 с. (26 березня 2009 р.).

2011

217. Мужичок В. О. Педагогічні засади організації фізкультурно-спортивної роботи в загальноосвітніх школах Західної України (1919 – 1939 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Вадим Олександрович Мужичок ; Черніг. нац. пед. ун-т імені Т.Г. Шевченка. – Чернігів, 2011. – 20 с. (23 червня 2011 р.).

218. Василюк А. В. Тенденції реформування шкільної освіти Польщі (XX – початок XXI століття) : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Алла Володимирівна Василюк ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 40 с. (12 жовтня 2011 р.).

2012

219. Гнізділова О. А. Становлення і розвиток наукових шкіл у вищих педагогічних навчальних закладах Східної

України в ХХ столітті : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олена Анатоліївна Гнізділова ; Харк. нац. пед.-ун-т імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2012. – 40 с.

2013

220. Дідух І. Я. Виховна теорія і практика українського скаутського руху на зіхвдноукраїнських землях у 1910 р. – 30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд.. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ірина Ярославівна Дідух ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2013. – 19 с. (24 квітня 2013 р.).

2014

221. Куліченко А. К. Педагогічна концепція В.Г. Кіпартрика та її вплив на розвиток освіти у різних країнах : автореф. дис. ... канд.. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Алла Костянтинівна Куліченко ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2014. – 20 с. (24 квітня 2014 р.).

222. Коцюбинський О. Б. Організація навчально-виховного процесу на засадах реформаторської педагогіки у школах Німеччини першої третини ХХ століття : автореф. дис. ... канд.. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олег Богданович Коцюбинський ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2014. – 20 с. (1 липня 2014 р.).

223. Панасенко Е. А. Експеримент у науково-педагогічних дослідженнях в Україні (1943 – 1991 рр.) : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Елліна Анатоліївна Панасенко ; Луган-

ський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Старобільськ, 2014. – 40 с. (19 грудня 2014 р.).

2015

224. Умінський С. А. Становлення і розвиток навчальних закладів для дітей чеського походження на Правобережній Україні (др. пол. XIX – 30-ті рр. XX ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Сергій Антонійович Умінський ; Житомир. держ. ун-т імені Івана Франка. – Житомир, 2015. – 20 с. (21 жовтня 2015 р.).

225. Стражнікова І. В. Історіографія розвитку педагогічної науки у дослідженнях Західного регіону України (друга половина XX – початок XXI століття) : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Інна Василівна Стражнікова ; Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2015. – 39 с. ().

2016

226. Марчук М. В. Розвиток суспільної опіки дітей та молоді на Буковині (кінець XIX – перша третина XX століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Марина Віталіївна Марчук ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький, 2016. – 20 с. (2 березня 2016 р.).

227. Ткачук М. М. Зміст національного виховання в педагогічній думці України другої половини XIX – початку XX століття : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Мирослава Михайлівна Ткачук ; Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини. – Умань, 2016. – 21 с. (24 березня 2016 р.).

228. Шийка О. І. Система забезпечення якості університетської освіти в Австрії : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Оксана Іванівна Шийка ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2016. – 20 с. (6 грудня 2016 р.).

2017

229. Золотарьова Г. М. Інноваційні педагогічні технології при підготовці вчителів у Німеччині : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ганна Миколаївна Золотарьова ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2017. – 20 с. (30 травня 2017 р.).

2018

230. Шаргун Т. О. Розвиток теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в Україні (XIX – початок XX століття) : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Тетяна Олексіївна Шаргун ; Хмельницька гаманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький, 2018. – 40 с. (18 травня 2018 р.).

231. Султанова Н. В. Теорія і практика соціального виховання дітей в інтернатних закладах освіти України (1956 – початок XXI ст.) : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Наталя Вікторівна Султанова ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2018. – 38 с. (30 листопада 2018 р.).

232. Турчин І. М. Освітня діяльність та педагогічні погляди Пауло Фрейре : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ірина Михайлівна Турчин ; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2018. – 38 с. (30 листопада 2018 р.).

233. Ярова О. Б. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах європейського союзу: : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олена Борисівна Ярова ; Інститут педагогіки НАПН України. –Київ, 2018. – 37 с. (11 жовтня 2018 р.).

2019

234. Новикова Н. І. «Розвиток шкільної біологічної освіти в Україні (XX – початок XXI століття)», автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Хмельницька гаманітарно-педагогічна академія. –Хмельницький, 2019. – 40 с. (25 жовтня 2019 р.).

2020

235. Іваницька О. С. Розвиток тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Оксана Степанівна Іваницька ; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2020. – 20 с. (4 лютого 2020 р.).

236. Вихрущ Н. Б. Розвиток теоретичних засад змісту освіти в середніх школах України (друга половина XIX – початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Наталя

Богданівна Вихруц ; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2020. – 20 с. (21 вересня 2020 р.).

2021

237. Пархоменко І. В. Розвиток історико-краєзнавчої роботи в закладах позашкільної освіти Північно-Східної України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ірина Володимирівна Пархоменко ; Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка. – Суми, 2021. – 20 с. (4 січня 2021 р.).

238. Червінська І. Б. Теорія і методика організації соціокультурного простору загальноосвітньої школи в гірській місцевості : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Інна Богданівна Червінська ; Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2021. – 43 с. (8 квітня 2021 р.).

239. Постригач Н. О. Розвиток педагогічної освіти в Греції, Італії та Іспанії (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Надія Олегівна Постригач ; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький, 2021. – 43 с. (21 квітня 2021 р.).

240. Глушко О. З. Виховання національних цінностей в українському шкільництві США : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Оксана Зіновіївна Глушко ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки. – Київ, 2021. – 23 с. (11 травня 2021 р.).

**Перелік публікацій про наукову діяльність
Марії Чепіль**

2001

241. Кафедра педагогіки. *Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка*. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2001. – С. 95–107.

2006

242. Грані педагогічної творчості: наукова школа Марії МIRONІВНИ Чепіль «Історія, теорія і практика української освіти і виховання» [Текст] : навч.-метод. посіб. / упоряд. О. Кобрій. – Дрогобич : РВВ Дрогобицького державаного педагогічного ун-ту ім. І. Франка, 2006. – 134 с.

2007

243. Наукова школа М. М. Чепіль «Історія, теорія і практика української освіти і виховання». *Творчий пошук педагогів Франкового університету*. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – С. 2–53.

244. Чепіль (Грушовська) Марія МIRONІВНА. *Творчий пошук педагогів Франкового університету*. – Дрогобич : Ред.- вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – С. 45–48.

245. Kucha R. Recenzja. Mariya Chepil : Kształtowanie świadomości narodowej młodzieży uczącej się w Calicji (1848–1939). – Drohobycz, 2005. – 539 S. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. – Lublin : UMCS, 2007. – T. XXVI. – S. 265–266.

2008

246. Хай оживає істина стара – Людина починається з добра. *Франківець*. – 2008. – 1 жовтня (спецвипуск).

2009

247. Зимомря М. З весною–хліб душі. *Франківець*. – 2009. – 8 травня.

248. Зимомря М. Хай сяють березневі зорі. *Вільне слово*. – 2009. – №11 (331). – 12–18 березня. – С. 4.

249. Чепіль (Грушовська) Марія Миронівна. *Соціально-гуманітарний факультет (1999–2009)* : ювілейна книга, приурочена 10-річчю факультету / упоряд. М. Чепіль. – Дрогобич : Ред. вид. відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2009. – С. 120–129.

2010

250. Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти. *Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка* / [ред. В. Скотний, Ю. Кишакевич та ін.]. – 2-е вид. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – С. 201–204.

251. Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти // http://ddpu.drohobych.net/departments/sgf/?page_id=52

252. Наукова діяльність кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 1991–2009: наук.-бібліогр. показник / упоряд. М. М. Чепіль. – Дрогобич: Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного уні-

верситету імені Івана Франка, 2010. – 109 с. (Університетська бібліотека).

253. Наукова школа доктора педагогічних наук, професора М. Чепіль «Історія, теорія і практика української освіти і виховання». *Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка* / [ред. В. Скотний, Ю. Кишакевич та ін.]. – 2-е вид. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – С. 204–205.

254. Chepil Maria prof. dr hab., kierownik Zakładu Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej. *Instytut Pedagogiki UMCS : wczoraj i dziś* / red. J. Kirenko, M. Samujło, W. Bobrowicz. – Lublin : Oficyna Wydawnicza Verba, 2010. – S. 86–87.

255. Raczek H., Pawluk-Skrzypek A., Hajkowska M. Zakład Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej. Maria Chepil : kierownik Zakładu Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej. *Instytut Pedagogiki UMCS : wczoraj i dziś* / red. J. Kirenko, M. Samujło, W. Bobrowicz. – Lublin : Oficyna Wydawnicza Verba, 2010. – S. 75–87.

256. Raczek H., Pawluk-Skrzypek A., Hajkowska M. Chepil Mariya, professor doctor habilitowany, Kierownik Zakładu Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej. *Instytut Pedagogiki UMCS : wczoraj i dziś*. – Lublin : Oficyna Wydawnicza Verba, 2010. – S. 86–87.

2011

257. Вачевський М. Слово про вченого (М.М. Чепіль). *Молодь і ринок*. – 2011. – № 11 (82). – С. 65.

258. Винарчик М. Жити так чудово ... *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни

Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 334–335.

259. Вишнівський Р. Низький уклін Вам, вчителю від Бога. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 335.

260. Возняк А. Талант бути Педагогом. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 336–337.

261. Гевко О. Щоб доля завжди світлою була! *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 338.

262. Гуменюк Г. Випадкових зустрічей не буває. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 339–341.

263. Дудник Н. Берегиня великої науки педагогіка. *Франківець*. – 2011. – № 19 (185). – Вересень. – С. 4–5.

264. Дудник Н. Спасибі, що Ви вибрали всіх на С. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 342–343.

265. Життя у творчості й красі : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. Ореста Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 380 с.

266. Зимомря М. Живиця для устремлінь. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 344–347.

267. Карпенко О. Гармонія життя й гармонія в житті. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 10–27.

268. Кузан Н. Така багатогранна і звичайна жінка. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник /

упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 348–349.

269. Куха Р. Покликання бути наставником. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 349–360.

270. Левицька Л. Слово про Вчителя. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 360–361.

271. Марія Чепіль : бібліографічний покажчик / укл. Ореста Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 42 с.

272. Паласевич І. Вдячність за добру науку. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 362.

273. Прокопів Л. Людина починається з добра і великого серця ... *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. С. 363–367.

274. Скотна Н. Завжди у вирі справ. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 367–368.

275. Федорович А. «Молода та перспективна...» *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 369–372.

276. Чепіль О. Гармонія життя й гармонія в житті. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 10–27.

277. Яців Я. Педагогічний верлібр Марії Чепіль. *Життя у творчості й красі* : до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль : наук.-метод. посібник / упоряд. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 372–374.

278. Doroszewski J. Nauka ukraińska po polsku. *Wiadomości Uniwersyteckie : Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*. – 2011. – № 9(178). – S. 162–163.

2012

279. Вітаємо. *Франківець*. – 2012. – № 32(198). – С. 1.
280. Вчені України та СНД. Чепіль Марія Миронівна // http://scientists-ua.at.ua/index/chepil_marija_mironivna/0-32
281. Зимомря М. Марія Чепіль. *Час і життя* : художньо-документальні нариси. – Дрогобич : Посвіт, 2012. – С. 511–513, 580, 610.
282. Керівник наукової школи – Чепіль Марія Миронівна // **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** / naukova%20shkola%20Chepil%60%20M.M.pdf
283. Кузьменко В.В., Слюсаренко Н.В. Знайомтесь з колегою професор М.М. Чепіль. *Таврійський вісник освіти* : наук.-метод. журнал. – 2012. – № 4. – С. 287–291.
284. Українські наукові школи: Чепіль Марія Миронівна // http://schools-ua.at.ua/index/chepil_marija_mironivna/0-37
285. Frankiewicz E. Recenzja Chepil M., Ciernistą drogą. Wychowanie narodowe dzieci i młodzieży ukraińskiej w Golicji i II Rzeczypospolitej (1848–1939). – LTN, Lublin, 2011. – S. 444. *Pedagogika Rodziny*. – 2012. – № 2 (1). – S. 256–259.
286. Kucha R. Recenzja. Chepil M., Stachyw L. Pydrucznyk jak czynnyk rodzinnoho wychowanja młodszych szkolaryw w zachydneyj Ukraini (1919–1939 rr.). – Drohobycz, 2010, – sS. 356. *Pedagogika Rodziny*. – 2012. – № 2(1). – S. 247–252.

2013

287. Гнізділова О. Діяльність науково-педагогічної школи професора М. Чепіль. *Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка. – Кременець : КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2013. – Вип. 2. – С. 9–14.

288. Дудник Н. Всеукраїнська науково-практична конференція «Українське національне виховання: реалії, тенденції, перспективи». *Франківець*. – 2013. – № 36 (202). – 25 квітня.

289. Дудник Н. Дорогою євроінтеграції через освітній процес [про збірник «Preparation of pedagogue to the educational work with children and youth in Ukraine», Research work collection edited by Marii Chepil, Oresty Karpenko, Włodzimierza Petryka. – Warsaw, 2013. – 200 S. *Франківець*. – 2013. – № 43 (209). – 25 грудня. – С. 7.

290. Дудник Н. Міжнародний форум науковців у Дрогобичі. *Франківець*. – 2013. – № 41 (207). – 21 жовтня. – С. 2.

291. Кахнич І. Чепіль (Грушовська) Марія Миронівна). *Моє рідне село та його величні люди*. – Дрогобич : Посвіт, 2013. – С. 125–132.

292. Кушнір Б. Нам потрібні патріоти чи космополіти? *Голос України*. – 2013. – № 76 (5576). – 19 квітня.

293. Федорович А. «Мало любити свій рідний край, його треба ще й знати» [монографія М. Чепіль, Г. Савчин «Педагогічні погляди та культурно-освітня діяльність Івана Филипчика. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. 284 с.]. *Франківець*. – 2013. – № 43 (209). – 25 грудня. – С. 7.

294. Kucha R. Recenzja (Mariya Chepil, Halyna Sawczyn: Pedagogiczny i poglady ta kulturno-oswytinja Dyjalnist Ivana FYLYPCZAKA. Monografja. – Drohobycz, red.wyd. DDPU imeni Iwana Franka, 2013. – sS. 284. *Pedagogika Rodziny*. 2013. – 3(4). – S. 217–220.

295. Chepil Mariya, professor doctor habilitowany, Kierownik Zakladu Historii Wychowania i Pedagogiki Porównawczej. *Wydaiał Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w 40-lecie*. – Lublin : MARGINALIA Pracownia Edytorska, 2013. – S. 59–61.

296. Бужина І.В. Болонський процес української освіти у наукових тенденціях педагогічної школи Марії Чепіль. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського* : зб. наук. пр. / [редкол.: Богуш А.М. (гол. ред.), Яцій О.М. (заст. ред.)]. – Одеса : ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2014. – № 7–8. – С. 121–125.

297. Гевко О. Співпраця з науковцями Польщі. *Франківець*. – 2014. – № 45. – 25 березня. – С. 7.

298. Городиська В. Наукове стажування польських педагогів у Дрогобичі. *Франківець*. – 2014. – № 51 (217). – С. 3.

299. Дудник Н. Український досвід доступний європейцям [Про «Teacher education in Ukraine: historical experience and modern challenges» (за ред. М. Чепіль, О. Карпенко, Й. Конашевської)]. *Франківець*. – 2014. – № 50 (216). – 25 вересня. – С. 7.

300. Квас О. Серія «Педагогіка в іменах»: Наші нові видання. *Франківець*. – 2014. – № 44 (210). – 25 лютого. – С. 7.

301. Кобрій О.М. Навчальний посібник «Порівняльна педагогіка». *Франківець*. – 2014. – № 50 (216). – 25 вересня. – С. 7.

302. Паласевич І. Наукове стажування у Польщі. *Франківець*. – 2014. – № 53 (219). – С. 2–3.

303. Чепіль М. Педагоги творять майбутнє. Нарис про кафедру загальної педагогіки та дошкільної освіти. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – 284 с.

304. Chepil Mariya. *Złota Księga Nauk Społecznych*. 2014. – Warszawa : Wydawnictwo HELION, 2014. – S. 34.

305. Городиська В. Освіта і виховання у дослідженнях науковців кафедри : ювілейні видання. *Франківець*. – 2015. – № 59 (225). – С. 11.

306. Городиська В. Педагоги творять майбутнє : ювілейні видання. *Франківець*. – 2015. – № 59 (225). – С. 11.

307. Дудник Н. Обговорення проблем порівняльної педагогіки. *Франківець*. – 2015. – № 61 (227). – С. 3.

308. Локшина О. Навчальний посібник «Порівняльна педагогіка» Марії Чепіль – вітаємо компаративістів з новим джерелом компаративних знань. *Порівняльно-педагогічні студії*. – 2015. – № 1 (23). – С. 137–138.

309. Невмержицька О. Кафедральний ювілей. *Галицька зоря*. – 2015. – № 30 (13710). – 24 квітня. – С. 1.

310. Чепіль М. Досліджуємо спільно проблеми опіки і виховання (збірник наукових праць «Around the care and upbringing of pedagogical reflection»). *Франківець*. – 2015. – № 61 (227). – 25 травня. – С. 11.

311. Чепіль М.М. *Освіта і педагогічна наука України і Польщі. 1991–2015 = Edukacja i nauka pedagogiczna Ukrainy i Polski. 1991–2015 : бібліогр. покажч. / укл.: Н.І. Тарасова, Л.І. Самчук, Л.М. Штома, Н.А. Стельмах ; наук. конс. Н.Г. Ничкало, О.С. Падалка. – Київ : Вид-во НПУЦ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Позиції: 99 ; 278–281 ; 282–285 ; 876–881 ; 1456 ; 1530. – С. 39 ; 72–3 ; 164–165 ; 296 ; 314.*

312. Чепіль М.М. Нове видання у Бресті (монографія «Модернізація образования в современном мире : традиции и инновации»). *Франківець*. – 2015. – № 61 (227). – С. 11.

313. Чепіль М. Освіта і виховання у дослідженнях науковців кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (1991–2014) : науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Марія Чепіль. – Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – 160 с. (Серія «Педагогіка в іменах». Вип. 5).

314. Чепіль Марія Миронівна. *Науковиці України–еліта держави*. Том IV. –Київ : Видавництво Логос Україна, 2015. – С. 313, 327.

315. Kucha R. Recenzje Mariya Chepil. Pedahohi tworjat majbutne... Naris pro Kafedru Zagalnoj Pedahohiki ta Doszkylnoj Oswyty. – Drohobycz 2014, Wydawniczyj wyddił Drohobyćkoho derżawnoho pedahohicznoho uniwersytetu imeni Iwana Franka, ss. 284. [Seria „Pedahohyka w imenach». Wyp. 4. *Pedagogika Rodziny*. – 2015. – № 5(4). –S. 243–246.

2016

316. Гевко О. I етап Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни «Педагогіка». *Франківець*. – 2016. № 2(235). – Березень. – С. 6–7.

317. Дудник Н. Вітаємо з перемогою на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт. *Франківець*. – 2016. – № 3(236). – Березень. – С. 5.

318. Дудник Н. Милуємося сакурою (краєзнавчі мандрівки по Закарпаттю). *Франківець*. – 2016. – № 4(237). – Квітень. – С. 9.

319. Дудник Н. Науково-методичний семінар «Музично-театральна та художня діяльність дітей дошкільного віку. *Франківець*. – 2016. – № 5(238). – Травень. – С. 10.

320. Дудник Н. Науково-методичний семінар «Форми і методи екологічного виховання дітей дошкільного віку». *Франківець*. – 2016. – № 3(236). – Березень. – С. 8–9.

321. Дудник Н. Соціально-гуманітарний факультет подорожує Україною. *Франківець*. – 2016. № 3(236). – Березень. – С. 7.

322. Дудник Н. Стажування польських педагогів і психологів. *Франківець*. – 2016. – № 9 (242). – С. 4.

323. Карпенко О. «Людинознавчі студії. Серія Педагогіка». *Франківець*. – 2016. – № 3(236). – Березень. – С. 11.

324. Карпенко О. Стажування у Білорусії. *Франківець*. – 2016. – № 3(236). – Березень. – С. 8.

325. Київський професор ділиться досвідом із дрогобицькими колегами (Н.В. Гавриш). *Франківець*. – 2016. – № 4(237). – Квітень. – С. 7.

326. Кобрій О. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку. *Франківець*. – 2016. – № 9 (242). – С. 5.

327. Кобрій О. «... яка молодь, таке й майбутнє народу». Іван Франко про освіту та виховання». *Франківець*. – 2016. – № 9 (242). – С. 5.

328. Наукові досягнення соціально-гуманітарного факультету. *Франківець*. – 2016. – № 5 (238). – Травень. – С. 19–21.

329. Невмержицька О. Міжнародний форум педагогів. *Франківець*. – 2016. – № 4 (237). – Квітень. – С. 11.

330. Федорович А. Підготовка фахівців для дошкільної освіти–пріоритет вищів. *Франківець*. – 2016. – № 4(237). – Квітень. – С. 7.

331. Чепіль М. Діяльність педагогів України та Польщі в умовах полікультурності. *Франківець*. – 2016. – № 9 (242). – С. 5.

332. Чепіль М. Науковці України, Білорусії, Польщі про проблеми порівняльної педагогіки. *Франківець*. – 2016. – № 3(236). – Березень. – С. 11.

333. Чепіль М. Результат міжнародного наукового проєкту факультету (монографія О. Карпенко). *Франківець*. – 2016. – № 5(238). – Травень. – С. 12.

334. Чепіль Марія Миронівна. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

2017

335. Михаць І. Державна нагорода–креативному педагогові. *Франковий край*. – 2017. – 17 березня. – № 11 (174).

336. Наша гордість : Гірський навчально-виховний комплекс // <http://girskij-nvk.webnode.com.ua/nasha-gordist>

337. У барвах сьогодення : до 25-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, академіка Академії наук вищої освіти, заслуженого діяча науки і техніки України, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль / упоряд. Н. Дудник. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. – 378 с. (Серія «Педагогіка в іменах». Вип. 6).

2018

338. Наукова школа «Історія, теорія і практика української освіти і виховання доктора педагогічних наук, професора Марії Чепіль. *Літопис сучасної науки й освіти України : Наукові школи, авторські системи і концепції* / [редкол.: В.Г. Кремень, В.І. Луговий, О.М. Топузов та ін.]. – Київ : Альфа-Віта, 2018. – С. 120–121.

339. Чепіль Марія Миронівна. *Літопис досягнень сучасної України : «Успішні професіонали України»* / [голов. редкол.: Ю.А. Шеремета (гол.ред.) та ін.]. – Київ : Альфа-Віта, 2018. – С. 120–121.

2020

340. Літопис кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (2015–2019) / укл.: Марія Чепіль, Анна Федорович. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. – 208 с. (Серія «Педагогіка в іменах». Вип. 6).

341. Чепіль Марія Миронівна. *Сучасний педагогічний досвід освітян України* / [редкол.: Шеремета Ю.А. та ін.]. – Київ: Альфа-Віта Груп, 2020. – С. 72.

2021

342. Чепіль Марія Миронівна. *Науковці України: 30 років досягнень, успіхів і визнання* / за заг. ред. Ю.А. Шеремети [та ін.]. – Київ : Альфа-Віта Груп, 2021. – С. 176–177.

Розділ 2

СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ

Монографії

2001

343. Чепіль М. Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина XIX – перша третина XX ст.) : монографія. – Дрогобич : Відродження, 2001. – 503 с.

2007

344. Чепіль М. Творчий пошук педагогів Франкового університету : монографія. – Дрогобич : Ред.- вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – 80 с.

345. Чепіль М., Цибар Т. Естетичне виховання учнівської молоді на Закарпатті (1919–1939 рр.) : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – 262 с.

2008

346. Чепіль М., Дудник Н. Антін Лотоцький – педагог, громадський діяч (1881–1949) : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2008. – 264 с.

347. Чепіль М., Федорович А. Підготовка вчителя трудового навчання: історія, реалії та перспективи : моно-

графія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.

2009

348. Чепіль М. М., Возняк А. Б. Теорія і практика формування творчої особистості підлітків у позакласній виховній роботі (друга половина ХХ –початок ХХІ ст.) : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 288 с.

2010

349. Чепіль М. М., Стахів Л. Г. Підручник як чинник родинного виховання молодших школярів у Західній Україні (1919–1939 рр.) : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – 356 с.

2011

350. Chepil M. Ciernistą drogą. Wychowanie narodowe dzieci i młodzieży ukraińskiej w Galicji i II Rzeczypospolitej (1848–1939) : monografia. – Lublin : Lubelskie Towarzystwo Naukowe, 2011. – 444 s.

2012

351. Чепіль М., Паласевич І. Естетичне виховання підлітків у позакласній роботі (друга половина ХХ–початок ХХІ ст.) : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 290 с.

352. Чепіль М. Педагогічні заклади Львівщини. *Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення і*

перспективи розвитку. Львівська область / [ред. рада вид.: В.Г. Кремень (гол) та ін.] ; редкол. тому Н. Скотна (гол.) [та ін.]. – Київ : Знання України, 2012. – С. 116–232.

2013

353. Чепіль М., Савчин Г. Педагогічні погляди та культурно-освітня діяльність Івана Филипчика : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 284 с.

2014

354. Чепіль М. Педагоги творять майбутнє. Нарис про кафедру загальної педагогіки та дошкільної освіти. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – 284 с.

2016

355. Чепіль М., Вишнівський Р. «... яка молодь, таке й майбутнє народу». Іван Франко про освіту та виховання : монографія. – Київ : Вид. дім «Слово», 2016. – 420 с.

356. Формування цінностей особистості: теорія і практика : монографія / за заг. ред. **Марії Чепіль.** – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 374 с.

Розділи монографій

2008

357. Chepil M. Maria Montessori in the pedagogical theory and practice in Ukraine. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. T. XXVII. – Lublin : UMCS, 2008. – S. 29–42.

358. Chepil M. Udział ukraińskich instytucji oświatowych w kształtowaniu tożsamości narodowej Ukraińców w Galicji doby autonomicznej. *Galicia i jej dziedzictwo. T. 20. Historia wychowania. Misja i edukacja.* – Rzeszów : Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008. – S. 358–365.

2009

359. Chepil M. Edukacja patriotyczna i kształtowania świadomości narodowej młodzieży ukraińskiej. *Rodzina jako nośnik tradycji narodowych, religijnych i patriotycznych* / pod red. H. Bednarskiego i R. Kuchy. – Łowicz–Ryky : Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna Wyższa Szkoła Umiejętności Pedagogicznych i Zarządzania, 2009. – S. 157–169.

360. Chepil M. Współczesne problemy wychowania patriotycznego młodzieży studenckiej na Ukrainie. *Patriotyzm a wychowanie* / pod red. E.J. Kryńskiej, J. Dąbrowskiej, A. Szarkowskiej, U. Wróblewskiej. – Bydgoszcz : Wyd. Trans Humana, 2009. – S. 688–694.

2012

361. Chepil M. Działalność wychowawcza nauczycieli ukraińskich Galicji w procesie edukacji narodowej uczniów (1867–1939). *Wychowawcza rola szkoły* / pod red. J. Kirenko, T. Zsubrzyckiej-Maciąg, D. Wosik-Kawali. – Lublin : Wyd. UMCS, 2012. – S. 341–358.

362. Chepil M. Humanistyczne podstawy systemu pedagogicznego Wasyla Suchomlińskiego. *U podstaw tożsamości pedagogiki. Wielewymiarowość pedagogiki–biografistyka–historia* / pod red. R. Skrzyniarza, E. Smółki, S.Konefała. – Lublin : KUL, 2012. – S. 201–216.

363. Chepil M. Kształtowanie twórczej osobowości nastolatków w pozalekcyjnej pracy wychowawczej w szkole ogólnokształcącej na Ukrainie. *Wychowanie dzieci i młodzieży w społeczeństwie demokratycznym (na przykładzie Polski i Ukrainy)* / pod red. M. Chepil, W. Petryk, M.A. Stradowski. – Warszawa : DUX, 2013. – S. 15–32.

364. Chepil M. Class-book as a factor for the family upbringing of younger school age pupils. *Preparation of pedagogues to the educational work with children and youth in Ukraine* / edited by M. Chepil, O. Karpenko, V. Petryka. – Warsaw : DUX, 2013. – S. 137–144.

365. Chepil M. Tradycja i nowoczesność w edukacji nauczycielskiej w uniwersytetach współczesnej Ukrainy. *Szkoła twórcza w odtwórczym świecie* / pod red. J. Krukowskiego i A. Włoch. – Kraków : Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2013. – S. 323–337.

366. Chepil M. National and universal values in Ukrainian educational thought of the second half of the 19th–up to the first third of the 20th century. *The old and new thinking about education* / edited by R. Kucha, S. Cudak. – Łódź : Wyd. Społecznej Akademii Nauk, 2013. – S. 359–372.

367. Chepil M., Karpenko O. Подготовка педагогов в университетах Украины в контексте европейского пространства. *Idąc na cały świat* / red. ks. Edward Jarmoch. – Drohiczyn : Drohiczyńskie Towarzystwo Naukowe, 2013. – S. 289–300.

368. Chepil M. Osobowość nauczyciela w twórczej spuściznie Iwana Franki. *Biografie nauczycieli I pedagogów. Idee i programy* / red. R. Skrzyniarz, G. Bujak, K. Kołtuniewicz. – Lublin : Wyd. Episteme, 2013. – S. 31–46.

2014

369. Chepil M., Karpenko O. Konstyantyn Ushynsky's pedagogical anthropology (1824–1870). *Pedagogika dziecka / red nauk. M. Jurewicz, A. Pawluk-Skrzypek.* – Lublin : Polihymnia, 2014. – P. 73–80.

2015

370. Czepil M. Spuścizna pedagogiczna Janusza Korczaka i jej recepcja na Ukrainie. historiografia problemu. *Janusz Korczak przyjaciel dzieci. w nurcie rozważań pedagogicznych / pod red. M. Czepil, R. Bednarz-Gryzbek, M. Hajkowskiej.* – Lublin : Wyd. UMCS, 2015. – S. 57–72.

371. Chepil M., Petryk W. Bezpieczeństwo społeczne rodziny gwarancją stabilności państwa // *Spoeczno-gospodarcze aspekty bezpieczeństwa Polski–wyzwania i zagrożenia / pod red. M. Karolak-Michalskiej, E. Kopciuszewskiej, W. Petryka.* – Warszawa : Wyd. Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego, 2015. – S. 41–51.

372. Чепиль М. Тенденции развития современного высшего образования в Украине. *Модернизация образования в современном мире: традиции и инновации : монография / В.А. Степанович [и др.].* – Брест : БрГУ, 2015. – С. 27–53.

2016

373. Чепіль М. Технології та інновації у вимірах педагогічної рефлексії. *Формування цінностей особистості: теорія і практика : монографія / за заг. ред. М. Чепіль. Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. –С. 84–107.*

374. Chepil M. The theory of aesthetic education in works of Ukrainian scholars. *In the Sphere of Education and Artistic*

Work / edited by M. Chepil, A.M. Żukowska, O. Karpenko.
Drohobych : Publ. dep. of DSPU, 2016. – P. 198–205.

2018

375. Chepil M., Karpenko O. Maria Montessori's Ideas in Ukraine. *Sustainable Education as a Way of Bringing People Together–Multiple Stories From Europe* / edited by V. Haluzyak, R. Kucha, A. Vykhrusch. – Łódź–Warszawa : Społeczna Akademia Nauk, 2018. – P. 129–141.

376. Czepil M. Ukrainian family as the basic center of parenting (historical and pedagogical aspect). *Lubelski Rocznik Pedagogiczny. Axiological Reflections on Education* / edited by M. Czepil, O. Karpenko, A. Żukowska. T. XXXVII. Z. 2. –Lublin : UMCS, 2018. – S. 29–39.

2019

377. Aktualne problemy edukacji na Ukrainie / red. **M. Czepil,** O. Karpenko. *Analles UMCS. Sectio J: Pedagogia i Psychologia.* – 2019. – Vol. 32(1). – 182 s.

2021

378. Чепіль М.М. «Сучасні напрями в педагогіці» у підготовці докторів філософії. *Scientific research of the XXI century : monograph* / editorial board S. Tabachnikov. Vol. 1. – Los Angeles : Sherman Oaks, 2021. – С. 260–263.

379. Чепіль М.М. Європейський вимір розвитку дошкільної освіти в Україні. *Педагогіка ХХІ століття: сучасний стан та тенденції розвитку* : колективна монографія у 2 ч. / відп. за вип. О. Карпенко. – Львів–Торунь : Ліга-Прес, 2021. – С. 560–585.

Збірники наукових праць

1992

380. Чепіль М. Деякі результати дослідження організації роботи бібліотекарів з підлітками–членами клубів за інтересами і аматорських об'єднань : інформаційна довідка за матер. наук. дослідж. – Київ, 1992. – Вип. 1. – 12 с.

1993

381. Марк Якович Гольберг. бібліографічний покажчик до 70-річчя від дня народження / упоряд. **М. Чепіль**. – Дрогобич, 1993. – 30 с.

2004

382. Бенца О. Громадянське виховання учнівської молоді спадщині діячів освіти Закарпаття (1919–1939 рр.) : монографія / за ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Коло, 2004. – 232 с.

383. Яців Я. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді у позаурочний час на західноукраїнських землях (1919–1939 рр.) : монографія / за ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Коло, 2004. – 276 с.

2005

384. Розлуцька Г. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919–1939 рр.) : монографія / за ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Коло, 2005. – 282 с.

385. Прокопів Л. Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах Укра-

їни (друга половина ХХ століття) : монографія / за ред. **М. Чепіль**. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – 256 с.

2006

386. Левицька Л. Етнопедагогічні аспекти виховання характеру в українській педагогіці Галичини (1919–1939 рр.) : монографія / за ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені І. Франка, 2006. – 222 с.

2007

387. Europejska wspólna przestrzeń edukacyjna a przeobrażenia oświatowe w Polsce i na Ukrainie (1989–2006). Nadzieje i zagrożenie : praca zbiorowa / pod red. **M. Chępil** i R. Kuchy. – Drohobycz–Lublin : Oddział Red.-Wyd. Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki w Drohobycz, 2007. – 498 s.

388. Вісник соціально-гуманітарного факультету : зб. наук. пр. / наук. ред. **М. Чепіль**. Вип. І. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – 94 с.

2008

389. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Т. Біленко (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. Вип. 17. Педагогіка. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2008. – 260 с.

390. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Т. Біленко (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. Вип. 19. Педагогіка. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 314 с.

2009

391. Вісник соціально-гуманітарного факультету : зб. наук. пр. / наук. ред. **М. Чепіль**. Вип. II. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 296 с.

392. Соціально-гуманітарний факультет (1999–2009) : ювілейна книга, приурочена 10-річчю факультету / упоряд. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 168 с.

2010

393. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Т. Біленко (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. Вип. 21. Педагогіка. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – 288 с.

394. Наукова діяльність кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 1991–2009: наук.-бібліогр. покажчик / упоряд. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – 109 с.

395. Опіка і виховання дітей. Історія і сучасність: зб. наук. пр. / за ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – 384 с.

2011

396. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол. Т. Біленко (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. Вип. 23. Педагогіка. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 288 с.

2012

397. Актуальні проблеми дошкілля : зб. наук. пр. / за ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 298 с.

398. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол. Т. Біленко (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. Вип. 25. Педагогіка. – Дрогобич : Ред.- вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 280 с.

2013

399. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Т. Біленко (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. Вип. 27. Педагогіка. – Дрогобич : Ред.- вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 190 с.

400. Проблеми українського національного виховання : зб. наук. пр. / за ред. Н. Скотної та **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 398 с.

401. Професійна підготовка педагога. історичний досвід і виклики сучасності : зб. наук. пр. / за ред. Н. Скотної та **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 292 с.

402. Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтераційних процесів : зб. наук. пр. / за ред. **М. Чепіль** та Р. Бери. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 348 с.

403. Теоретико-методологічні основи професійної підготовки педагога : зб. наук. пр. / за ред. Н. Скотної та **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 232 с.

404. Preparation of pedagogue to the educational work with children and youth in Ukraine / Research work collection edited

by **M. Chępil**, O. Karpenko, V. Petryka. – Warsaw : DUX, 2013. – 200 s.

405. Wychowanie dzieci i młodzieży w społeczeństwie demokratycznym (na przykładzie Polski i Ukrainy) : praca zbiorowa / pod red. **M. Chępil**, W. Petryk, M.A. Stradowski. – Warszawa : DUX, 2013. – 246 s.

2014

406. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Н. Скотна (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – Вип. 29. Ч. 1. Педагогіка. – 252 с.

407. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Н. Скотна (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – Вип. 29. Ч. 2. Педагогіка. – 238 с.

408. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Н. Скотна (гол. ред.), **М. Чепіль** (ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – Вип. 29. Ч. 3. Педагогіка. – 274 с.

409. Topical issues of future teachers' training in Ukraine / editors **M. Chępil**, O. Karpenko, J. Konaszewska. – Lublin : Wyd. UMCS, 2014. – 238 s.

410. Teacher education in Ukraine: historical experience and modern challenges / edited by **M. Chępil**, O. Karpenko, J. Konaszewska. – Lublin : Wyd. UMCS, 2014. – 284 s.

2015

411. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: Н. Скотна (гол. ред.), **М. Чепіль**

(ред. розділу «Педагогіка») та ін.]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – Вип. 31. Педагогіка. – 328 с.

412. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.)]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – Вип. 1/33. – 300 с.

413. Чепіль М. Освіта і виховання у дослідженнях науковців кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (1991–2014) : наук.-допоміжний бібліогр. покажчик. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – 160 с.

414. Janusz Korczak przyjaciel dzieci. w nurcie rozważań pedagogicznych / pod red. **M. Czepil**, R. Bednarz-Gryzbek, M. Najkowskiej. – Lublin : Wyd. UMCS, 2015. – 254 s.

2016

415. In the Sphere of Education and Artistic Work / edited by **M. Czepil**, A.M. Żukowska, O. Karpenko. – Drohobych : Publ. dep. of DSPU, 2016. – 272 p.

416. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.)]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – Вип. 2/34. – 316 с.

417. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.)]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – Вип. 3/35. – 308 с.

2017

418. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.)]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – Вип. 4/36. – 358 с.

419. Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.)]. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – Вип. 5/37. – 332 с.

420. Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дрогобич, 26–27 жовтня 2017 р. / за заг. ред. **М. Чепіль**. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – 290 с.

421. Life and heart devoted to children. Yanush Korchak (1878–1942) and Vasyl Sukhomlynsky (1918–1970) are unforgettable / edited **M. Chepil**, O. Karpenko, V. Petryk. – Warsaw : DUX, 2017. – 250 p.

422. Społeczno-pedagogiczne tworzenie rzeczywistości / red. nauk. **M. Chepil**, O. Karpenko, V. Petryk. – Warszawa : DUX, 2017. – 260 s.

2018

423. Проблеми дитинства в контексті сучасної педагогіки : зб. наук. пр. / за ред. **М. Чепіль**, М. Ярушак. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2018. – 236 с.

424. Педагогіка Василя Сухомлинського: від традицій до інновацій : зб. наук. пр. / за ред. **Марії Чепіль**. – Дрогобич. Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2018. – 280 с.

425. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич: Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – Вип. 6/38. – 376 с.

426. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич: Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – Вип. 7/39. – 240 с.

2019

427. Aktualne problemy edukacji na Ukrainie / red. **М. Czepil**, О. Karpenko. *Annales UMCS. Sectio J: Pedagogia i Psychologia*. Vol. 32(1). – Lublin : UMCS, 2019. – 182 s.

428. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2019. – Вип. 8/40. – 242 с.

429. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2019. – Вип. 9/41. – 192 с.

2020

430. Літопис кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (2015–2019) / укл.: **М. Чепіль**, А. Федорович. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 208 с.

431. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – Вип. 10/42. – 156 с.

432. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – Вип. 11/43. – 128 с.

2021

433. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2021. – Вип. 12/44. – 132 с.

434. Людинознавчі студії: Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2021. – Вип. 13/45. – 220 с.

435. Людинознавчі студії: Серія «Педагогіка» / [редкол.: **М. Чепіль** (гол. ред.) та ін.]. – Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2021. – Вип. 14/46. – 196 с.

2022

436. Пріоритетні напрями модернізації освіти : досвід, реалії, перспективи : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року) / за ред. **М. Чепіль**, А. Федорович. – Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. – 186 с.

Автореферати, дисертації

1992

437. **Чепиль М.** Клубная любительская деятельность как фактор формирования у подростков потребности в чтении : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01– Теория и история педагогики. – Киев : Киевский государственный институт культуры, 1992. – 205 с.

1993

438. **Чепиль М.** Клубна аматорська діяльність як фактор формування у підлітків потреби у читанні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 – Теория и история педагогики. – Київ : Київ. держ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка, 1993. – 24 с.

2001

439. Чепіль М. Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина XIX–1939 р.) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. – Харків : Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2001. –44 с.

440. Чепіль М. Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина XIX–1939 р.) : дис. ... д-ра пед. наук :13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2001. –513 с.

Підручники, посібники

1996

441. Кобрій О., Чепіль М. Методика позаурочної діяльності : навч. посіб. для студ. – Дрогобич, 1996. – 154 с.

442. Чепіль М. Курсові та дипломні роботи з педагогіки : навч.-метод. посіб. для студ. пед. вузів. – Дрогобич, 1996. – 18 с.

443. Чепіль М. Організація позаурочної діяльності : посіб. для студ. вузів. –Дрогобич, 1996. – 50 с.

1997

444. Вишневський О., Кобрій О., Чепіль М. Теоретичні основи педагогіки : дидактичні аспекти. – Дрогобич, 1997. – 140 с.

445. Чепіль М. Національне виховання молоді в Галичині у міжвоєнний період : навч.-метод. посіб. – Дрогобич, 1997. – 54 с.

2000

446. Чепіль М. Організація позаурочної діяльності : метод. рек. – Дрогобич, 2000. – 40 с.

2001

447. Вишневецький О., Кобрій О., **Чепіль М.** Теоретичні основи педагогіки. Підручник для студентів. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 420 с.

2003

448. Чепіль М. Основи педагогіки : навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Менеджмент організацій». – Дрогобич : Коло, 2003. – 88 с.

2005

449. Чепіль М. Формування національної свідомості молоді Галичини (1848–1939 рр.) (Рек. Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 14/18.2–559 від 19.03.03). – Дрогобич : Відродження, 2005. – 532 с.

2009

450. Дошкільна освіта . навч.-метод. посіб. для підгот. фах. ОКР «Магістр» напряму підгот. 0101 «Педагогічна

освіта», спец. 9.010101 «Дошкільна освіта» / за заг. ред. **М. Чепіль**, Н. Скотної. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 270 с.

451. Дошкільна освіта : навч.-метод. посіб. для підгот. фах. ОКР «Спеціаліст» напряму підгот. 0101 «Педагогічна освіта», спец. 9.010101 «Дошкільна освіта» / за заг. ред. **М. Чепіль**, Н. Скотної. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 251 с.

452. **Чепіль М.** Педагогічні технології : навч. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 244 с.

453. **Чепіль М.**, Береза С. Педагогічна практика : навч.-метод. посіб. до провед. виховної роботи з класом. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 91 с.

454. **Чепіль М.**, Федорович А. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 64 с.

2010

455. **Чепіль М.** Вища школа та Болонський процес : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. 90 с.

456. **Чепіль М.** Педагогіка вищої школи. Болонський процес : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. 96 с.

457. **Чепіль М.**, Возняк А. Порівняльна педагогіка : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – 134 с.

2011

458. Чепіль М. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 106 с.

459. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології : навч. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 328 с.

2012

460. Чепіль М., Береза С. Педагогічна практика : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 88 с.

461. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології : навч. посіб. (Рек. МОН України–лист № 1/11-1506 від 22.02.2011 р.). – Київ : Альматер, 2012. – 224 с.

462. Чепіль М., Федорович А. Актуальні проблеми освіти : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 124 с.

2013

463. Чепіль М., Карпенко О., Терлецька Л. Вища школа та Болонський процес : навч. посіб. для підготовки фахівців ОКР «Магістр». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 196 с.

2014

464. Чепіль М. Іван Филипчак (1871–1945) : науково-педагогічна біографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ

ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – 76 с. – (Серія «Педагогіка в іменах». Вип. 1).

465. Чепіль М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. – Київ : Академвидав, 2014. – 216 с.

466. Чепіль М., Дудник Н. Антін Лотоцький (1881–1946) : науково-педагогічна біографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – 78 с. – (Серія «Педагогіка в іменах». Вип. 2).

2015

467. Чепіль М., Загоруйко Л., Тарновецька Н. Виховання любові до рідного краю у дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – 224 с.

468. Чепіль М. Освіта і виховання у дослідженнях науковців кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (1991–2014) : науково-допоміжний бібліографічний покажчик. – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – 160 с. – (Серія «Педагогіка в іменах». Вип. 5).

2017

469. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтесорі. тексти лекцій для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – 148 с.

470. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтесорі : методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи студентів першого (бакалаврського)

рівня галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – 112 с.

471. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтесорі : навч. посіб. – Київ : Вид. дім «Слово», 2017. – 272 с.

472. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтесорі. тексти лекцій для фахівців першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – 148 с.

2018

473. Чепіль М., Ревть А. Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми: навчальний посібник для фахівців другого (магістерського) рівня спеціальності 012 «Дошкільна освіта». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – 220 с.

474. Чепіль М., Ревть А. Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми: методичні рекомендації до семінарських занять. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – 90 с.

2021

475. Чепіль М., Ревть А. Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми: метод. рек. для самостійної роботи студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2021. – 58 с.

2022

476. Чепіль М., Ревть А. Організація наукових досліджень у галузі дошкільної освіти : методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи [для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта»]. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. – 120 с.

Статті

1991

477. Чепіль М. Бібліотечно-інформаційне забезпечення діяльності краєзнавчих клубів щодо вивчення і відродження народних традицій, звичаїв і обрядів. *Тези доповідей республіканської науково-теоретичної конференції (12–14 листопада 1991 р.)*. – Львів, 1991. – С. 69–71.

1992

478. Чепіль М. Книга і читання у молодіжних клубах та об'єднаннях за інтересами. *Тези XIX та XX звітних конференцій професорсько-викладацького складу та аспірантів інституту*. Ч. 2. – Київ, 1992. – С. 28–30.

479. Чепіль М. Подросток требует внимания. *Библиотека*. – 1992. – № 3–4. – С. 18–19.

1993

480. Чепіль М. Діяльність клубних аматорських об'єднань як засіб залучення підлітків до української культури. *Відродження і розвиток культури України. проблеми теорії і практики* : тези доповідей Всеукр. наук. конф. (14–15 квітня 1993 р.). – Київ, 1993. – С. 60–62.

481. Чепіль М., Чепелев В. Бібліотечно-інформаційне забезпечення діяльності клубів за інтересами та аматорських об'єднань підлітків. *Питання культурології* : міжвідом. зб. № 12. – Київ, 1993. – С. 124–129.

1994

482. Чепіль М. Екологічне виховання в українській етнопедагогіці. *Екологія і освіта. проблеми теорії і практики* : тези доповідей і повідомлень учасників Міжнарод. наук.-практ. конф., (20–21 квітня 1994 р.). Секція 2. – Умань, 1994. – С. 23–25.

483. Чепіль М. Моральне виховання дівчат в українській виховній традиції. *Жіночий рух в Україні. історія і сучасність* : тези Міжнарод. наук.-метод. конф. – Київ, 1994. – С. 257–258.

484. Чепіль М. «Просвіта» і проблеми історичного краєзнавства. *Проблеми музеєзнавства, збереження та відновлення історичної пам'яті* : тези доп. наук. конф. – Харків, 1994. – С. 100.

485. Чепіль М. Формування національної самосвідомості підлітків як регулятор педагогічної взаємодії. *Система цінностей як регулятор педагогічної взаємодії* : тези доп. на наук.-практ. конф. – Дрогобич, 1994. – С. 133–134.

1995

486. Чепіль М. Засади сімейного виховання в українській етнопедагогіці. *Модернізація системи освіти в Україні на засадах національних традицій та етнопедагогіки, гуманізації та демократизації, світового досвіду* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 38–40.

487. Чепіль М. Європеїзм української народної педагогіки. *Традиції виховання у світовій народній педагогіці* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (6–8 червня 1995 р.). Ч. 2. – Київ–Рівне, 1995. С. 162–165.

488. Чепіль М. Сутність національного виховання в матеріалах Першого українського педагогічного конгресу. *Перший український педагогічний конгрес і сучасність* : матеріали наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 1995. –С. 48–51.

489. Чепіль М. Формування у підлітків потреби в читанні у процесі краєзнавчої аматорської діяльності. *Позашкільна педагогіка* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (20–24 вересня 1994 р.). – Київ, 1995. – С. 190–192.

1996

490. Чепіль М. Аматорська діяльність учнів як чинник формування потреби в читанні. *Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28–31 жовтня 1996 р.), у 6 кн. Кн. 3. – Чернівці, 1996. – С. 43–46.

491. Чепіль М. Гуманістична спрямованість професійної підготовки вчителя. *Актуальні проблеми формування творчої особистості вчителя початкових класів* : зб. матеріалів регіон. наук.-практ. конф., (24–25 квітня 1996 р.). – Вінниця, 1996. – С. 129–134.

492. Чепіль М. Проблеми виховання українського характеру в матеріалах ПУПК та шляхи їх реалізації в сучасній школі. *Сучасна початкова школа. проблеми, пошуки, знахідки* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Ч. I. – Тернопіль, 1996. – С. 13–14.

493. Чепіль М. Проблеми національного виховання молоді: аналогії та перспективи. *Національне виховання: формування світогляду і духовних цінностей у студентської молоді* : матеріали і тези міжвуз. наук.-практ. конф., (12–13 березня 1996 р.). – Рівне, 1996. – С.89–91.

494. Чепіль М. С. Русова і проблеми духовного розвитку дитини. *Проблеми шкільної педагогіки і психології навчання і виховання у творчій спадщині С. Русової* : матеріали Всеукр. пед. читань, присвяч., 140-річчю з дня народж. С. Ф. Русової. – Чернігів, 1996. – Кн. 3. – С. 35–38.

495. Чепіль М. С. Русова про працю як невід'ємну частину національного виховання. *Ідея національної школи у педагогічній спадщині Софії Русової та Степана Сірополка* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 164–165.

496. Чепіль М. Християнська мораль у родинному вихованні українців. *Формування основ християнської моралі в процесі духовного відродження України* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Кн. 2. Статті, доповіді, виступи. – Острого, 1996. – С. 133–140.

1997

497. Чепіль М. Іван Франко про літературу як чинник виховання. *Іван Франко і національне та духовне відродження України* : зб. наук. ст. – Івано-Франківськ : Плай, 1997. – С. 140–144.

498. Чепіль М. Педагогіка Галичини про розвиток творчого потенціалу вчителя. *Творча особистість вчителя. проблеми теорії і практики* : зб. наук. пр. – Київ, 1997. – С. 155–158.

499. Чепіль М. Служіння Богові й Україні як головна засада галицької педагогіки міжвоєнної доби. *Сучасне українське виховання* : матеріали наук.-практ. конф. – Львів : Основа, 1997. – С. 92–98.

500. Чепіль М. Християнство у концепції довоєнної галицької педагогіки. *Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України* : зб. наук. пр. – Острог, 1997. – С. 112–120.

501. Чепіль М. Християнський виховний ідеал у педагогічній спадщині Григорія Ващенка. *Сучасне українське виховання*: матеріали наук.-практ. конф. – Львів : Основа, 1997. – С. 87–92.

502. Чепіль М. Читальні «Просвіти» та формування духовних основ українського села на Дрогобиччині. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. – Дрогобич, 1997. – Вип. 2. – С. 38–43.

1998

503. Чепіль М. Громадянське виховання підлітків у позаурочній діяльності. *Ціннісні орієнтації в громадянському становленні особистості* : наук.-метод. зб. – Дрогобич : Відродження, 1998. – С. 178–180.

1999

504. Чепіль М. Г. Врецьона про зміст діяльності вчителя щодо формування національної свідомості учнів. *Творча*

особистість учителя. проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. – Київ, 1999. – Вип. 3. – С. 164–168.

505. Чепіль М. Народно-педагогічні засади формування виховного ідеалу українців. *Ідеї народної та наукової педагогіки у вихованні дітей і молоді* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (4–5 листоп. 1999 р.) / за заг. ред. Р.П. Скульського. – Івано-Франківськ, 1999. – С. 29–33.

506. Чепіль М. Проблема формування національної свідомості у науковій спадщині С. Смаль-Стоцького. *Педагогічні ідеї С. Смаль-Стоцького в контексті розвитку національної освіти й виховання* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Чернівці, 1999. – С. 122–124.

507. Чепіль М. Проблема формування національної свідомості дітей у педагогічній спадщині Івана Ющишина. *Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка»*. – Львів, 1999. – Вип. 14. – С. 121–129.

508. Чепіль М. Рідна мова як засіб формування національної свідомості (історико-педагогічний аспект). *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка»*. – Івано-Франківськ, 1999. – Вип. 2. – С. 60–69.

509. Чепіль М. Роль змісту шкільної освіти у формуванні національної свідомості галичан (1919–1939 рр.). *Етнос. Культура. Нація* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (29–31 жовтня 1998 р.). – Дрогобич, 1999. – С. 316–321.

510. Чепіль М. Стельмахович про використання виховних традицій народної педагогіки. *Сподвижник української етнопедагогіки (на пошану дійсного члена АПН України Мирослава Стельмаховича)*. Серія «Педагогіка, етнопедагогіка». – Івано-Франківськ, 1999. – Вип. 25. – С. 93–99.

511. Чепіль М. Теоретико-методологічні засади українського виховання у Галичині (1919–1939 рр.). *Українська система виховання: проблеми, перспективи*. Серія «педаго-

гіка, етнопедagogіка». – Івано-Франківськ, 1999. – Вип. 27. – С. 320–323.

512. Чепіль М. Українська державницька ідея і національне виховання учнів. *Україна: державність, історія, перспективи* : матеріали регіон. наук. конф. – Івано-Франківськ : Плай, 1999. – С. 265–270.

513. Чепіль М. Українські педагоги Галичини про сім'ю як чинник формування національної свідомості (II половина XIX–початок XX ст.). *Проблеми національного виховання в системі неперервної освіти* : матеріали III Міжнар. конф., 17–19 лист. 1999 р. Чернівці, 1999. С. 111–115.

514. Чепіль М. Ціннісні орієнтири у формуванні національної свідомості учнівської молоді Галичини на початку XX ст. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. Кн. 2. – Київ, 1999. – С. 54–61.

2000

515. Чепіль М. Взаємодія школи, сім'ї і громади щодо формування національної свідомості учнівської молоді (історико-теоретичний аспект). *Фактори соціального формування особистості. школа, сім'я, громадськість* : матеріали наук.-практ. конф. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – С. 105–115.

516. Чепіль М. Використання виховних традицій народної педагогіки у формуванні національної свідомості дітей і молоді. *Наукові записки Острозької Академії. Психологія і педагогіка.* – Острог, 2000. – Вип. I. – С. 49–59.

517. Чепіль М. Еволюція української ідеї на сторінках педагогічної періодики Галичини. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* – 2000. – № 2. – С. 289–298.

518. Чепіль М. Книга як засіб формування національної свідомості дітей та молоді у діяльності «Просвіти». *Віс-*

ник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка». Вип. III. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 156–165.

519. Чепіль М. Народне мистецтво як чинник формування національної свідомості : історія і сучасність. *Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту*. – Ізмаїл, 2000. – Вип. 9. – С. 134–139.

520. Чепіль М. Проблеми національного виховання в матеріалах Першого українського педагогічного конгресу. *Людинознавчі студії* : зб. наук. пр. ДДПУ імені Івана Франка. – Дрогобич : Вимір, 2000. – С. 109–119.

521. Чепіль М. Провідні ідеї Першого українського педагогічного конгресу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. – 2000. – № 1. – С. 309–318.

522. Чепіль М. Психолого-педагогічні аспекти формування національної свідомості учнів у процесі вивчення історії (II половина XIX–перша третина XX ст.). *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка»*. Вип. IV. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 101–109.

523. Чепіль М. Розвиток української педагогіки Галичини у контексті європейських концепцій (кінець XIX–початок XX ст.). *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського* : зб. наук. пр. Вип. 9–10. – Одеса : ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2000. – С. 48–54.

524. Чепіль М. Роль українського духовенства у формуванні національної свідомості галичан. *Наукові записки Острозької академії*. Т. 3. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. Біблія на теренах України. – Острог, 2000. – С. 265–272.

525. Чепіль М. Теоретичні засади українського виховання учнівської молоді Галичини (II пол. XIX–I пол. XX ст.). *Гуманізація навчально-виховного процесу* / за ред.

В. Легенького, В. Сипченка. – Слов'янськ : ІЗМН–СДПІ, 2000. – С. 226–235.

526. Чепіль М. Українознавство як чинник формування національної свідомості молоді (1919–1939 роки). *Джерела*. – 2000. – № 1–2. – С. 72–77.

527. Чепіль М. Українська державницька ідея і проблеми національного виховання учнів. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2000. – № 1. – С. 3–6.

528. Чепіль М. Українська ідея в педагогічній спадщині Михайла Галущинського. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2000. – № 8. – С. 28–31.

529. Чепіль М. Українська ідея в педагогічній спадщині Михайла Галущинського. *Освіта і управління*. – 2000. – Ч. 1–2. – С. 57–63.

530. Чепіль М. Українська історико-педагогічна спадщина як джерело формування національної свідомості. *Інновації у сучасному педагогічному процесі. теорія та практика* : зб. статей за матеріал. Всеукр. наук.-практ. конференції (Луганськ, 21–22 грудня 1999 р.). – Луганськ, 2000. – С. 225–229.

531. Чепіль М. Українська сім'я як чинник формування національної свідомості (II половина XIX–початок XX ст.). *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2000. – № 4. – С. 51–54.

532. Чепіль М. Форми виховання національної свідомості дітей і молоді в діяльності «Просвіти» (1868–1939). *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. – 2000. – Вип. 89. – С. 123–133.

533. Чепіль М. Формування національної свідомості дітей та молоді Галичини у діяльності товариства «Рідна школа». *Соціалізація особистості*. – 2000. – Вип. 2. – С. 226–237.

534. Чепіль М. Формування національної свідомості учнів у педагогічній спадщині Антона Крушельницького. *Наука і сучасність*. – 2000. – Т. XXII. (Вип. 2. Ч. 2). – С. 181–190.

535. Чепіль М. Формування національної свідомості як теоретико-педагогічна проблема. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. – 2000. – Вип. 78. – С. 164–172.

2001

536. Чепіль М. Вплив Шевченка на формування національної свідомості молоді Галичини (друга половина XIX ст.). *Джерела*. – 2001. – № 3–4. – С. 23–29.

537. Чепіль М. Діяльність товариства «Луг» у формуванні національної свідомості молоді Галичини (1929–1939). *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2001. – № 8. – С. 45–48.

538. Чепіль М. Жінка-мати як носій національних цінностей української родини (друга половина XIX–перша третина XX ст.). *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка»*. – 2001. – Вип. VI. – С. 73–81.

539. Чепіль М. Зміст виховної діяльності українського вчительства Галичини (друга пол. XIX–перша пол. XX ст.). *Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики* : зб. наук. пр. / [редкол.: Н. Гузій та ін.]. – Київ : НПУ, 2001. – Вип. I. – С. 128–134.

540. Чепіль М. Ідея формування національної свідомості на сторінках педагогічних часописів Галичини (друга половина XIX–перша половина XX століть). *Обрії*. – 2001. – № 2. – С. 21–24.

541. Чепіль М. Роль національної культури у вихованні студентської молоді. *Реклама і дизайн XXI сторіччя. освіта, культура, економіка*. – 2001. – Вип. 2. – С. 245–246.

542. Чепіль М. С. Русова про роль змісту освіти у формуванні національної свідомості. *Серія «Педагогіка»*. – 2001. – Вип. V. – С. 150–154.

543. Чепіль М. Спільна діяльність освітніх установ і громадських організацій щодо формування національної свідомості педагога. *Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка»*. – 2001. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 288–297.

544. Чепіль М. Усвідомлення власної території як підґрунтя патріотизму. *Рідна школа*. – 2001. – № 7. – С. 37–40.

545. Чепіль М. Філософсько-соціологічний і педагогічний аспекти формування національної свідомості майбутнього вчителя. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2001. – № 3. – С. 15–18.

546. Чепіль М. Формування національної свідомості учнів Рогатинської гімназії. *Рогатинська земля: історія та сучасність* : матеріали другої наук. конф. (Рогатин, 26–27 березня 1999 р.). – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – С. 142–147.

2002

547. Чепіль М. Географія як чинник національного виховання (історико-педагогічний аспект). *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. – 2002. – Вип. 143. – С. 176–181.

548. Чепіль М. Демократизація процесу едукації в Україні. *Освіта для майбутнього розвитку* : тези Міжнар. конф. (31 травня–1 червня 2002 р.). – Київ, 2002. – С. 114–115.

549. Чепіль М. Етнопедагогічні аспекти виховання української молоді. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2002. – № 9. – С. 10–16.

550. Чепіль М. Мета виховання в українській педагогіці першої половини ХХ ст. *Єдність національного і загальнолюдського у формуванні морально-духовних цінностей.* – 2002. – Вип. 1. – С. 14–20.

551. Чепіль М. Роль Пласту у вихованні національно свідомої молоді Галичини. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* – 2002. – № 7. – С. 9–20.

552. Чепіль М. Роль читанок у формуванні національної свідомості української дитини. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка».* – 2002. – Вип. VII. – С. 190–197.

553. Чепіль М. Соціально-педагогічні аспекти взаємодії школи і позашкільних закладів. *Психолого-педагогічні проблеми соціальної роботи та професійна підготовка до неї. теорія, практика :* матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Самбір, 2002. – С. 228–231.

554. Чепіль М. Філософсько-методологічні засади професійної підготовки майбутнього вчителя. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського.* – 2002. – Вип. 10. – Ч. II. – С. 44–46.

555. Чепіль М. Християнська педагогіка Юліана Дзєровича. *Християнські цінності. Історія і погляд у третє тисячоліття.* – 2002. – Т. VI. – С. 439–446.

2003

556. Чепіль М. Борець за українську національну ідею. *Українська педагогіка на межі тисячоліть :* матеріали педагогічних читань. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 58–61.

557. Чепіль М. Методичні аспекти підготовки фахівців для сфери соціальних послуг до виховної роботи з учнівсь-

кою молоддю. *Реформування соціальних служб в Україні: сучасний стан та перспективи* : зб: матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів ; Вінніпег : Видавнича фірма «Малті-М», 2003. – С. 107–111.

558. Чепіль М. Науково-дослідницька підготовка студентів вищих педагогічних закладів. *Молодь і ринок*. – 2003. – № 4 (6). – С. 6–9.

559. Чепіль М. Нормативно-правова основа змісту освіти в Галичині та його можливості у формуванні національної свідомості (1869–1919 рр.). *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. – 2003. – Вип. 176. – С. 190–197.

560. Чепіль М. Українська ідея як ціннісна орієнтація у вихованні молоді. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. – 2003. – Вип. VIII. – С. 87–92.

561. Чепіль М. Формування дослідницької спрямованості особистості студента. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. – 2003. – Вип.190. – С. 191–195.

2004

562. Чепіль М. Виховна функція українознавства. *Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців: соціально-гуманітарні науки* / упоряд. і відпов. ред. В. Балух. – Чернівці : Рута, 2004. – С 254–260.

563. Чепіль М. Українська педагогічна думка Східної Галичини в контексті європейських освітніх концепцій (кінець XIX–початок XX ст.). *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. – 2004. – Т. XXIV. – S. 53–62.

2005

564. Чепіль М. Богдан Ступарик – український педагог ХХ століття. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. – Lublin, 2005. – Т. XXV. – С. 233–240.

565. Чепіль М. Зміст україномовних підручників як джерело формування національних цінностей. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*. – 2005. – Вип. 256. – С. 173–180.

566. Чепіль М. Історія рідного краю як чинник національного виховання. *Україна–Польща. монолог–діалог культур*. – Кіровоград–Дрогобич–Кошалін : Коло, 2005. – С. 299–310.

567. Чепіль М. Підручники з рідної мови як засіб національного виховання учнів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка»*. – 2005. – № 3. – С. 3–7.

568. Чепіль М. Психолого-педагогічні засади опіки учнівської молоді у позаурочний час. *Ідея опіки дітей та молоді в історико-педагогічній науці* : зб. наук. пр. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – С. 35–40.

2006

569. Чепіль М. Виховання державотворчої молоді – основне завдання освіти. із виступу на Другому українському педагогічному конгресі (Львів, 4 листопада 2005 р.). *Грані педагогічної творчості. Наукова школа Марії Миронівни Чепіль*. наук.-метод посіб. / упоряд. О. Кобрій. – Дрогобич, 2006. – С. 114–124.

570. Чепіль М. Головні ідеї Першого Українського Педагогічного Конгресу в контексті сучасних завдань україното-

врення. *Другий Український Педагогічний Конгрес* : зб. наук. пр. – Львів, 2006. – С. 78–96.

571. Чепіль М. Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних навчальних закладах другої половини ХХ ст. *Молодь і ринок*. – 2006. – № 7 (22). – С. 113–116.

572. Чепіль М. Патріотизм як основа української системи виховання. *Зміст громадянської освіти і виховання. історія, реалії, перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Херсон, 2006. – С. 163–165.

573. Чепіль М. Патріотизм як основа української системи виховання. *Педагогічний альманах*. – 2006. – Вип. 1. – С. 88–95.

574. Чепіль М. Проблеми і перспективи сучасної сільської школи. *Гірська школа Українських Карпат*. – 2006. – № 1. – С. 115–121.

575. Чепіль М. Слово про вчителя. *Грані педагогічної творчості. Наукова школа Марії МIRONІВНИ Чепіль* : наук.-метод. посіб. / упоряд. О. Кобрій. – Дрогобич, 2006. – С. 102–113.

576. Чепіль М. Софія Русова про краєзнавство як засіб національного виховання учнів. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. – 2006. – Вип. 39. – С. 171–173.

577. Чепіль М. Теоретико-методологічні засади патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. *Молодь і ринок*. – 2006. – № 5 (20). – С. 14–18.

2007

578. Чепіль М. Вища педагогічна освіта України. європейський вибір. *Вісник соціально-гуманітарного факультету*

тету : зб. наук.- метод. ст. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – Вип.1. – С. 17–24.

579. Чепіль М. Етнопедагогічна концепція Мирослава Стельмаховича. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. – 2007. – Т. XXVI. – С. 23–31.

580. Чепіль М. Інноваційні процеси у вищій освіті: пошуки і перспективи. *Освітянські обрії. реалії та перспективи* : зб. наук. пр. – Київ : ІПТО, 2007. – № 1. – С. 248–252.

581. Чепіль М. Модернізація освіти на зламі століть. *Модернізація освіти: пошуки, проблеми, перспективи* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (28–31 травня 2007 р.). – Київ : ІПТО, 2007. – С. 79–81.

582. Чепіль М. Національні цінності в теорії і практиці жіночого руху Галичини (кінець XIX–перша третина XX ст.). *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2007. – Вип. 6. – С. 196–201.

583. Чепіль М. Патріотизм у свідомості майбутніх учителів. сутність і трактування. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія «Педагогіка та психологія»*. – 2007. – Вип. 345. – С. 188–196.

584. Чепіль М. Патріотизм як феномен виховання. *Молодь і ринок*. – 2007. – № 9. – С. 5–9.

585. Чепіль М. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя у сучасному освітньому вимірі. *Світ дослідницьких студій. Філософія. Культурознавство. Мовознавство. Літературознавство. Перекладознавство. Педагогіка*. Вип. III. – 2007. – С. 504–511.

586. Чепіль М. Удосконалення педагогічної освіти на Україні в контексті Болонського процесу. *Edukacja wobec wyzwań i zadań współczesności i przyszłości. Teoria i praktyka pedagogiczna*. – Rzeszów : Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. – S. 207–215.

587. Чепіль М. Українська ідея як ціннісна орієнтація в освіті й вихованні сучасної молоді. *Молодь і ринок*. – 2007. – № 3–4. – С. 23–28.

588. Чепіль М. Reformy edukacji pedagogicznej na Ukrainie w świetle reguł procesu bolońskiego. *Europejska wspólna przestrzeń edukacyjna a przeobrażenia oświatowe w Polsce i na Ukrainie (1989–2006): Nadzieje i zagrożenie* / pod red. M. Chepil i R. Kuchy. – Drohobycz–Lublin : Oddział Red.-Wyd. Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki w Drohobyczu, 2007. – S. 139–148.

2008

589. Чепіль М. А. Лотоцький про організаційно-методичні засади виховної роботи з дітьми у позаурочний час. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка»*. – 2008. – Вип. XXV. – С. 3–11.

590. Чепіль М. Едукація поляків і українців. стратегія наукових досліджень. *Молодь і ринок*. – 2008. – № 4 (39). – С. 13–16.

591. Чепіль М. З вірою у людей. *Творити – жити двічі*. До 60-річчя професора Валерія Скотного, ректора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2008. – С. 122–123.

592. Чепіль М. Педагогіка Пласту (перша третина ХХ ст.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. – 2008. – № 4. – С. 63–67.

593. Чепіль М. Теоретичні засади підготовки майбутнього вчителя до виховної роботи з учнями. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» та ін.* – 2008. – Вип. 17. – С. 4–14.

594. Chepil M. Maria Montessori in the Pedagogical Theory and Practice in Ukraine. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. – 2008. – T. XXVII. – S. 29–42.

595. Chepil M. Psychopedagogiczny aspekty realizacji zdrowego trybu życia uczniów szkół średnich. *Zdrowa szkoła – zdrowy uczeń*. Edukacja wobec wyzwań współczesnych zagrożeń zdrowia / pod red. J. Kirenki. – Lublin : Wyd. Neuro Centrum w Lublinie, 2008. – S. 79–85.

596. Chepil M. Udział ukraińskich instytucji oświatowych w kształtowaniu tożsamości narodowej Ukraińców w Galicji doby autonomicznej. *Galicja i jej dziedzictwo*. T. 20. Historia wychowania. Misja i edukacja. Rzeszów : Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2008. – S. 358–365.

597. Chepil M., Kucha R. Polska i Ukraina. wspólna historia, sąsiedztwo oraz potrzeby w zakresie badań edukacyjnych. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія»*. – 2008. – Вип. 23. – С. 355–358.

2009

598. Чепіль М. Лікувальна педагогіка Януша Корчака. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. – 2009. – Вип. XIX. – С. 81–92.

599. Чепіль М. Педагогіка Марії Монтессорі в Україні. *Вісник соціально-гуманітарного факультету*. Вип. II. – 2009. – С. 82–99.

600. Чепіль М. Підготовка педагога для сфери дошкільної освіти в Україні. *Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции* : сб. материалов IV Междунар. науч.-практ. конф. / под ред. А. Н. Сендер. В 2-х ч. Ч. II. – Брест : БрГУ им. А.С. Пушкіна, 2009. – С. 67–73.

601. Чепіль М., Куха Р. Викладач вищого навчального закладу в Польщі: місія, професія чи як кожна праця? *Молодь і ринок*. – 2009. – № 4 (51). – С. 16–22.

602. Chepil M. Edukacja patriotyczna i kształtowania świadomości narodowej młodzieży ukraińskiej. *Rodzina jako nośnik trafycji narodowych, religijnych i patriotycznych* / pod red. H. Bednarskiego i R. Kuchy. – Łowicz–Ryky, 2009. – S. 157–169.

603. Chepil M. Współczesne problemy wychowania patriotycznego młodzieży studenckiej na Ukrainie. *Patriotyzm a wychowanie* / pod red. E.J. Kryńskiej, J. Dąbrowskiej, A. Szarkowskiej, U. Wróblewskiej. – Bydgoszcz : Wyd. Trans Humana, 2009. – S. 688–694.

2010

604. Chepil M. Idee wychowania rodzinnego Ffloriana Znanickiego a kształtowanie postaw patriotycznych młodzieży ukraińskiej na przełomie XIX–XX wieku. *Wychowanie w środowisko. Między tradycją a wyzwaniem cywilizacji przyszłości* / pod red. M. Chodkowskiej, A. Mach. – Rzeszow : Wyd. URZ, 2010. – S. 115–121.

605. Чепіль М. Витоки становлення кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти. *Наукова діяльність кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 1991–2009: наук.-бібліогр. покажчик* / упоряд. М. Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – С. 5–13.

606. Чепіль М., Вишнівський Р. Іван Франко про виховання дітей та молоді. *Опіка і виховання дітей. Історія і сучасність* : зб. наук. пр. / за ред. М. Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ, 2010. – С. 90–101.

607. Чепіль М. Народньо-педагогічні засади виховання дітей в українській сім'ї (кінець ХІХ–перша третина ХХ ст.). *Педагогічний альманах*. – 2010. – Вип. 6. – С. 249–258.

608. Чепіль М., Федорович А. Форми і методи підготовки вчителів трудового навчання у педагогічних ВНЗ України (ІІ половина ХХ ст.). *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»*. – 2010. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 188–193.

609. Чепіль М., Дудник Н. Формування медійної культури у навчально-виховному процесі. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2010. – Вип. № 25. – С. 361–367.

610. Чепіль М. Формування творчої особистості підлітків у контексті особистісно орієнтованого виховання. *Людознавчі студії. Педагогіка*. – 2010. – Вип. 21. – С. 4–18.

611. Чепіль М. Теоретико-методологічні аспекти опіки і виховання: зіставний аналіз. *Опіка і виховання дітей. Історія і сучасність* : зб. наук. пр. / за ред. М. Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – С. 42–51.

2011

612. Чепіль М. Виховна діяльність вчителів українців Галичини щодо формування національної свідомості учнів (1867–1939). *Життя у творчості й красі: до 20-ліття науково-педагогічної діяльності доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Марії Миронівни Чепіль: наук.-метод. посіб. / упоряд. О. Карпенко*. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – С. 153–167.

613. Чепіль М. Історіографія проблеми формування національної свідомості української молоді Галичини

(1848–1939 pp.). *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Педагогіка»*. – 2011. – Вип. XL. – Ч. II. – С. 63–65.

614. Чепіль М. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвіллевої діяльності учнів. *Роль педагогічних дисциплін у формуванні сучасного фахівця* : матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару в рамках II етапу Всеукр. олімпіади з навчальної дисципліни «Педагогіка» (Умань, 14 квітня 2011 р.) / [гол. ред. Н. С. Побірченко]. – Умань : ПП Жовтий, 2011. – С. 143–148.

615. Чепиль М. Тенденции развития профессиональной подготовки педагогов в Польше. *Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции* : сб. материалов V междунар. науч.-практ. конф. / под ред. М. Э. Чесновский. В 2-х ч. Ч. I. – Брест : БрГУ имени А. С. Пушкина, 2011. – С. 21–26.

616. Чепіль М., Возняк А. Підготовка соціального педагога до роботи з обдарованими дітьми. *Обрії*. – 2011. – № 2 (33). – С. 49–51.

617. Чепіль М., Федорович А. Формування готовності майбутніх педагогів до виховної роботи з дітьми-сиротами. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія «Педагогіка і психологія»*. – 2011. – Вип. 29. – Ч. 2. – С. 213–220.

2012

618. Чепіль М., Возняк А. Вивчення потреб вихованців інтернатних закладів як важлива складова процесів соціалізації та адаптації. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна*. – 2012. – Вип. 18. – С. 86–94.

619. Чепіль М., Дудник Н. Використання творчої спадщини А. Лотоцького у навчально-виховному процесі

сучасної школи. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. – 2012. – Спецвип. 8. – Ч. II. – С. 106–114.

620. Чепіль М. Гуманістичні ідеї німецькомовної коменіології в історичній ретроспективі. *Дидактика Яна Амоса Коменського: від минулого до сьогодення* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Умань, 27 квітня 2012 р.) / гол. ред., Н. С. Побірченко. – 2012. – С. 105–107.

621. Чепіль М., Паласевич І. Естетичне виховання підлітків у позакласній виховній роботі. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія «Педагогіка і психологія»*. – 2012. – Вип. 35. – Ч. 1. – С. 138–145.

622. Чепіль М. Ідея добра і любові у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського. *Молодь і ринок*. – 2012. – № 1. – С. 37–41.

623. Чепіль М. Народно-педагогічні засади патріотичного виховання дітей в українських родинах (друга половина XIX–перша третина XX ст.). *Актуальні проблеми дошкілля* : зб. наук. пр. / за ред. М. Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – С. 221–235.

624. Чепіль М. Підручник А. Лотоцького «Історія України для дітей» як джерело формування національної свідомості школярів. *Педагогічний альманах* : зб. наук. пр. / [редкол.: В.В. Кузьменко та ін.]. – 2012. – Вип. 13. – С. 272–278.

625. Чепіль М., Паласевич І. Теоретичні засади естетичного виховання підлітків. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія»*. – 2012. – Вип. 36. – С. 139–143.

2013

626. Чепіль М. Методологічне обґрунтування педагогіки у спадщині Костянтина Ушинського. *Наукові записки*

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія». – 2013. – Вип. 41. – С. 336–339.

627. Чепіль М. Патріотизм як цінність у педагогічній спадщині В. Сухомлинського. *Педагогічний альманах*. – 2013. – Вип. 23. – С. 10–16.

628. Чепіль М. Патріотичне виховання української молоді у творчій спадщині Івана Франка. *Педагогічний альманах*. – 2013. – Вип. 17. – С. 6–12.

629. Чепіль М., Карпенко О. Індивідуальність педагога та перспективи впровадження педагогічних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія. «Педагогіка. Соціальна робота»*. – 2013. – Вип. 26. – С. 228–230.

2014

630. Чепіль М. Гуманістична спрямованість освітніх інновацій в сучасних соціокультурних умовах. *Матеріали круглого столу «Проблеми особистості в освітньому просторі держави»* (м. Львів, 15 квітня 2014 р.) / Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів : ЛьвДУВС, 2014. – С. 39–42.

631. Чепіль М. Етнічний патріотизм у педагогічній спадщині К. Ушинського. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. – 2014. – Вип. 29. – Ч. 1. – С. 213–222.

632. Чепіль М. Методологічні засади патріотичного виховання. *Етнодизайн. європейський вектор розвитку і національний контекст* : зб. наук. пр. / [редкол.: гол. ред. М.І. Степаненко]. – Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2014. – Кн. 1. – С. 80–86.

633. Чепіль М. Педагогічна персонологія Галичини міжвоєнного періоду: історіографія проблеми. *Педагогічна теорія і практика в контексті інтеграційних про-*

цесів : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конференції, (25–26 квітня 2014 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 296–302.

634. Чепіль М. Підручники як засіб патріотичного виховання молодших школярів (1919–1939 рр.). *Людинознавчі студії. Педагогіка.* – 2014. – Вип. 29. – Ч. 2. – С. 205–214.

2015

635. Чепіль М. Глобалізація і регіоналізм – провідні чинники реформування вищої освіти. *Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności: зб.наук. пр: у 2 т. / [редкол.: В.Г. Кремень (гол.)].* – Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Т. 2. – С. 61–69.

636. Чепіль М. Краєзнавство як чинник патріотичного виховання в українській педагогічній думці (кінець ХІХ–початок ХХ ст.). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія».* – 2015. – № 1 (9). – С. 38–44.

637. Чепіль М. Людина щедрої вдачі. *Перша в історії університету жінка-ректор: до ювілею ректора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка проф. Надії Скотної / упоряд. Ю. Кишакевич.* – Дрогобич : Вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. –С. 18–20.

638. Чепіль М. Межкультурное образование в условиях европейской интеграции. *Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции : сб. материалов VII междунар. науч.-практ. конф., Брест, 15–16 мая 2015 г. / Брест. гос. ун-т им. А.С. Пушкина ; [редкол.: Т.А. Ковальчук, Л.М.Максимук, М.С. Строчук].* – Брест : БрГУ, 2015. – С. 260–263.

639. Чепіль М. Патріотичне виховання у педагогічній концепції Григорія Ващенко. *Педагогічна освіта: теорія й практика.* – 2015. – Вип. 18 (1-2015). –С. 116–121.

640. Czepil M. Educating preschool children to love their motherland. *Around the care and upbringing of pedagogical reflection* / red. work collection edited by O. Karpenko, T. Parczewska. – Drohobych : Publ. department of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 2015. – S. 155–165.

641. Czepil M. Spuscizna pedagogiczna Janusza Korczaka I jej recepcja na Ukrainie: histiografia problemu. *Janusz Korczak przyjaciel dzieci. w nurcie rozważań pedagogicznych* / pod red. M. Czepil, R. Bednarz-Gryzbek, M. Hajkowskiej. – Lublin : Wyd. UMCS, 2015. – S. 57–72.

2016

642. Чепіль М. Зміст виховної діяльності українських педагогів Галичини (кінець ХІХ–початок ХХ ст.). *Люднознавчі студії. Педагогіка*. – 2016. – Вип. 3/35. – С. 244–254.

643. Чепіль М. Іван Франко про особистість вчителя крізь призму сьогодення. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. – 2016. – № 2 (12). – С. 61–66.

644. Чепіль М. Освітня діяльність Івана Филипчика: історіографія проблеми. *Люднознавчі студії. Педагогіка*. – 2016. – Вип. 2/34. – С. 255–265.

645. Чепіль М. Патріотизм як ціннісна орієнтація української молоді у творчому доробку Івана Франка (1856–1916). *Педагогічна освіта: теорія і практика*. – 2016. – Вип. 21 (2–2016). – С. 286–291.

646. Чепіль М. Педагогічні технології у змісті підготовки майбутніх учителів. *Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 26–27 серпня 2016 р.). – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – С. 119–122.

647. Chepil M. Problemy wychowania dzieci w pedagogicznej koncepcji Sofii Rusovej. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia* / red. nauk. G. Sanecki. – 2016. – Vol. 29. – No 2. – S. 111–120.

648. Chepil M. The theory of aesthetic education in works of Ukrainian scholars. *In the Sphere of Education and Artistic Work* / edited by M. Chepil, A.M. Żukowska, O. Karpenko. – Drohobych : Publ. department of Drohobych State Pedagogical Ivan-Franko University, 2016. – S. 198–205.

2017

649. Чепіль М. Дитина як суб'єкт виховання у педагогічній спадщині Софії Русової. *Наука і освіта*. – 2017. – № 2 (СХХХХХV). – С. 20–24.

650. Чепіль М. Діяльність кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка в умовах Української держави. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. – 2017. – Вип. 22 (1-2017). – Ч. 1. – С. 227–234.

651. Чепіль М. Міжнародний контекст інтеграції педагогів франкового університету в європейський освітній простір. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. – 2017. – Вип. 5/37. – С. 259–268.

652. Чепіль М. Педагогіка Марії Монтесорі на тлі ідей педоцентризму. *Inovativny výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce : Medzinárodná vedecko-praktická konferencia (10–11 marca 2017)*. – Sládkovičovo, Slovak Republic : Vysoká škola Danubius, 2017. – С. 44–46.

653. Чепіль М. Педагогіка Марії Монтесорі у підготовці фахівців дошкільної освіти в університетах України. *Osobowość, społeczeństwo, polityka : materiały VI Międzyn. konfer. nauk.-prakt. / pod red. J. Kota*. – Lublin : WSEI, 2017. – S. 203–205.

654. Чепіль М. Теоретичні проблеми формування особистості педагога: з історії наукових конференцій. *Людознавчі студії. Педагогіка*. – 2017. – Вип. 4/36. – С. 281–290.

655. Чепіль М. Ціннісні основи виховання особистості дитини у педагогічній спадщині М. Монтессорі. *Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст* : зб: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дрогобич, (26–27 жовтня 2017 р.) / за заг. ред. М. Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – С. 273–277.

656. Chepil M. Teacher professionalism in creative heritage of Vasyl Sukhomlynskyi. *Life and heart devoted to children: Yanush Korchak (1878–1942) and Vasyl Sukhomlynsky (1918–1970) are unforgettable* / edited M. Chepil, O. Karpenko, V. Petryk. – Warsaw : DUX, 2017. – S. 97–108.

657. Czepil M. Teoretyczne podstawy kształcenia nauczycieli na Ukrainie. *Studia Kulturowo Edukacyjne*. – 2017. – Т. XII. – Nr 1. – S. 88–97.

2018

658. Карпенко О., **Чепіль М.** Методологічні засади дослідження опіки над дітьми у Польщі. *Pedagogy in EU Countries and Ukraine at the Modern Stage* : Proceedings of International Scientific & Practical Conference, (December 21–22, 2018). – Baia Mare, Romania: Izd. «Baltija Publishing», 2018. – P. 13–16.

659. Чепіль М. Історіографія проблеми підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в Галичині (1848–1918 рр.). *Молодь і ринок*. – 2018. – № 1. – С. 6–11.

660. Чепіль М. Педагогіка дитинства: технологія плекання довершеної особистості. *Проблеми дитинства в контексті сучасної педагогіки*: зб. наук. пр. / за ред. М. Чепіль,

М. Ярушак. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – С. 227–232.

661. Чепиль М. Роль семьи в социализации одаренного ребенка. *Modernization of Educational System: World Trends and National Peculiarities* : International scientific conference, (23 February 2018). – Kaunas : Izd. «Baltija Publishing», 2018. – 180 s. – S. 98–100.

662. Чепиль М. Тенденции развития дошкольного образования в Украине. *Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции* : сборник материалов Междунар. научно-практич. конф., (Брест, 10 ноября 2017 г.) / [редкол.: Т.А. Ковальчук и др.]. – Брест : БрГУ, 2018. – С. 181–185.

663. Чепиль М. «Учитель–композитор музыки дитинства». Василь Сухомлинський і сучасність. *Педагогіка Василя Сухомлинського: від традицій до інновацій* : зб. наук. пр. / за ред. Марії Чепіль. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – С. 244–253.

664. Чепиль М., Карпенко О. Історіографія проблеми соціального виховання дітей в інтернатних закладах України (кінець ХХ–початок ХХІ ст.). *Педагогічний альманах*. – 2018. – Вип. 38. – С. 226–231.

665. Chepil M. I. Fylypchak's creative output in the modern educational system. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. – 2018. – Випуск 6/38. – С. 352–361.

666. Chepil M., Karpenko O. Maria Montessori's Ideas in Ukraine. *Sustainable Education as a Way of Bringing People Together–Multiple Stories From Europe* / edited by V. Haluzyak, R. Kucha, A. Vykhursch. № 83. – Łódź–Warszawa : Społeczna Akademia Nauk, 2018. – P. 129–141.

667. Chepil M., Marzec B., Broda M. Multimedia in pre-school education. *Konteksty Pedagogiczne*. – 2018. – Nr 2(11). – S. 11–24.

668. Chepil M., Marzec B. Grupa przedszkolna w teorii pedagogicznej Bogdana Navrochynskiego. *Молодь і ринок*. – 2018. – № 12 (167). – С. 26–32.

669. Chepil M., Marzec B., Broda M. Kształtowanie kompetencji kluczowych w przedszkolu. *Молодь і ринок*. – 2018. – № 11 (166). – С. 6–17.

2019

670. Карпенко О., **Чепіль М.** Опіка і виховання дітей у соціально-педагогічному дискурсі Польщі. *Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities* : Proceedings of II International scientific conference, (22 February 2019). – Kaunas : Izd. «Baltija Publishing», 2019. – P. 267–269.

671. Карпенко О., **Чепіль М.** Проблеми дитинства у контексті досвіду країн Європейського Союзу. *Українська освіта в умовах інтегрування в європейський простір* : зб. наук. пр. / за ред. О. Карпенко. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2019. – С. 95–103.

672. Чепіль М. Особливості реалізації екологічної освіти у початкових та середніх школах Південної Європи. *Молодь і ринок*. – 2019. – № 6 (173). – С. 18–23.

673. Чепіль М. Розвиток шкільної біологічної освіти в Україні у 80-90-ті роки ХХ ст. (історіографія проблеми). *Молодь і ринок*. – 2019. – № 4(171). – С. 11–15.

674. Chepil M., Karpenko O. The foster family in Poland, a custodial and educational environment (XX–the early XXI centuries). *The History of the Family*. – 2019. – No. 25:3. – P. 369–385.

675. Chepil M., Revt A. Lviv Region University Students' Ethnic Identity Formation. *Analles UMCS. Sectio J: Pedagogia i Psychologia*. – 2019. – Vol. 32(1). – P. 19–30.

676. Czepil M., Karpenko O. Pedagogical Principles of Child Custody in European Countries (XVIII–the First Half of XIX c.). *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*. – 2019. – № 11/2. – S. 182–190.

677. Czepil M., Revt, A. Interaction of ethnic tolerance and certain personality traits. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. – 2019. – № 8/40. – С. 68–80.

2020

678. Карпенко О., **Чепіль М.** «Сучасні напрями в дошкільній педагогіці» у підготовці докторів філософії в Україні. *Current trends and factors of the development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: International scientific and practical conference, (September 25–26, 2020, Lublin, Poland)*. P.2. – Lublin : UMCS, 2020. – S. 48–51.

679. Чепіль М. Теоретичні засади фізичного виховання дітей і молоді у Польщі (1918–1939 рр.). *Молодь і ринок*. – 2020. – № 3–4 (182–183). – С. 6–11.

680. Czepil O., Karpenko O. The Ukrainian Education in Galicia (1919–1939): A Search for an Ideal. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*. – 2020. – № 12/2. – P. 112–121.

681. Czepil M., Karpenko O. Opieka nad dziećmi w Polsce i jej recepcja na Ukrainie: historiografia problemu. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. – 2020. – № 39(1). – S. 251–267.

682. Fedorovych A., **Chepil M.** Development of child sciences in Ukraine in the early 20th century. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. – 2020. – 10/42. – С. 47–61.

683. Yankovych O., Shorobura I., Binytska O., Binytska K., **Czepil M.,** Karpenko O., Zharkova I., Hladiuk T., Matiiash V. Primary School Pupils' Problem-Solving Skills Formation.

Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala. – 2020. – Vol. 12(2). – S. 148–168.

2021

684. Карпенко О., **Чепіль М.** Педагогічне партнерство у закладах дошкільної освіти Польщі. *Інноваційна педагогіка.* – 2021. – Вип. 31. – Т. 2. – С. 151–154.

685. Карпенко О., **Чепіль М.** Педагогічні інновації в дошкільній освіті: європейський досвід. *Interaction of society and science: problems and prospects.* Abstracts of III International Scientific and Practical Conference. – London, 2021. – Pp. 275–278.

686. Карпенко О., **Чепіль М.** Педагогічні інновації в дошкільній освіті: європейський досвід. *Interaction of society and science: problems and prospects.* Abstracts of III International Scientific and Practical Conference. – London, England. – 2021. – Pp. 275–278.

687. Карпенко О., **Чепіль М.** Роль педагогічної культури батьків у вихованні дітей шестирічного віку. *Modern science: innovations and prospects* : Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SSPG Publish / edit. M.L. Komarytskyu. – Stockholm, 2021. – Pp. 232–236.

688. Чепіль М. Ключові компетентності вихователя закладу дошкільної освіти у Польщі. *I International Science Conference On Multidisciplinary Research:* Abstracts of I International Scientific and Practical Conference (Berlin, Germany January 19–21.01. 2021). – 2021. – P. 761–764.

689. **Чепіль М.** Розвиток теоретичних засад виховання дітей у закладах дошкільної освіти Польщі. *Молодь і ринок.* – 2021. – № 1(187). – С. 17–22.

690. Чепіль М., Прокопів Л. Формування лідерських якостей майбутнього викладача закладу вищої освіти засо-

бами командної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський зб. наук. пр. молодих учених ДДПУ імені Івана Франка. – 2021. – Вип. 36. – Т. 3. – С. 256–261.

691. Czepil M. Ostap Makarushka's (1867–1931) contribution to the development of the theory of education. *Biografistyka Pedagogiczna*. – 2021. – Т. 6 (1). – S. 161–176.

692. Czepil M. Professional Competence of Preschool Teachers in the Works of Ukrainian Scholars. *Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia*. – 2021. – № 34(1). – P. 25–34.

693. Czepil M., Karpenko O. Mykola Shlemkevych (1894–1966): anthropological principles of human research. *Educational Philosophy and Theory*. – 2021. – doi: [10.1080/00131857.2021.1933944](https://doi.org/10.1080/00131857.2021.1933944)

694. Czepil M., Karpenko O. National awareness: the evolution of the concept in the Ukrainian pedagogy of Galicia (1848–1918). *History of Education. Journal of the History of Education Society*. – 2021. – 18 с.

2022

695. Карпенко О., **Чепіль М.** Роль батьків в адаптації дитини до закладу дошкільної освіти. *Світові виклики сучасній освіті*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. / [гол. ред.: Осадченко І. І.]. – Умань: Громадська організація «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури», 2022. – С 36–42.

696. Чепіль М. Безпека життєдіяльності вихователів закладів дошкільної освіти: виклики сьогодення. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. – 2022. – Вип. 14/46.

697. Чепіль М. Проблеми якості дошкільної освіти в Австралії та США. *Пріоритетні напрями модернізації освіти: досвід, реалії, перспективи* : збірник наукових праць

Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року) / за ред. М. Чепіль, А. Федорович. – Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. – С. 42–45.

698. Чепіль М. Теоретико-методичні засади діяльності батьківських гуртків у Галичині (1919–1939 рр.). Молодь і ринок. – 2022. – №1(199). – Січень 2022. – С. 18–23.

Навчальні програми

2000

699. Чепіль М. Методика виховної роботи : програма спецкурсу для вчителів, що атестуються за ОКР «Спеціаліст». – Дрогобич, 2000. – 8 с.

2002

700. Чепіль М. Основи педагогіки : програма для студентів факультету менеджменту і маркетингу спеціальності 7.050.201 «Менеджмент організацій». – Дрогобич, 2002. – 12 с.

2004

701. Чепіль М. Методика позаурочної діяльності : програма для студентів педагогічних спеціальностей. – Дрогобич, 2004. – 8 с.

702. Чепіль М. Нові педагогічні технології : програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців ОКР «Спеціаліст» спеціальності «Менеджмент організацій». – Дрогобич, 2004. – 14 с.

703. Чепіль М. Порівняльна педагогіка. для підготовки фахівців ОКР «Спеціаліст». – Дрогобич, 2004. – 10 с.

704. Чепіль М. Вища школа та Болонський процес. програма для підготовки фахівців ОКР «Магістр». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 10 с.

705. Чепіль М. Магістерський семінар. програма навч. дисципліни для фахівців ОКР «Магістр» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Дошкільна освіта» / за заг. ред. **М. Чепіль**, Н. Скотна. – Дрогобич : Ред.- вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – С. 187–194.

706. Чепіль М. Педагогіка вищої школи. Болонський процес. програма для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта усіх спеціальностей. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 14 с.

707. Чепіль М., Федорович А. Актуальні проблеми освіти : програма спецсемінару для підготовки фахівців ОКР «Спеціаліст» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Українська мова і література». – 2009. – 8 с.

708. Чепіль М., Федорович А. Основи наукових досліджень : програма навч. дисципліни для фахівців ОКР «Спеціаліст» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 10 с.

709. Чепіль М., Федорович А. Основи наукових досліджень : програма навч. дисципліни для фахівців ОКР «Спеціаліст» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта спеціальності «Дошкільна освіта» / за заг. ред. **М. Чепіль**, Н. Скотна. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – С. 110–119.

2010

710. Чепіль М. Педагогіка вищої школи : програма для підготовки аспірантів усіх спеціальностей. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. – 10 с.

711. Чепіль М., Вишневський О., Пантюк Т., Пантюк М. Педагогіка. програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта. – 2010. – 24 с.

2012

712. Чепіль М. Історія педагогіки. програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 20 с.

713. Чепіль М. Порівняльна педагогіка : програма для підготовки фахівців ОКР «Спеціаліст». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. – 10 с.

2013

714. Чепіль М., Карпенко О. Вища освіта і Болонський процес : програма для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» напряму підготовки 0401 Природничі науки для спеціальності 8.04010601 «Екологія та охорона навколишнього середовища». – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 14 с.

2014

715. Чепіль М., Федорович А. Програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для підготовки

фахівців ОКР «Бакалавр» галузі знань 0101 Педагогічна освіта напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – 16 с.

2016

716. Чепіль М. Актуальні проблеми освіти : програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 11 с.

717. Чепіль М. Актуальні проблеми освіти : програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 011 Науки про освіту. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 11 с.

718. Чепіль М. Загальна педагогіка : програма для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 15 с.

719. Чепіль М. Педагогічні технології : програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 8 с.

720. Чепіль М. Порівняльна педагогіка : програма для підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти доктора філософії галузі знань 01 Освіта спеціальності 011 Науки про освіту. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 11 с.

721. Чепіль М. Сучасні напрями в педагогіці : програма для підготовки фахівців другого (магістерського)

рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 12 с.

722. Чепіль М.М. Сучасні напрями в педагогіці : програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 011 Науки про освіту. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. – 12 с.

2018

723. Чепіль М.М. Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми : робоча навчальна програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2018. – 16 с.

2020

724. Чепіль М. Сучасні напрями в педагогіці : програма для підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти доктора філософії галузі знань 01 Освіта спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 12 с.

725. Чепіль М. Актуальні проблеми освіти : робоча навчальна програма для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (240 кредитів ECTS) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

726. Чепіль М. Актуальні проблеми освіти : робоча навчальна програма для підготовки фахівців першого (бака-

лаврського) рівня вищої освіти (120 кредитів ECTS) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

727. Чепіль М. Загальна педагогіка : робоча навчальна програма для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (240 кредитів ECTS) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

728. Чепіль М. Організація наукових досліджень в галузі дошкільної освіти : робоча навчальна програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти (90/120 кредитів ECTS) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

729. Чепіль М. Порівняльна педагогіка : робоча навчальна програма для підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти доктора філософії галузі знань 01 Освіта спеціальності Освітні, педагогічні науки. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 18 с.

730. Чепіль М. Порівняльна педагогіка : робоча навчальна програма для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

731. Чепіль М. Порівняльна педагогіка : робоча навчальна програма для підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти доктора філософії галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 18 с.

732. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти (90 кредитів ЄКТС, 120 кредитів ЄКТС) галузі знань: 09 Біологія; 10 Природничі науки спеціальності 091 Біологія; 101 Екологія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2020. – 20 с.

733. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 10 Природничі науки; 11 Математика та статистика спеціальності 104 Фізика, астрономія; 111 Математика. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2020. – 20 с.

734. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Музичне виховання). – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

735. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша-англійська). – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

736. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 033 Філософія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

737. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 Хореографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. –20 с.

738. Чепіль М., Карпенко О. Педагогіка вищої школи : робоча програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2020. – 20 с.

Розділ 3
НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА
МАРІЇ ЧЕПІЛЬ
«Історія, теорія і практика української
освіти і виховання»

Напрями наукових досліджень

Багатолітня виховна діяльність у сфері позашкільної освіти, результати експериментального дослідження, наукові пошуки стали сприятливим підґрунтям для заснування наукової школи (1999). Будучи докторантом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, досліджуючи проблеми національної свідомості дітей та молоді, зуміла долучити талановитих освітян до науково-дослідницької діяльності, стрижнем якої стала українська національна ідея. Саме в цей період М. Чепіль започатковано формування наукової школи – неформального об'єднання кваліфікованих дослідників і дослідників-початківців навколо особистості науковця, який за особистісними якостями та інтелектуальними здобутками є центром згуртування науковців, чиї дослідження відображають авторський науковий пошук.

У 2018 р. президент НАПН України В. Кремень нагородив засновника наукової школи «Історія, теорія і практика української освіти і виховання, проф. М. Чепіль дипломом «За вагомий внесок у розвиток наукових шкіл України» .

Наукова школа професора Марії Чепіль на сьогоднішній день налічує 5 докторів наук, професорів, 2 кандидатів наук, професорів, 24 кандидатів наук. У рамках школи захищено 2 докторські, 22 кандидатські дисертації. зі спеціальності

«загальна педагогіка та історія педагогіки». Представники наукової школи в сучасних освітніх умовах здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження у галузі педагогіки. Цьому сприяла й безпосередня участь професора М.М. Чепіль та її учнів в організації наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, спільних проектів.

Чи може існувати наукова школа без керівника, без учнів, без змістової спільної діяльності, без створення такого середовища, де дослідник реалізує власний науковий потенціал та має змогу проявити особистісний підхід до здійснення наукового пошуку? Звісно, ні.

Важливим є те, що М. Чепіль поєднує у собі твердість, реалізм, дружелюбність, серйозність і водночас почуття гумору. Вони допомагають підбирати творчу молодь і навчати мистецтву дослідження, створювати в творчому колективі ділову, доброзичливу атмосферу. Перспективний науковець, відшукує мислячих і здібних учнів, залучає їх до дослідницької діяльності, передає їм власні ідеї, методики, гіпотези. І в цьому могутність і тривалість існування науково-педагогічної школи М. Чепіль.

Наукова школа професора М. Чепіль, як зазначає О. Гнізділова, це дослідницький колектив однодумців, в якому органічно зливаються спілкування і пізнання, науковий пошук і навчання дослідницькій майстерності, генерування нових ідей, їх дбайливе збереження і відстоювання та постійне відтворення поколінь учених. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що творчий доробок, результати наукової праці й підсумки педагогічної діяльності М. Чепіль дозволяють на сучасному етапі говорити про сформовану нею науково-педагогічну школу дослідників вітчизняної історії педагогіки ХХ ст. Розвідки представників наукової школи професора М. Чепіль збагатили педагогічну науку цінним матеріалом про особливості розвитку націо-

нальної ідеї у змісті діяльності інститутів виховання, теорію і практику виховання учнівської молоді Галичини, західних земель України та держави в цілому, специфіку підготовки майбутніх учителів до виховної роботи у вітчизняній педагогіці ХХ століття, освітньої діяльності педагогів-практиків, культурно-освітніх діячів регіону у галузі теорії і практики виховання в ретроспективі, особливості реалізації завдань патріотичного, громадянського, естетичного виховання в європейському освітньому просторі, визначили перспективи використання провідних ідей минулого у сучасних закладах освіти України.

Професор М. Чепіль виплекала цілу плеяду науковців, які охоче транслиують і всіляко примножують ідеї свого вчителя, пристрасно і самовіддано сприяють поступові національної освіти. Наскрізною ідеєю є вивчення історії вітчизняної освіти, теорії і методики виховання з позицій нового педагогічного мислення, на основі інтеграції мудрості народної педагогіки, здобутків прогресивної педагогічної думки, найновіших досягнень вітчизняної і зарубіжної виховної практики задля доведення її значущості для сучасної освіти України. Ідентифікувати її науково-педагогічну школу дозволяє активна педагогічна діяльність і багаторічна продуктивність, що характеризується як кількісними, так і якісними показниками кожного.

Наукові напрями досліджень: історія вітчизняної освіти (Н. Іваніків, О. Кобрій, В. Могорита, О. Околович, Л. Прокопів, О. Свйонтик, А. Федорович, Р. Хить); теорія і методика національного, громадянського, полікультурного, естетичного виховання учнівської молоді в історичній ретроспективі та на сучасному етапі розвитку школи (О. Бенца, М. Брода, М. Винарчик, А. Возняк, Г. Гуменюк, Л. Левицька, І. Паласевич, Г. Розлуцька, Л. Стахів, Т. Мочан, Я. Яців.); творча спадщина діячів освіти Західної України і Польщі

в ХХ столітті (Х. Дзюбинська, Н. Дудник, Р. Вишнівський, О. Карпенко, Б. Мажец, Г. Савчин, Ю. Яким). Кожен з них мав і має можливість шукати наукову істину, вносити щось нове у педагогічну науку, наповнює її новим змістом, робить цікавою і необхідною для суспільства.

Представники школи проводять фундаментальні та прикладні дослідження у галузі педагогіки. Магістральною метою школи є вивчення історії вітчизняної освіти, теорії і методики виховання з позицій нового педагогічного мислення, на основі інтеграції мудрості народної педагогіки, здобутків прогресивної педагогічної думки, найновіших досягнень виховної практики задля доведення її значущості для сучасної освіти України. Науковці досліджують зміст підготовки вчителів та наукових кадрів у педагогічних ЗВО, розробляють інноваційні освітні технології, історичні та методичні аспекти виховання (національно-патріотичне, полікультурне, громадянське, естетичне), зміст позакласної виховної роботи в школі. Суттєве місце займає вивчення педагогічної спадщини українських педагогів минулого (М. Галущинського, Ю. Дзеровича, А. Лотоцького, І. Филипчак, І. Франка, І. Ющишина, Я. Яреми та ін.). Такий широкий діапазон наукової та практичної діяльності знайшов висвітлення у численних публікаціях.

Під її науковим керівництвом підготовлено двох докторів і 22 кандидатів педагогічних наук, які працюють у вищих навчальних закладах Західної України і Польщі. Ще чотири теми докторських і п'ять тем кандидатських дисертацій у процесі виконання.

Серед них – переможці Всеукраїнського конкурсу наукових робіт в галузі «Педагогічні науки (в т.ч. педагогічна і вікова психологія)», лауреати обласних премій облдержадміністрації та обласної ради, стипендіати магістерських програм обміну студентів «Erasmus» (Відень), урядових сти-

пендії Польського комітету ЮНЕСКО для виконання наукового дослідження, стипендії ім. Лейна Кіркланда за підтримки Польсько-Американського Фонду Свободи і Польсько-Американської Комісії Фулбрайта у категорії «молоді науковці» в галузі суспільні науки в Університеті ім. Адама Міцкевича (Познань), стипендії Фонду стипендій Австрійської Республіки для кандидатів наук (OEAD) в Інституті соціальної педагогіки Університету ім. Леопольда і Франца (Інсбрук), Австрійської академії наук.

Науково-педагогічна школа професора М.М. Чепіль – дослідницький колектив одностудентів, в якому органічно зливаються спілкування і пізнання, науковий пошук і навчання дослідницькій майстерності, генерування нових ідей, їх дбайливе збереження і відстоювання та постійне відтворення поколінь учених. Для своїх учнів вона не лише науковий керівник, вона – одностудент, старший товариш, людина, яка вміє критично оцінити свої здобутки, бачить перспективу подальшої наукової праці, може скласти план-проект своїх пошуків. Для своїх учнів, серед яких багато кандидатів педагогічних наук, М. Чепіль є ідеалом педагога-наставника, педагога-дослідника.

Ідентифікувати її науково-педагогічну школу дозволяє активна педагогічна діяльність і багаторічна продуктивність. Відомий учений, висококваліфікований викладач вищої школи, професор Марія Чепіль – автор майже 400 публікацій. Серед них 37 монографій, розділів у монографіях, 48 збірників наукових праць, 35 посібників для студентів вищих педагогічних навчальних закладів («Педагогічні технології», «Порівняльна педагогіка», «Сучасні напрямки в педагогіці», «Методика позаурочної діяльності»).

Марія Чепіль чимало зусиль доклала до розширення підготовки наукових кадрів. З її ініціативи відкрито аспірантуру та докторантуру зі спеціальності 13.00.01 – загальна

педагогіка та історія педагогіки, аспірантуру зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання. З 2016 р. здійснюється освітня діяльність у сфері вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні за спеціальностями 011 Освітні, педагогічні науки, 012 Дошкільна освіта. Нею започатковано підготовку фахівців другого рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки за спеціалізацією «Педагогіка вищої школи».

Творчий доробок, результати наукової праці й підсумки наукової діяльності професора М.М. Чепіль дозволяють говорити про сформовану нею науково-педагогічну школу дослідників історії педагогіки ХХ– початку ХХІ ст.

Важливим є те, що М. Чепіль поєднує у собі твердість, реалізм, дружелюбність, серйозність і водночас почуття гумору. Вони допомагають підбирати творчу молодь і навчати мистецтву дослідження, передавати їм власні ідеї, методики, гіпотези. створювати в творчому колективі ділову, доброзичливу атмосферу. І в цьому могутність і тривалість існування науково-педагогічної школи професора М.М. Чепіль. Саме у такому випадку наукова школа є життєздатною та життєдіяльною, а її представники примножують славу вітчизняної наукової думки. Попереду – нові надбання, творчі злети!!!

Наукове керівництво захищеними дисертаційними роботами

2004

739. Бенца О. І., 2004 р., Проблеми громадянського виховання учнівської молоді в спадщині діячів освіти Закарпаття (1919–1939 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: Досліджено теоретичні напрацювання діячів освіти з проблеми громадянського виховання в контексті полікультурного освітнього простору Закарпаття, що дало можливість розкрити тогочасну модель цінностей громадянського виховання; виявити тенденції та особливості громадянського виховання у досліджуваній період; доповнити педагогічну теорію науковими знаннями про еволюцію поняття «громадянство»; уточнити зміст, форми і методи громадянського виховання учнівської молоді.

2005

740. Яців Я. М., 2005 р., Національно-патріотичне виховання учнівської молоді у позаурочний час на західноукраїнських землях (1919–1939 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: узагальнено зміст національно-патріотичного виховання учнівської молоді у позаурочний час, основу якого творять національні цінності; виявлено тенденції діяльності західноукраїнських освітніх діячів у царині національно-патріотичного виховання; доповнено педагогічну теорію науковими знаннями про еволюцію змісту поняття «патріотизм» (етнічний, територіальний, державницький); уточнено форми і методи національно-патріотичного виховання учнівської молоді; обґрунтовано перспективи творчого використання досвіду національно-патріотичного виховання в сучасних умовах.

2006

741. Проконів Л. М., 2006 р., Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах України (друга половина ХХ століття), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: Здійснено комплексне вивчення вітчизняних і зарубіжних напрацювань з питань обдарованості молоді; виявлено тенденції розвитку вищих педагогічних закладів України впродовж 1945–2000 рр. щодо напрямку роботи з обдарованою молоддю; досліджено й проаналізовано зміст, форми і методи навчально-виховної роботи з обдарованими студентами у вищих педагогічних закладах України зазначеного періоду в аудиторний та позааудиторний час.

742. Розлуцька Г. М., 2006р., Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919–1939 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: Проаналізовано зміст україномовних букварів і читанок, шкільних підручників з мови, природничого циклу, історії, громадянознавства та обґрунтовано їхню роль і значення у полікультурному вихованні молодших школярів Закарпаття міжвоєнного періоду; розкрито полікультурну спрямованість змісту шкільної освіти у вітчизняній та зарубіжній теорії і практиці; з'ясовано провідні чинники сприяння українському підручникотворенню, виявлено закономірності розвитку підручників.

2007

743. Брода М. В., 2007 р., Виховання самостійності у навчанні учнів основної загальноосвітньої школи (друга половина ХХ ст.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: Здійснено комплексний аналіз вітчизняних і зарубіжних напрацювань з проблеми виховання самостійності у навчанні учнів загальноосвітньої школи України другої половини ХХ ст.; виокремлено етапи й тенденції у її розвитку; досліджено й проаналізовано принципи, зміст,

методи, засоби, форми виховання самостійності протягом досліджуваного періоду.

744. Левицька Л. Я., 2007 р., Етнопедагогічні аспекти виховання характеру в українській педагогіці Галичини (1919–1939 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: здійснено комплексний аналіз вітчизняних і зарубіжних напрацювань з проблеми виховання характеру; проаналізовано передумови виховання характеру в Галичині (1919–1939 рр.); висвітлено етнопедагогічні та етнопсихологічні засади виховання характеру у спадщині українських педагогів краю міжвоєнного періоду; розкрито етнопедагогічний інструментарій виховання характеру; визначено можливості застосування історичного досвіду у сучасних умовах.

745. Стахів Л. Г., 2007р., Навчальна книга як засіб родинного виховання молодших школярів у Західній Україні (1919–1939 рр.): (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: системно досліджено зміст україномовних підручників для молодших школярів як засобу родинного виховання, визначено етапи розвитку підручників на західноукраїнських землях; розкрито тенденції розвитку підручника як носія цінностей родинного виховання; доповнено педагогічну теорію науковими знаннями про еволюцію понять „підручник», „родинне виховання», які розкривають місце і роль підручника у змісті родинного виховання; подальший розвиток отримали положення щодо вдосконалення шляхів формування родинних цінностей у змісті підручників; обґрунтовано перспективи творчого використання змісту підручників у родинному вихованні молодших школярів у сучасних умовах.

2008

746. Возняк А. Б., 2008 р., Формування творчої особистості підлітків у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи (1946–2006 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: системно узагальнено зміст формування творчої особистості підлітків у загальноосвітній школі упродовж 1946–2006 рр.; обґрунтовано етапи становлення і розвитку проблеми формування творчої особистості підлітка в позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи, кожен з яких відображає генезу поняття «формування творчої особистості» і позначений відповідними тенденціями; здійснено ретроспективний аналіз змісту позакласної виховної роботи з досліджуваної проблеми, уточнено форми і методи позакласної виховної роботи з метою формування творчої особистості підлітків.

747. Дудник Н. З., 2008 р., Просвітницька діяльність та педагогічна спадщина Антона Лотоцького (1881–1949 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: цілісно проаналізовано просвітницьку та педагогічну діяльність А.Лотоцького у контексті суспільно-політичного розвитку Галичини; з'ясовано соціокультурні передумови формування світогляду педагога; висвітлено виховний потенціал його творчої спадщини; доповнено відомості про пріоритетні напрями просвітницької діяльності педагога; обґрунтовано можливості творчого використання педагогічної спадщини А.Лотоцького для становлення й розвитку сучасної української освіти.

748. Федорович А. В., 2008 р., Підготовка вчителів праці у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: комплексно проаналізовано проблему підготовки вчителів праці у вищих педагогічних навчальних закладах України упродовж другої половини ХХ ст.; виокремлено етапи й тенденції їх діяльності стосовно підготовки вчителя праці, що дає уявлення про поступовий еволюційний розвиток її змісту, форм і методів у досліджуваній період; розкрито організацію навчально-виховного процесу підготовки вчителів праці; визначено можливості застосування історичного досвіду підготовки вчителів праці в контексті європейського освітнього простору.

2009

749. Іваніків Н. М., 2009 р., Принцип краєзнавства в організації навчального процесу початкової школи в Україні (20–30-ті роки ХХ століття), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: Системно узагальнено сутність принципу краєзнавства в організації навчального процесу початкової школи в Україні (20–30-ті роки ХХ століття); уточнено дефініцію «принцип краєзнавства» у педагогічній науці; обґрунтовано тенденції й етапи реалізації краєзнавчого принципу в початковій школі; проаналізовано завдання та зміст шкільного краєзнавства у комплексних навчальних програмах, підручниках та посібниках для початкових шкіл України досліджуваного періоду; розкрито використання принципу краєзнавства у позакласній роботі з молодшими школярами означеного періоду;

2010

750. Вишнівський Р. Й., 2010 р., Ідея національної школи у творчому доробку Івана Франка, (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: уперше цілісно проаналізовано концептуальні засади національної школи у творчому доробку І. Франка, основні напрями (теоретико-педагогічний, громадсько-просвітницький, науково-методичний, літературно-публіцистичний) творчої діяльності І. Франка, виділено етапи в обґрунтуванні концепції національної школи, виокремлено провідні педагогічні ідеї та найважливіші духовно-культурні цінності виховання особистості, висвітлено внесок І. Франка у розробку методичних засад національної школи, роль вчителя у навчально-виховному процесі; здійснено актуалізацію педагогічних ідей і творчої спадщини І. Франка у контексті реформування сучасної школи в Україні.

2011

751. Мочан Т. М., 2011 р., Естетичне виховання учнівської молоді в полікультурному середовищі на Закарпатті (1919–1939 рр.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: здійснено ретроспективний аналіз розвитку естетичного виховання учнівської молоді, обґрунтовано етапи становлення і розвитку естетичного виховання в українській педагогічній думці Закарпаття міжвоєнного періоду, кожен з яких відображає генезу поняття «естетичне виховання» і позначений відповідними тенденціями; виокремлено форми (виставки, гуртки, концерти, екскурсії, імпрези та ін.), методи (інсценізація, ілюстрування, декламування, імітація та ін.), засоби (музика, спів, природа, праця та ін.), провідні чинники естетичного виховання (соціально-економічний, суспільно-політичний), які виявляють їх національну приналежність; обґрунтовано можливості використання історичного досвіду естетичного виховання учнівської молоді в сучасних умовах.

752. Паласевич І. Л., 2011 р., Естетичне виховання підлітків у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи (друга половина ХХ ст.), (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: цілісно досліджено розвиток проблеми естетичного виховання у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи (друга половина ХХ ст.); розкрито витoki проблеми естетичного виховання підлітків у вітчизняній педагогічній думці та передумови її реалізації у шкільній практиці; визначено й обґрунтовано етапи розвитку проблеми естетичного виховання підлітків у загальноосвітній школі України в означених межах (1949–1958; 1958–1979; 1979–1991; 1991–2000); узагальнено досвід (зміст, форми, методи, засоби естетичного виховання підлітків у позакласній виховній роботі означеного періоду та здійснено актуалізацію їх у контексті реформування загальноосвітньої середньої школи в сучасних умовах.

2012

753. Савчин Г. М., 2012 р., Педагогічні погляди та культурно-освітня діяльність Івана Филипчика, (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: Вивчено та проаналізовано педагогічні погляди та культурно-освітню діяльність І. Филипчика; визначено основні чинники формування його особистості як педагогічної персоналії; з'ясовано провідні напрями його діяльності (педагогічний, літературно-публіцистичний, науково-дослідницький, громадсько-просвітницький та журналістський), а також внесок у дослідження історії шкільництва Галичини. Доведена актуальність педагогічних ідей просвітника та необхідність їхньої практичної реалізації для становлення й розвитку сучасної української освіти.

754. Яким Ю. В., 2012 р., Виховання дітей-сиріт у польській педагогіці міжвоєнного періоду, (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: цілісно проаналізовано проблему виховання дітей-сиріт у польській педагогіці міжвоєнного періоду; на основі зіставного аналізу конкретизовано основні дефініції дослідження в українській і польській педагогічній науці; обґрунтовано передумови розвитку ідеї виховання дітей-сиріт й теоретико-методичні засади виховання дітей-сиріт у творчому доробку польських педагогів міжвоєнного періоду; узагальнено внесок польських педагогів у розвиток інституційних форм виховання-дітей сиріт у Польщі упродовж 1918–1939 рр.; окреслено актуальність ідей польських педагогів щодо виховання дітей-сиріт для українського соціуму.

2013

755. Кобрій О. М., 2013 р. «Теоретико-методологічні засади Формування змісту педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки, докт. пед. наук).

Анотація: у дослідженні на основі ретроспективного аналізу досвіду українських та зарубіжних педагогів у формуванні змісту педагогічних дисциплін з'ясовані теоретико-методологічні засади організації цього процесу у ВНЗ України протягом другої половини ХХ – початку ХХІ ст., обґрунтовано стратегічні орієнтири щодо визначення змісту педагогічних дисциплін та концептуальні характеристики його формування у практиці ВНЗ України окресленого періоду.

756. Погоріла А. І., 2013., «Формування творчої особистості старшокласників у історії вітчизняної школи другої

половини XX століття», (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: у дисертації систематизовано та узагальнено особливості формування творчої особистості старшокласників у вітчизняній школі впродовж другої половини XX ст.; обґрунтовано етапи становлення і розвитку проблеми формування творчої особистості старшокласників у навчально-виховному процесі вітчизняної школи, кожен з яких характеризується певними тенденціями; здійснено ретроспективний аналіз змісту навчально-виховної роботи зі старшокласниками у досліджуваній період; уточнено педагогічний інструментарій формування творчої особистості старшокласників; визначено педагогічні умови і на цій основі змодельовано систему формування творчої особистості старшокласників в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

2014

757. Винарчик М. П., 2014 р. «Розвиток білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції (70-ті роки XX – початок XXI століття)», (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: дисертаційній роботі досліджено становлення і розвитку білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції (70-ті рр. XX–початок XXI ст.). Висвітлено міжкультурний аспект білінгвальної освіти; з'ясовано історичні і соціальні передумови становлення білінгвальної освіти у Франції, виокремлено періоди розвитку білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції. Проаналізовано основні тенденції розвитку білінгвальної освіти у середніх навчальних закладах Франції. Акцентовано увагу на ролі фахівця білінгвального навчально-виховного процесу, визначено суть моніторингу якості білінгвальної

освіти. Проведено зіставний аналіз розвитку білінгвальної освіти у Франції та Україні на сучасному етапі, а також обґрунтовано можливості творчого використання в Україні позитивних ідей французького досвіду білінгвальної освіти.

758. Околович О. В., 2014 р. «Підготовка вчителя іноземної мови у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: у дисертації теоретично узагальнено наукову проблему становлення підготовки вчителів іноземної мови упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст. і запропоновано її системне розв’язання, що уможливило удосконалення змісту підготовки фахівців та реформування сучасної української педагогічної освіти на основі здобутків минулого. Проведення ретроспективного аналізу підготовки вчителів іноземної мови упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

2015

759. Дзюбинська Х. А., 2015 р. «Опіка і виховання дітей-сиріт у діяльності благодійних товариств Польщі (ХІХ – початок ХХ ст.)» (13.00.01–загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: у дисертації цілісно проаналізовано проблеми опіки й виховання дітей-сиріт у діяльності благодійних товариств Польщі упродовж ХІХ – початку ХХ ст.; висвітлено передумови їх виникнення, громадсько-педагогічні ініціативи у сфері опіки над сиротами; визначено етапи розвитку теорії і практики опіки і виховання у діяльності благодійних товариств у Польщі й охарактеризовано тенденції; розкрито зміст виховання, основні напрями діяльності товариств, педагогічний інструментарій виховання дітей-сиріт; обґрунтовано інституційні форми опі-

кунсько-виховної діяльності; здійснено актуалізацію історичного досвіду діяльності благодійних товариств у контексті сучасних проблем опіки та виховання дітей-сиріт у Польщі та Україні.

2019

760. Мажец Б. Х., 2019 р. «Модернізація дошкільної освіти у Польщі (1989–2017 рр.)», (13.00.01 –загальна педагогіка та історія педагогіки, доктор пед. наук).

Анотація: У дисертації цілісно та системно обґрунтовано й узагальнено проблему модернізації дошкільної освіти у Польщі в 1989–2017 рр.; проаналізовано теоретико-методологічні та програмні основи дошкільної освіти з урахуванням суспільно-політичних умов кінця ХХ – початку ХХІ ст.; реконструйовано процес дошкільної освіти у визначених хронологічних рамках як цілісний, безперервний, змінний та соціально-детермінований, що загалом дало нові педагогічні знання. Розкрито сутність, характерні тенденції, визначено їхні позитивні і негативні сторони. Охарактеризовано глобалізаційні, економічні, інституційні, прагматичні та освітні детермінанти. Розроблено авторську періодизацію проблеми модернізації дошкільної освіти у Польщі упродовж 1989–2017 рр.; обґрунтовано зміни у нормативно-правових засадах функціонування закладів дошкільної освіти Польщі, зміни в організації та управлінні ними.

761. Могорита В. М., 2019 р. «Трансформація змісту шкільних підручників з історії для загальноосвітніх навчальних закладів України (1991–2017 рр.)», (13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: у дисертації здійснено системний історико-педагогічний аналіз трансформаційних змін у змісті шкільних підручників з історії для закладів загальної середньої освіти України (1991–2017), обґрунтовано тенден-

ції, етапи формування їх змісту та виявлено еволюційний характер таких змін; розкрито виховний потенціал змісту шкільних підручників з історії, їх компоненти та можливості використання в організації освітнього процесу; охарактеризовано результати моніторингу змісту шкільних підручників з історії педагогічними працівниками України. Розроблено і впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх учителів авторську програму «Шкільний підручник з історії як засіб формування особистості учня в Україні (1991–2017 рр.)».

762. Свійонтик О. О., 2019 р. «Читанка як засіб формування відповідальності в учнів початкової школи (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», (13.00.01 –загальна педагогіка та історія педагогіки).

Анотація: у дисертації цілісно досліджено зміст читанок щодо формування відповідальності в учнів початкової школи (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.); обґрунтовано періодизацію змістового наповнення читанок як засобу формування відповідальності у молодших школярів. Висвітлено зміст читанок у формуванні відповідального ставлення до трудової, пізнавальної, суспільно корисної діяльності, а також відповідальності як інтегрованої якості дітей молодшого шкільного віку. Розроблено і впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх учителів авторську програму «Читанка як засіб формування відповідальності в учнів початкової школи: історія і сучасність» і хрестоматію «Виховуємо відповідальність (за творами В. Сухомлинського)».

Доробок наукової школи. Обґрунтовано внесок українських педагогів ХІХ – ХХ ст. у розробку теоретичних засад національного виховання, виявлено тенденції та особливості цього процесу. Розкрито зміст, форми, методи і чинники виховання української молоді, проаналізовано і

здійснено класифікацію видів позаурочної діяльності школярів, досліджено навчально-виховну роботу з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах України другої половини XX ст. – початку XXI ст. Розроблені та апробовані педагогічні технології вітчизняних і зарубіжних авторів успішно використовуються у прикладних наукових дослідженнях у галузі історії педагогіки, у педагогічному процесі різних типів навчальних закладів.

Співпраця з навчальними закладами України. Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти співпрацює з Ужгородським національним університетом, Педагогічним інститутом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Основний напрямок наукових розробок проходить у визначені цінностей української освіти й виховання у контексті європейського освітнього простору. Результатом наукового співробітництва виступає участь у Всеукраїнських та Міжнародних конференціях.

У рамках співробітництва з закордонними організаціями налагоджено контакти з Брестським державним університетом ім. О.С.Пушкіна (Білорусія), що виявилось в участі представників наукової школи у Міжнародних науково-практичних конференціях–«Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции», статті у збірниках; з Університетом Марії Кюрі-Склодовської у м. Люблін (Польща) – у засіданнях Наукової Ради Інституту педагогіки, в організації і проведенні конференцій–«Wychowanie w teorii i praktyce»,–«Pochylmy się nad dzieckiem – Idea i dzieło Janusza Korczaka», а також участь науковців вищих навчальних закладів Польщі, Білорусії та Австрії у науково-практичних конференціях, стажуваннях на базі Дрогобицького державного університету імені Івана Франка, підготовка спільних збірників наукових праць–«Europejska wspólna przestrzeń edukacyjna a przeobrażenia

oświatowe w Polsce i na Ukrainie (1989 – 2006) : Nadzieje i zagrożenie» / pod red. M. Chepil i R. Kuchy, –Опєка i wychowanie dzieci : historia i współczesność / pod red. M. Chepil) та ін.

*Представники наукової школи**

Бєнца (Пилип) Оксана Іванівна, кандидат педагогічних наук, вчитель першої категорії, вчитель початкових класів ЗОШ – III ступенів с. Велика Копаня Закарпатської обл.

Напрями наукових досліджень: дослідження проблем навчання та виховання учнів молодшого шкільного віку, зміст громадянського виховання учнів, краєзнавство та його роль у формуванні особистості.

Основні праці: За час педагогічної діяльності опубліковано понад 30 наукових праць:

1. Бєнца О.І. Громадянське виховання учнівської молоді в спадщині діячів освіти Закарпаття (1919–1939 рр.) : монографія / Оксана Бєнца; за ред. М.М. Чєпіль. –Дрогобич : Коло, 2004. – 232 с.

2. Бєнца О.І. Основи педагогіки : тексти лекцій для студ. заочн. форми навч. – Дрогобич : Рєд.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2008. – 206 с.

3. Бєнца О.І. Позашкільна освіта як чинник громадянського виховання в Закарпатті (1919–1939 рр.). *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2008. – № 17. – С. 41–44.

Брода (Кобрій) Мар'яна Володимирівна, кандидат педагогічних наук доцент кафедри практики англійської мови ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: дослідження та обґрунтування проблеми організації самостійної роботи під час вивчення англійської мови.

* Прізвища науковців подано згідно абетки.

Основні праці: є автором понад 80 друкованих праць, у яких висвітлено основні наукові положення її досліджень, зокрема:

1. Брода М. В. Тенденції організації самостійної роботи студентів з англійської мови. *Науковий вісник Донбасу*. – 2013. – № 4. – С. 12–16.

2. Брода М. Чинники впровадження сучасних інформаційних технологій у підготовці вчителя англійської мови. *Людинознавчі студії*. Педагогіка. – 2016. – Вип. 3. – С. 43–51.

3. Кобрій О., Брода М. Правові засади демократизації свідомості майбутнього вчителя англійської мови. *Науковий вісник Ужгородського університету: збірник наукових праць*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2021. – Вип. 1 (48). – С. 179-185

Винарчик Марія Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романської філології та компаративістики ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: дослідження та обґрунтування проблеми професійної підготовки педагога у системі білінгвальної освіти Франції, формування лінгвокраїнознавчої та соціокультурної компетенції школярів, полікультурне виховання в умовах білінгвізму.

Основні праці: Автор понад 100 наукових та навчально-методичних праць.

1. Винарчик М. П. Педагогічна практика. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2016. – 128 с.

2. Vynarchyk M. Pluralisme et francophonie selon les concepts développés. *Молодий вчений*. – 2017. – № 4.3 (44.3). – С. 33–37.

3. Винарчик М. П. Теоретична фонетика французької мови: методичні рекомендації. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2018. – 46 с.

Вишнівський Роман Йосипович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: педагогічні ідеї Івана Франка, проблеми навчання іноземної мови на сучасному етапі, роль учителя іноземної мови у навчанні, вихованні та розвитку учнів, виховання громадянськості на заняттях з іноземної мови.

Основні праці: Автор понад 100 наукових та навчально-методичних праць.

1. Вишнівський Р.Й. До питання про актуальність педагогічних ідей І. Франка для розвитку сучасної української школи. *Молодь і ринок*. – 2016. – № 4 (135). – С. 62–67.

2. Вишнівський Р.Й. Новітні спортивні англіцизми у мові українських електронних ЗМІ. *Молодий вчений*. – 2017. – № 4.3 (44.3). – С. 41–44.

3. Вишнівський Р. Практика усного та писемного мовлення: тренувальні вправи для організації самостійної роботи студентів з теми «Сучасне життя. Кіно, телебачення, книги»: навчально-методичний посібник. – Дрогобич: Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2018. – 198 с.

Гуменюк Галина Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри туризму і краєзнавства Інституту туризму Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Напрями наукових досліджень: педагогічні засади формування культури дітей та молоді засобами краєзнавства упродовж другої половини XIX–XX ст., роль і місце краєзнавства у змісті шкільної освіти, у діяльності культурно-освітніх товариств і організацій, у навчально-виховному процесі вищої школи.

Основні праці: понад 130 публікацій:

1. Гуменюк Г.М. Організація туристичних подорожей: навч.-метод. посібник. – Івано-Франківськ. 2014. – 368 с.
2. Гуменюк Г.М. Народні художні промисли Гуцульщини як важливий чинник економічного розвитку. *Карпатський край*. – Івано-Франківськ. – 2014. – С. 205–214.
3. Гуменюк Г., Будник У. Значення сакральних пам'яток Опілля у розвитку ностальгічного туризму. *Гірська школа Українських Карпат*. – 2016. – № 14. – С. 212–214.

Дудник (Яжик) Надія Зеновіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: організація навчально-виховного процесу у системі університетської педагогічної освіти на сучасному етапі; використання нових методик навчання у підготовці вчителів; розробка технологій формування творчого стилю педагогічної діяльності на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Основні праці: є автором понад 110 друкованих праць:

1. Чепіль М., Дудник Н. Педагогіка Марії Монтесорі: навч. посіб. – Київ: Слово, 2017. – 271 с.
2. Дудник Н. Формування культурологічних цінностей у дітей старшого дошкільного віку. *Молодь і ринок*. – 2021. – № 1 (187). – С.104–108.
3. Дудник Н. Педагогічні новації в естетичному вихованні дітей старшого дошкільного віку. *Молодь і ринок*. – 2021. – № 7 (193). – С.162–166.

Іваніків (Харів) Наталя Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: історія розвитку початкової школи в Україні (20–30-ті роки ХХ століття), реалізація принципу краєзнавства у навчальних планах і про-

грамах, підручниках та посібниках для початкової школи; форми і методи урочної й позаурочної роботи з молодшими школярами.

Основні праці: автор понад 80 друкованих праць

1. Іваніків Н.М. Вплив просвітницько-спортивних організацій на формування повноцінної, здорової особистості. *Молодь і ринок*. – 2015. – № 9 (128). – С. 105–108.

2. Іваніків Н.М. Основи фізичної реабілітації: методичні рекомендації до проведення семінарських занять : навч. посіб. – Дрогобич: Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. – 48 с.

3. Іваніків Н.М. Функціональна діагностика: методичні матеріали до практичних занять. – Дрогобич: Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2019. – 70 с.

Карпенко (Чепіль) Ореста Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ імені Івана Франка

Напрями наукових досліджень: історія виховання в країнах німецькомовного простору, соціально-педагогічні аспекти виховної роботи з дітьми та молоддю, іноземна мова в країнах Європейського Союзу.

Основні праці: наукові пошуки знайшли відображення у понад 150 публікаціях, зокрема:

1. Карпенко О. Опіка над дітьми у Польщі: історико-педагогічний аспект : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2017. – 658 с.

2. Czepil M., Karpenko O. National awareness: the evolution of the concept in the Ukrainian pedagogy of Galicia (1848–1918). *History of Education. Journal of the History of Education Society*. – 2021. <https://doi.org/10.1080/0046760X.2021.1924877>

3. Карпенко О. Насильство в сім'ї: соціально-педагогічні аспекти. *Педагогічний альманах*. – 2021. – Вип. 47. – С. 174–179.

Кобрій (Магаль) Ольга Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: філософські аспекти виховання; гуманізація та демократизація української системи виховання; теоретико-методологічні засади формування змісту педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах України (друга половина ХХ–початок ХХІ ст.).

Основні праці: науковий доробок відображено у понад 200 публікацій:

1. Кобрій О. Змістові напрями гуманізації свідомості майбутнього педагога як чинника його підготовки до опікунсько-виховної діяльності. *Human Studies. Series of Pedagogy*. – 2020. – № 11/43. – Рр. 115–128.

2. Кобрій О. Змістові напрями педагогічної підготовки вчителя у закладах вищої освіти України. *Педагогічний альманах* : зб. наук. пр. / [редкол.: В.В. Кузьменко та ін.]. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2020. – С. 96–103.

3. Кобрій О., Савчук О. Стратегічні напрями модернізації освітнього процесу у закладах вищої освіти України. *Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC —Sci-conf.com.ua*. – Kharkiv, Ukraine. – 2021. – Рр. 473-478.

Ковба Микола Вікторович, заступник начальника кафедри водіння бойових машин та автомобілів факультету бойового застосування військ Національної акаде-

мії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Напрями наукових досліджень: теорія і методика виховання, патріотичне виховання майбутніх офіцерів Збройних Сил України (кінець ХХ–початок ХХІ ст.).

Основні праці

1. Ковба М. Сутність поняття «патріотичне виховання». *Eurasian scientific discussions*. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. – Barcelona, Spain. – 2022. – Pp. 21–27. URL:

2. Ковба М. Мета патріотичного виховання. *Пріоритетні напрями модернізації освіти: досвід, реалії, перспективи* : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року) / за ред. М. Чепіль, А. Федорович. – Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. – С. 22–24.

Кузан Надія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної та професійної освіти, заслужений майстер народної творчості України, керівник творчої лабораторії „Мистецька Бойківщина» ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: традиції декоративно-ужиткового мистецтва у художньо-трудовій підготовці майбутніх учителів, теоретичні та організаційно-методичні засади художньо-трудової підготовки майбутніх учителів, трудове виховання учнів.

Основні праці: автор понад 100 друкованих праць, у тому числі:

1. Кузан Н., Риндич Д. Мультимедійні технології при вивченні варіативного модуля «Технологія української народної вишивки». *Трудова підготовка в рідній школі*. – 2016 – № 2(130). – С.22–26.

2. Kyzan N. Praca jako bodziec wychowawczy w dorobku pedagogicznym Wasyla Sukhomlynskyi's. *Life and heart devoted to children: Yanush Korchak (1878 – 1942) and Vasyl Sukhomlynsky (1918–1970) are unforgettable* / edited M. Chepil, O. Karpenko, V. Petryk. – Warsaw: «DUX» Sp.Z.o.o., 2017. – S. 220–232. – 13 s.

3. Кузан Н. Декоративне мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання учнів. *Молодь і ринок*. – 2019. – № 6 (173). – С. 130-137.

Куха Ришард, професор звичайний, доктор габілітований, Суспільна академія наук у м. Лодзь

Напрями наукових досліджень: проблем виховання дітей та молоді у Східній та Західній Галичині, польсько-українських взаємин у галузі шкільництва, інтеграції освіти Польщі та України в європейський освітній простір.

Основні праці: більше 300 позицій.

1. Europejska wspolna przestrzen edukacyjna a przeobrazenia oswiatowe w Polsce i na Ukrainie 1989–2006 : Nadzieje i zagrozenia / pod red. M. Chepil i R. Kuchy. – Drohobycz : Oddzial Red.-Wyd. Panstwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki w Drohobyczu, 2007. – 498 s.

2. Pedagogiczna oswiata na Ukrainie i w Polsce: realia i perspektywy : Praca zbiorowa / pod red. D. Herciuka i R. Kuchy. – Lviv–Lwow, 2008. – 347 s.

3. Rodzina jako nosnik tradycji narodowych, religijnych i patriotycznych : Praca zbiorowa / pod red. H. Bednarskiego i R. Kuchy. – Lowicz–Ryki, 2009. – 343 s.

Левицька Людмила Ярославівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики німецької мови ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: історія освіти і виховання, виховна робота. підготовки педагога до виховної роботи, навчання іноземної мови.

Основні праці: автор понад 70 публікацій, зокрема:

1. Левицька Л.Я. Проблема виховання характеру у зарубіжній педагогічній науці кінця ХІХ–початку ХХ ст. *Вісник факультету романо-германської філології* : зб. праць молодих науковців / за ред. В.П. Кеміня. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДДПУ імені Івана Франка, 2010. – Вип.6. – С. 92–101.

2. Левицька Л. В. Окремі аспекти психологічної готовності до професійної діяльності фахівців соціономічних професій. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. – 2015. – № 11. – С. 119–122.

3. Левицька Л. Жанрові та стилеві особливості романтичної казки Людвіга Тіка «Білявий Екберт» (1797). *Молодий вчений*. – 2018. – Вип. № 3.1 (55.1). – С. 85–88.

Мажец Божена–Хелена, доктор педагогічних наук, ад'юнкт Вищої банківської школи у Познані

Напрями наукових досліджень: новаторські тенденції в дошкільній педагогіці, протидія дискримінації у закладах дошкільної освіти Польщі, професійний розвиток педагогів дошкільних установ Польщі.

Основні праці: автор понад 200 публікацій, зокрема:

1. Мажец Б. Теорія і практика дошкільної освіти у Польщі (1989–2017 рр.) : монографія. – Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2018. – 464 с.

2. Chepil M., Marzec B., Broda M. Multimedia in pre-school education. *Konteksty Pedagogiczne*. – 2018. – Nr 2 (11). – S. 11–23.

3. Marzec B., Broda M. Zmiany w polskim systemie oświaty w kontekście funkcjonowania nadzoru pedagogicznego. *Zeszyty Formacji Katechetów*. – 2019. – Nr 2 (74). – S. 101–112.

Могорита Віктор Михайлович, кандидат педагогічних наук, викладач суспільних дисциплін Міжгірського медичного коледжу

Напрями наукових досліджень: трансформація система підручникотворення для закладів загальної середньої освіти в роки незалежності; потенціал шкільного підручника в організації освітнього процесу; методика навчання історії у закладах загальної середньої освіти

Основні праці: автор понад 70 наукових та методичних публікацій:

1. Могорита В. Дидактичні можливості сучасного шкільного підручника історії в організації процесу навчання. *Людинознавчі студії* : зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». – Дрогобич, 2018. – Вип. 6/38. – С. 244–254.

2. Могорита В. Особливості методичного апарату підручника історії для класів з поглибленим вивченням предмета (8 клас). *Проблеми сучасного підручника*. – Київ, 2018. – Вип. 20. – С. 239–249.

3. Могорита В. Тенденції українського підручникотворення на прикладі підручника історії для 6 класу закладів загальної середньої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. – Кам'янець-Подільський, 2018. – Вип. 24 (1-2018). – Ч. 1. – С. 175–180.

Мочан (Цибар) Тетяна Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкової освіти Мукачівського державного університету

Напрями наукових досліджень: теорія і методика виховної роботи, історією освіти і виховання, художньо-естетичне виховання.

Основні праці: автор понад 50 друкованих праць, зокрема,

1. Чепіль М.М., Цибар Т.М. Естетичне виховання учнівської молоді на Закарпатті (1919–1939 рр.) : монографія. – Дрогобич : Ред.- вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. – 262 с.

2. Мочан Т.М. Естетичне виховання підлітків у полі культурному просторі : історія, теорія, практика : навч.-метод. посібник. – Мукачево : Видавництво «Карпатська вежа», 2011. – 56 с.

3. Мочан Т.М. Місце естетичного виховання учнів у педагогічній концепції О. Духновича. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія* : зб. наук. пр. – Чернівці : Рута, 2011. – Вип. 246. – С. 201–205.

Околович Олександр Володимирович, кандидат педагогічних наук, сдоцент кафедри практики німецької мови ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: підготовка вчителя іноземної мови у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ–початок ХХІ ст.)»

Основні праці: автор понад 50 публікацій.

1. Околович О. Вишинський В., Дорофтей О. Практичний курс другої іноземної мови: тексти та завдання для домашнього читання: навчально-методичний посібник [для студентів галузі знань 0203 «Гуманітарні науки», напряму підготовки 6.020303 Філологія (переклад: англійська та німецька мови)]. – Дрогобич : Вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – 144 с.

2. Околович О.В. Застосування інформаційних технологій при підготовці вчителя іноземної мови у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. *Науково-педагогічний журнал*. – 2015. – № 3(25). – С. 85–92.

3. Околович О.В. Підготовка вчителя іноземної мови у контексті європейського освітнього простору. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах* : Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції (Дніпро, 24–25 березня 2017 р.). – Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. – Ч. 2. – С. 94–100.

Паласевич Ірина Львівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: естетичне виховання підлітків у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи, навчання та виховання дітей різновікових груп.

Основні праці: за час науково-педагогічної діяльності опублікувала понад 100 праць.

1. Паласевич І. Мовленнева готовність старших дошкільників до навчання у школі як лінгводидактична проблема. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. – Запоріжжя: Гельветика, 2020. – № 2 (35). – С. 220 – 226.

2. Паласевич І.Л., Семенюк В.І. Мовленнево-творча діяльність дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи*. Вип. 79. Т. 2. – Київ : Гельветика, 2021. – С. 30–34.

3. Zyazyun L., Marushka M., Palasevych I., Shepurenko Y., Khabiuk A. Creative and innovative potential of future education managers. *Laplace Em Revista*. – 2021. – 7(3С). – р. 690 – 695.

Погоріла (Піцикевич) Анна Ігорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: формування творчої особистості старшокласників у історії вітчизняної школи другої половини ХХ століття

Основні праці: автор понад 70 наукових праць.

1. Піцикевич А.І. В. Сухомлинський про самовиховання як чинник розвитку творчої особистості старшокласника. *Молодь і ринок*. – 2019. – № 7(54). – С. 137–140.

2. Погоріла А.І. Проблеми формування творчої особистості старшокласників (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.). *Наукові дослідження 2011* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції з філософських, філологічних, юридичних та педагогічних наук. – Горлівка, 2011. – Вип. 2. – С. 141–145.

3. Pohorila A. The role of the teacher in the formation of senior pupils, creative personality (1950–1980). *Wychowawcza rola szkoły* / pod red. J.Kirenki. –Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 2012. –S. 363–374.

Прокопів Любов Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Напрями наукових досліджень: історія виховання, навчально-виховна робота зі студентами у вищих педагогічних закладах України, інформаційні технології навчання.

Основні праці: автор понад 100 наукових праць.

1. Прокопів Л., Стинська В. Інноваційні методики викладання дисциплін у ЗВО в процесі магістерської підготовки. *Гірська школа Українських Карпат*. – 2020. – № 22. – С. 145–150.

2. Стинська В., Прокопів Л. Технології формування лідера у процесі професійної підготовки викладача ЗВО. *Освітні обрії*. – 2021. – № 1(52). –С. 115–118.

3. Чепіль М., Прокопів Л. Формування лідерських якостей майбутнього викладача закладу вищої освіти засобами командної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* – 2021. – Вип. 36. – Т. 3. – С. 256–262.

Процишин Наталія Андріївна, викладач кафедри іноземних мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

Напрями наукових досліджень: підготовка наукових кадрів у вищих педагогічних закладах України (друга половина ХХ–початок ХХІ ст.).

Основні праці: автор понад 40 публікацій.

1. Процишин Н.А. Нормативно-правове забезпечення підготовки наукових кадрів у вищих педагогічних закладах України (1946–1958 рр.). *Молодь і ринок.* – 2012. – № 5 (88). – С. 154–157.

2. Ukrainian-English Dictionary. Physiology of Sport. [Українсько-англійський словник. Фізіологія спорту. Розроблено для студентів факультетів фізичного виховання / упоряд. Н.А. Процишин, І.М. Іванишин]. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2013. – 78 с.

3. Practical Course of the English Language. Tourism. [Практичний курс англійської мови. Туризм. Розроблено для студентів III курсу факультетів фізичного виховання / упоряд. Н.А. Процишин, С.І. Курилюк]. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2011. – 98 с.

Ревть (Возняк) Алла Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та корекційної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: дослідження та обґрунтування проблеми професійної підготовки соціального педагога у системі університетської педагогічної освіти до формування творчої особистості школяра та готовності роботи з обдарованими дітьми.

Основні праці: Наукові пошуки знайшли відображення у понад 120 публікаціях:

1. Czepil M., Karpenko O., Revt A., Istomina K. Formation of students' ethnic tolerance in institutions of higher education. *Advanced Education*. – 2019. – № 12. –Р. 114–119.

2. Ревть А., Грещак І. Особливості соціалізації дітей-сиріт в прийомних сім'ях. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.] : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 16 жовтня 2020 р.). – Київ, 2020. –С. 484–487.

3. Revt, A. & Karpenko, O. (2020). Development of students' talents in Ukrainian higher education schools. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 11/43, 50–62.

Розлуцька Галина Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»

Напрями наукових досліджень: історія освіти і виховання, зміст початкової освіти в Україні ХХ–ХХІ ст., проблеми підготовки педагога у системі університетської педагогічної освіти в умовах євроінтеграції.

Основні праці: автор понад 80 наукових публікацій.

1. Розлуцька Г. Особливості вищої освіти у країнах Європейського Союзу. *Інноваційна педагогіка*. – 2017. – Вип. 2. – С. 11–14.

2. Розлуцька Г. Національно-орієнтаційні детермінанти розвитку освіти в умовах мукачівського монастиря на Закарпатті. *Науковий вісник Ужгородського національ-*

ного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2018. – Вип. 1. – С. 208–212.

3. Розлуцька Г. Роль греко-католицької церкви Закарпаття у формуванні національної самосвідомості українців (1771 – 1867 р.р.). *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія : Педагогіка та психологія. –2018. – Вип. 1. – С. 52–55.

Савчин Галина Миронівна, кандидат педагогічних наук, вчитель середньої загальноосвітньої школи № 3 м. Трускавець

Напрями наукових досліджень: історія педагогічної думки в Галичині, навчання та виховання підлітків у школі.

Основні праці: автор понад 50 наукових праць.

1. Чепіль М. М. Савчин Г.М. Ідея національно-патріотичного виховання у творчій спадщині Івана Филипчика. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. –2012. – Вип. 10. – С. 103–108.

2. Чепіль М. М., Савчин Г. М. Педагогічні погляди та культурно-освітня діяльність Івана Филипчика : монографія. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2013. – 283 с.

3. Савчин Г.М., Ясеницька Ж. Сучасні технології художньо-творчого розвитку учнів. *Молодь і ринок*. – 2014. – № 8. – С. 115–120.

Свйонтик (Дудник) Олександра Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: виховання відповідальності в учнів початкових класів, читанки як засіб виховання молодших школярів, підручникотворення в Україні.

Основні праці: наукові пошуки знайшли відображення у більше ніж 20 публікаціях, зокрема:

1. Свйонтик О. Виховання відповідальності як моральної якості. *Osobowość, społeczeństwo, polityka: materiały VI Międzynar. konfer. nauk.-prakt. Cz. 1.* –(Lublin, 11–12 marca 2017). – Lublin, 2017. – S. 120–123.

2. Свйонтик О. Сенсорне виховання як основа розумового розвитку дітей дошкільного віку. *Молодь і ринок.* – 2021. – № 1 (187). – С. 79–83.

3. Kruty K., Bohdan T., Kozyr M., Sviontyk O., Shvaliuk T., Pinchuk Yu. Psychophysiological Mechanisms of Grammatical Structuring in the Speech Activity of a Preschool Child. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience.* – 2021. – Vol. 12. – No. 3. – P. 255–269.

Стахів (Макух) Лілія Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: історія виховання, зміст навчальної книги як засобу родинного виховання молодших школярів у Західній Україні.

Основні праці: автор більше 80 друкованих праць.

1. Стахів Л.Г. Науково-методичний аналіз програм для початкової школи. *Молодь і ринок.* – 2017. – № 7 (150). – С. 52–58.

2. Стахів Л. Розвиток творчого педагогічного потенціалу майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу у процесі валео-екологічної професійної підготовки. *Human health: realities and prospects monographic series. Volume 2. – Health and Environment / edited by Nadiya Skotna.* –Drohobycz : Posvit, 2018. – С. 327–342.

3. Стахів Л., Шаран О.В., Волошин С. Технологія формування творчої особистості: методика складання дидактичних казок: навч.-метод. посібник. –Дрогобич : Ред.-вид.

відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. – 54 с.

Федорович Анна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: використання нових методик навчання у підготовці вчителів; розробка технологій формування творчого стилю педагогічної діяльності на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях; порівняльний аналіз змісту підготовки майбутнього вчителя трудового навчання в Україні та зарубіжних країнах.

Основні праці: автор понад 100 наукових публікацій.

1. Fedorovych A. Child and childhood in the context of child science = Дитина і дитинство в контексті дитинознавства. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia.* – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2019. – VOL. XXXII, 1. – S. 49 – 60.

2. Федорович А. Етика педагога як змістова основа його моральної компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* – 2021. – № 74. – Т. 1. – С. 149–153.

3. Федорович А. Формування навичок художнього конструювання у дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* – Київ: Видавничий дім «Гальветика», 2021. – № 79. – Том. 2. – С. 166–170.

Фляк Марія Михайлівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальної роботи та корекційної освіти ДДПУ ім. І. Франка

Напрями наукових досліджень: етика, християнська етика і мораль, моральне виховання дітей та молоді.

Основні праці: є автором понад 70 публікацій.

1. Фляк М.М. Роль знань з професійної етики у соціально-педагогічній діяльності. *Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця* : Матеріали між-нар. наук.-практ. конф. : зб. наук. ст. – Харків, 2013. – С. 432–437.

2. Фляк М.М. Форми та методи соціально-педагогічної роботи в недільній школі релігійної громади. *Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтеграційних процесів* / за ред. Марії Чепіль і Ришарда Бери. – Дрогобич: Ред.-вид. відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2013. – С. 94–101.

3. Фляк М. Морально-етические основы деятельности социального педагога. *Педагогическое мастерство и педагогические технологии* : сборник статей II Междунар. науч.-практ. конф. (27 июня 2014 года) ; [гл. ред. Широков О.Н.]. – Чебоксары : ЦНС «Интерактив плюс», 2014. – С. 70–73.

Хить Руслана Григорівна, аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти ДДПУ імені Івана Франка

Здійснює дисертаційне дослідження на тему: «Педагогічні засади підготовки вчителів математики у педагогічних закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Основні праці:

1. Хить Р.Г. Математична освіта: передумови розвитку та організація навчального процесу в закладах вищої освіти України (друга половина ХХ століття). *Humanitarian Balkan Research*. – 2020. – Т. 4. – № 1(7). – С. 18–22.

2. Хить Р. Г. Оновлення професійної підготовки майбутніх учителів математики у закладах вищої освіти в сучасних умовах. *Педагогічні науки*. –2017. – Вип. LXXX. – Т. 1. – С. 204–208.

3. Хить Р. Г. Особливості форм і методів навчально-виховної роботи підготовки майбутніх вчителів математики у закладах вищої освіти. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – 2018. – С. 232–237.

Яким Юрій Васильович, кандидат педагогічних наук, викладач англійської мови Самбірського технікуму економіки та інформатики

Напрями наукових досліджень: виховання дітей-сиріт у європейській педагогічній думці ХХ ст., технології навчання іноземної мови.

Основні праці: автор понад 30 наукових праць.

1. Яким Ю.В. Опіка над дітьми-сиротами в Україні і Польщі. *Сравнительная педагогика в условиях международного сотрудничества и европейской интеграции* : сб. матеріалів ІV междунар. науч. конф., (Брест, 12–13 ноября 2009 г.): в 2/ Брест. гос. ун-т имени А.С. Пушкина, под. общ. ред. А.Н. Сендер. – Брест : БрГУ, 2009. – Ч. 2. – С. 265–269.

2. Yakym Y. Education of children-orphans in Polish pedagogical theory and care practice (1918–1939). *Wychowanie w teorii i praktyce*. – Lublin: UMCS, 2010. –Р. 112–126.

3. Яким Ю.В. Дитинство у виховній системі Януша Корчака. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського* : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 7–8. – С. 132–137.

Яців Ярослав Миколайович, професор, кандидат педагогічних наук, декан факультету фізичного виховання і спорту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Напрями наукових досліджень: національно-патріотичне виховання дітей та молоді, проблеми професійної

підготовки вчителів фізичної культури у системі університетської педагогічної освіти.

Основні праці: автор понад 200 наукових публікацій.

1. Яців Я. М. Лапковський Е. Й. Сучасні вимоги до фізичної підготовки тенісистів. *Вісник Прикарпатського університету*. Фізична культура. – 2013. – Вип. 18. – С. 245–251.

2. Яців Я. М. Аналіз сучасних поглядів на визначення ефективності впливу фізичних навантажень на організм студентів. *Вісник Прикарпатського університету*. Фізична культура. – 2014. – Вип. 20. – С. 103–110.

3. Яців Я. М. Лапковський Е.Й. Травми у спорті: характеристика та рекомендації з профілактики у схемах та рисунках : методичні рекомендації. –Івано-Франківськ : НАІР, 2019. – 236 с.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абрамчук Оксана Володимирівна (Абрамчук О. В.)** 208
Ананьян Еліна Львівна (Ананьян Е. Л.) 210
- Балух В.** 562
Беднарж-Гризбек Р. (Bednarz-Gryzbek R.) 370, 414, 641
Беднарський Г. (Bednarski H.) 359, 602, 797
Бенца (Пилип) Оксана Іванівна (Бенца О. І.) 382, 739, 763–765
Бера Ришард (Бера Р.) 402, 844
Береза С. 453, 460
Біленко Т. 389, 390, 393, 396, 398, 399
Біницька К. (Binytska K.) 683
Біницька О. (Binytska O.) 683
Бобровіц В. (Bobrowicz W.) 254, 255
Богдан Т. (Bohdan T.) 836
Богуш А. М. 296
Брода (Кобрій) Мар'яна Володимирівна (Брода М. В., Broda M.) 667, 669, 743, 766–768, 802, 803
Будник У. 777
Бужина І. В. 296
Буяк Г. (Bujak G.) 368
- Василюк Алла Володимирівна (Василюк А. В.)** 218
Вачевський М. 257
Ващенко Григорій 21, 55, 56, 501, 639
Винарчик Марія Петрівна (Винарчик М. П., Vynarchyk M.) 258, 757, 769–771
Вихрущ А. (Vykhrusch A.) 375, 666
Вихрущ Наталя Богданівна (Вихрущ Н. Б.) 236
Вишинський В. 810
Вишневський О. 444, 447, 711
Вишнівський Роман Йосипович (Вишнівський Р. Й.) 259, 355, 606, 750, 772–774
Вітовт Великий (Vytautas Великий, Vytautas Didysis) 171, 175
Влох А. (Włoch A.) 365
Возняк А. Б. 260, 348, 457, 616, 618, 746
Волошин С. 839
Врецьона Г. 504
Врублевська У. (Wróblewska U.) 360, 603
Wosik-Kawali D. 361
- Гавриш Н. В.** 325
Гайковська М. (Hajkowska M.) 255, 256, 370, 414, 641

- Галузьяк В. (Haluzyak V.) 375, 666
 Галущинський Михайло 528
 Гевко О. 260, 297, 316
 Герцюк Д. (Herciuk D.) 796
 Гладюк Т. (Hladiuk T.) 683
 Глушко Оксана Зіновіївна (Глушко О. З.) 240
 Гнатюк Володимир (Гнатюк В.) 129, 146, 204, 207, 211–213, 216, 218, 220, 225, 231, 567
 Гнізділова Олена Анатоліївна (Гнізділова О. А.) 219, 287
 Гоголь Микола 147
 Городиська В. 298, 305, 306
 Грещак І. 826
 Грязнов Ігор Олександрович (Грязнов І. О.) 207
 Гуменюк Галина Михайлівна (Гуменюк Г. М.) 262, 775–777
- Гольберг Марк Якович** 381
- Дзерович Юліан** 555
 Дзюбинська Х. А. 759
 Дідух Ірина Ярославівна (Дідух І. Я.) 220
 Довженко Олександр 91
 Домбровська Я. (Dąbrowska J.) 360, 603
 Дорофтей О. 810
 Дорошевський Я. (Doroszewski J.) 278
 Драгоманов М. П. 22, 137, 311, 635, 814, 842, 848
- Дудник (Яжик) Надія Зеновіївна (Дудник Н. З.) 263, 264, 288–290, 299, 307, 317–322, 337, 346, 459, 461, 466, 469–472, 609, 619, 747, 778–780
 Духнович О. 809
- Жаркова І. (Zharkova I.)** 683
 Жуковська А. М. (Żukowska A. M.) 374, 376, 415, 648
- Загоруйко Л.** 467
 Зимомря М. 247, 248, 266, 281
 Знанецький Флоріан (Znaniński Florian) 86, 604
 Золотарьова Ганна Миколаївна (Золотарьова Г. М.) 229
 Зязюн Л. (Zyazyun L.) 815
 Zsubrzycka-Масіяг Т. 361
- Іван Павло II (Ян Павло II)** 90, 99, 116, 128
 Іваницька Оксана Степанівна (Іваницька О. С.) 235
 Іванишин І. М. 823
 Іваніків (Харів) Наталя Миколаївна (Іваніків Н. М.) 749, 781–783
 Істоміна К. (Istomina K.) 825
- Карпенко (Чепіль) Ореста Євгенівна (Карпенко О. Є, Karpenko Oresta, Karpenko O., Чепіль О.)** 258–262, 264–277, 289, 299,

- 323, 324, 333, 364, 367, 369,
374–377, 379, 404, 409, 410,
415, 421, 422, 427, 463, 612,
629, 640, 648, 656, 658, 664,
666, 670, 671, 674, 676, 678,
680, 681, 683–687, 693–695,
714, 732–738, 784–786, 793,
825, 827
- Кахнич І. 291
- Квас О. 300
- Кемінь В. П. 798
- Кишакевич Ю. 250, 253, 637
- Кіренко Я. (Kirenko J.) 254, 255,
361, 595, 818
- Кобрій (Магаль) Ольга Мико-
лаївна (Кобрій О. М.) 242,
301, 326, 327, 441, 444, 447,
569, 575, 755, 768, 787–789
- Ковальчук Т. А. 638, 662
- Ковба Микола Вікторович
(Ковба М. В.) 790, 791
- Козир М. (Kozyr M.) 836
- Колодійчук Олег Ярославовича
(Колодійчук О. Я.)
214
- Колтуневич К. (Kołtuniewicz
К.) 368
- Комарицький М. Л.
(Komarytskyu M. L.) 687
- Коменський Ян Амос 110, 113,
620
- Конашевська Й. (Konaszewska
J.) 299, 409, 410
- Конєфал С. (Konefał S.) 362
- Копцюшевська Е.
(Kopciszewska E.) 371
- Короленко В. Г. 96, 108, 202,
210, 632
- Корпач Надія Іванівна (Корпач
Н. І.) 213
- Корчак Януш (Корчак Я.,
KorczaK Janusz, Korchak
Yanush) 112, 126, 370, 414,
421, 598, 641, 656, 793, 851
- Кошолоп Олександр Федоро-
вич (Кошолоп О. Ф.) 206
- Костюк Г. 26
- Кот Я. (Kot J.) 653
- Коцюбинський Михайло 209,
597, 625, 626
- Коцюбинський Олег Богдано-
вич (Коцюбинський О. Б.)
222
- Кремень В. Г. 338, 352, 635
- Кринська Е. Дж. (Kryńska E. J.)
360, 603
- Крип'якевич Іван 30
- Круковський Я. (Krukowski
J.) 365
- Крутий К. (Kruty K.) 836
- Крушельницький Антон 534
- Кузан Надія Іванівна (Кузан Н.
І., Kuzan N.) 268, 792–794
- Кузьменко В. В. 283, 624, 788
- Куліченко Алла Костянтинівна
(Куліченко А. К.) 221
- Курилюк С. І. 824
- Куха Р. (Kucha R.) 245, 269,
286, 294, 315, 359, 366, 375,
387, 588, 597, 601, 602, 666,
795–797
- Кушнір Б. 292

- Кушнір Г. М. 823, 824
Кюрі-Скłodовська Марія
(Curie-Skłodowska Maria)
81, 97, 112, 121, 123, 140,
173, 187, 200, 278, 295, 647,
692, 818, 840
Karolak-Michalska M. 371
- Лапковський Е. Й.** 852, 854
Левицька Людмила Ярославна
(Левицька Л. Я.) 270,
386, 744, 798–800
Легенький В. 525
Лисенко М. В. 1
Ліхневська Тетяна Анатоліївна
(Ліхневська Т. А.) 211
Локшина О. 308
Лотоцький Антін (Лотоцький
А.) 346, 466, 589, 624, 747
Луговий В. І. 338
- Мажец Божена-Хелена**
(**Мажец Б. Х., Marzec B.**)
667–669, 760, 801–803
Макаренко А. С. 237
Макарушка Остап (Makarushka
Ostap) 691
Максимук Л. М. 638
Маляр Любов Василівна
(Маляр Л. В.) 203
Мармураш Любов Петрівна
(Мармураш Л. П.) 216
Марушка М. (Marushka M.) 815
Марчук Марина Віталіївна
(Марчук М. В.) 226
Матіяш В. (Matiiash V.) 683
- Мах А. (Mach A.) 604
Михаць І. 335
Могорита Віктор Михайло-
вич (Могорита В. М.) 761,
804–806
Монтессорі Марія (Montessori
Maria) 357, 375, 469–472,
594, 599, 652, 653, 655, 666,
778
Мороз Наталія Станіславівна
(Мороз Н. С.) 215
Мочан (Цибар) Тетяна Михай-
лівна (Мочан Т. М., Цибар
Т. М.) 751, 807–809
Мужичок Вадим Олександро-
вич (Мужичок В. О.) 217
- Наврочинський Богдан**
(**Navrochynski Bogdan**)
668
Невмержицька О. 309, 329
Ничкало Н. Г. 311
Нобель Альфред 636, 643
Новикова Н. І. 234
- Огієнко Іван** 106, 162, 179, 183,
618
Околович Олександр Володи-
мирович (Околович О. В.)
758, 810–812
Осадченко І. І. 695
- Падалка О. С.** 311
Паласевич Ірина Львівна
(Паласевич І. Л., Palasevych

- I.) 272, 302, 351, 621, 625,
752, 813–815
- Панасенко Елліна Анатолійвна
(Панасенко Е. А.) 223
- Пантюк М. 711
- Пантюк Т. 711
- Пархоменко Ірина Володимирівна (Пархоменко І. В.)
237
- Петрик Володимир (Petryk
Włodzimierz, Petryk V.,
Petryk W.) 289, 363, 364,
371, 404, 405, 421, 422, 656,
793
- Пінчук Ю. (Pinchuk Yu.) 836
- Побірченко Н. С. 614, 620
- Погоріла (Піцикевич) Анна
Ігорівна (Погоріла А.
І., Pohorila A., Піцике-
вич А. І.) 756, 816–818
- Постригач Надія Олегівна
(Постригач Н. О.) 239
- Прокопів Любов Миколаївна
(Прокопів Л. М.) 273, 385,
690, 741, 819–821
- Процишин Наталія Андріївна
(Процишин Н. А.) 822–824
- Пушкін О. С. (Пушкин А. С.)
92, 102, 117, 134, 139, 169,
600, 615, 638, 849
- Pawluk-Skrzypek A. 255, 256,
369
- Parczewska T. 640
- Рацул Олександр Анатолійо-
вич (Рацул О. А.) 205**
- Рачек Г. (Raczek H.) 255, 256
- Ревть (Возняк) Алла Борисівна
(Ревть А. Б., Revt A.) 473–
476, 675, 677, 825–827
- Риндич Д. 792
- Ровід Генрик (Rowid Henryk)
103
- Розлуцька Галина Миколаївна
(Розлуцька Г. М.) 384, 742
- Русова Софія (Русова С. Ф.,
Rusova Sofia) 19, 43, 69, 141,
494, 495, 542, 576, 647, 649
- Савчин Галина МIRONІВНА
(Савчин Г. М., Sawczyn
Halyna) 293, 294, 353, 753,
831–833**
- Савчук О. 789
- Самуйло М. (Samujło M.) 254,
255
- Самчук Л. І. 311
- Санецький Г. (Sanecki G.) 647
- Свйонттик (Дудник) Олек-
сандра Олександрівна
(Свйонттик О. О., Sviontyk
O.) 762, 834–836
- Семенюк В. І. 814
- Сендер О. М. (Сендер
А. Н.) 600, 849
- Сипченко В. 525
- Сірополко Степан (Сірополко
С.) 19, 495
- Сковорода Г. С. 205, 219, 439
- Скотна Надія (Скотна Н.,
Skotna Nadiya) 274, 352,

- 400, 401, 403, 406–408, 411,
450, 451, 637, 705, 709, 838
Скотний Валерій (Скотний В.)
250, 253, 591
Скульський Р. П. 505
Слюсаренко Н. В. 283
Смаль-Стоцький С. 29, 506
Стахів (Макух) Лілія Григо-
рівна (Стахів Л. Г., Stachyw
L.) 286, 349, 745, 837–839
Стельмах Н. А. 311,
Стельмахович Мирослав
(Стельмахович М. Г.) 61,
510, 579
Степаненко М. І. 632,
Степанович В. А. 372,
Стефанік Василь (Стефанік
В.) 10, 14, 19, 28, 30, 33, 36,
43, 44, 53, 58, 61, 62, 67, 70,
84, 87, 104, 120, 122, 141,
164, 181, 201, 203, 440
Стешенко Іван 31
Стинська В. 819, 820
Столярчук Тетяна Олексан-
дрівна (Столярчук Т. О.)
209
Стражнікова Інна Василівна
(Стражнікова І. В.) 225
Страдовський М. А.
(Stradowski M. A.) 363, 405
Строчук М. С. 638
Ступарик Богдан 87, 104, 564
Султанова Наталя Вікторівна
(Султанова Н. В.) 231
Сухомлинський Василь
(Сухомлинський В.,
Suchomliński Wasył,
Sukhomlynsky Vasył) 109,
126, 362, 421, 424, 622, 627,
656, 663, 762, 793, 816
Skrzyniarz R. 362, 368
Smołko E. 362
- Табачников С. (Tabachnikov
S.)** 378
Тарасова Н. І. 311
Тарновецька Н. 467
Терлецька Л. 463
Тимощук Ірина Володимирівна
(Тимощук І. В.) 204
Тичина Павло (Тичина П. Г.) 5,
100, 109, 110, 113, 159, 166,
170, 176, 177, 180, 184–186,
188, 189, 193, 196, 227
Тік Людвіг 800
Ткачук Мирослава Михайлівна
(Ткачук М. М.) 227
Топузов О. М. 338
Турчин Ірина Михайлівна
(Турчин І. М.) 232
- Українка Леся** 144
Умінський Сергій Антонійович
(Умінський С. А.) 224
Ушинський К. Д. (Ushynsky
Konstyantyn) 52, 76, 296,
369, 523, 554, 626, 631, 851
- Федорович Анна Василівна
(Федорович А. В., Fedor-
ovych A.)** 275, 293, 330, 340,
347, 430, 436, 454, 462, 608,

- 617, 682, 697, 707–709, 715,
748, 791, 840–842
- Федькович Юрій (Федькович
Ю.) 20, 29, 37, 50, 54, 60,
583
- Филипчак Іван (Филипчак І.,
Fylypczak Ivan, Fylypchak
I.) 293, 294, 353, 464, 644,
665, 753, 831, 832
- Фляк Марія Михайлівна (Фляк
М. М.) 843–845
- Франкевич Є. (Frankiewicz E.)
285
- Франко Іван (Франко І. Я.,
Franko Iwan, Franko Ivan)
8, 10, 14, 18, 19, 21, 26–28,
30, 33, 34, 36, 39, 42, 44, 47,
53, 58, 61, 62, 65, 67, 68, 70,
73, 75, 79, 82–87, 89, 93,
101, 104, 107, 111, 115, 120–
122, 124, 126, 127, 131, 133,
136, 138, 141–143, 145, 148,
149, 152–154, 161, 163–165,
168, 178, 181, 182, 192, 197–
199, 201, 203, 214, 215, 221,
222, 224, 228, 229, 241–244,
246, 247, 249, 250, 252, 253,
258–277, 279, 288–290, 293,
294, 297–303, 305–307, 310,
312, 313, 315–333, 335, 337,
340, 344–349, 351, 353–356,
373, 385–403, 406–408,
411–413, 416–420, 423–426,
428–432, 436, 440, 450–460,
462–464, 466–470, 472–476,
486, 488, 495, 497, 505, 508,
510–512, 515, 518, 520, 522,
546, 556, 568, 578, 588, 591,
605, 606, 611, 612, 623, 628,
637, 640, 643, 645, 648, 650,
655, 660, 663, 671, 690, 697,
704–706, 708–710, 712–738,
750, 764, 769, 771, 772, 774–
776, 782–784, 791, 795, 798,
801, 804, 807, 810, 821, 823,
824, 832, 839, 844, 854
- Хаб'юк А. (Khabiuik A.)** 815
- Хить Руслана Григорівна (Хить
Р. Г.) 846–848
- Хмельницький Богдан 156
- Ходковська М. (Chodkowska
M.) 604
- Цибар Т.** 345
- Цудак С. (Cudak S.) 366
- Чепелєв В.** 481
- Чепуренко Ю. (Chepurenko Y.)
815
- Червінська Інна Богданівна
(Червінська І. Б.) 238
- Чесновський М. Е. (Чесновс-
кий М. Э.) 615
- Шаран О. В.** 839
- Шаргун Тетяна Олексіївна
(Шаргун Т. О.) 230
- Шарковська А. (Szarkowska A.)
360, 603
- Швалюк Т. (Shvaliuk T.) 836

- Шевченко Тарас (Шевченко Т. Г.) 4, 38, 50, 69, 94, 119, 217, 223, 238, 287, 438, 536, 576, 582, 609
- Шеремета Ю. А. 339, 341, 342
- Шийка Оксана Іванівна (Шийка О. І.) 228
- Шимків Інна Василівна (Шимків І. В.) 212
- Широков О. М. (Широков О. Н.) 845
- Шлемкевич Микола (Shlemkevych Mykola) 693
- Шоробура І. (Shorobura I.) 683
- Штома Л. М. 311
- Юревич М. (Jurewicz M.) 369**
- Юцишин Іван 507
- Яким Юрій Васильович (Яким Ю. В., Yakym Y.) 754, 849–851**
- Янкович О. (Yankovych O.) 683
- Янський Богдан (Jański Bogdan) 371
- Ярмох Едвард (Jarmoch Edward) 367
- Ярова Олена Борисівна (Ярова О. Б.) 233
- Ярослав Мудрий 115
- Ярушак М. 423, 660
- Ясеницька Ж. 833
- Яців Ярослав Миколайович (Яців Я. М.) 277, 383, 740, 852–854
- Яцій О. М. 296

БІБЛІОГРАФІЧНЕ ВИДАННЯ

МАРІЯ ЧЕПІЛЬ

Біобібліографічний покажчик

**Редакційно-видавничий відділ
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка**

Головний редактор

Технічний редактор

Дизайн обкладинки

Здано до набору 02.12.2023 р. Підписано до друку 09.12.2023 р.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times. Наклад 100 прим.

Ум. друк. арк. 5,250. Зам. 96.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. (Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140 від 01.07.2016 р.).

82100, Дрогобич, вул. І. Франка, 24, к. 42.